

T.C.

Mardin Artuklu Üniversitesi

Türkiye’de Yaşayan Diller Enstitüsü

Süryani Dili ve Kültürü Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

İSTANBUL EPİSKOPOSU TİMATEOS PAVLUS’UN HÂTİRATI

Adem COŞKUN

1373008

Danışman

Doç. Dr. Mehmet Sait TOPRAK

Mardin 2017

T.C.
Mardin Artuklu Üniversitesi
Türkiye’de Yaşayan Diller Enstitüsü
Süryani Dili ve Kültürü Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

**İSTANBUL EPİSKOPOSU TİMATEOS
PAVLUS’UN HÂTİRATI**

Adem COŞKUN

13731008

Danışman

Doç. Dr. Mehmet Sait TOPRAK

Mardin 2017

TAAHHÜTNAME

TÜRKİYE'DE YAŞAYAN DİLLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Mardin Artuklu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “İstanbul Episkoposu Timateos Pavlus’un Hâtıratı ” adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- Tezimin/Projemin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Projemin sadece Mardin Artuklu Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimi 1 (Bir) yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/projemin tamamı her yerden erişime açılabilir.

.../.../.....

Adem COŞKUN

KABUL VE ONAY

Adem COŞKUN tarafından hazırlanan “İstanbul Episkoposu Timateos Pavlus’un Hâtıratı” adındaki çalışma 22.05.2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda jürimiz tarafından Süryani Dili ve Kültürü Anabilim Dalı, **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oybirliği / oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Mehmet Sait Toprak

Yrd. Doç. Dr. Zafer Duygu

Yrd. Doç. Dr. Abdurrahim Özmen

Enstitü Müdürü

Doç. Dr. M. Nesim DORU

İÇİNDEKİLER

TAAHHÜTNAME	III
KABUL VE ONAY	IV
İÇİNDEKİLER	V
KISALTMALAR	VI
SÜRYANİCE TRANSLİTERASYON TABLOSU	VII
ÖNSÖZ	VIII
ÖZET	IX
ABSTRACT	XI
GİRİŞ	1
I. TEZİN KONUSU	1
II. TEZİN KAYNAKLARI	2
III. ARAŞTIRMANIN PROBLEMATİĞİ	3
IV. YAZMA NÜSHANIN MAHİYETİ VE DEĞERİ	3
BİRİNCİ BÖLÜM	5
I.TİMATEOS PAVLUS'UN HATIRATINI İHTİVA EDEN EL YAZMANIN TARİHSEL DEĞERİ	5
I.1.Yazmanın Dili	5
I.2.Yazmanın İçeriği	5
I.3.Yazmanın Tavsifi	9
I.4. Yazmada Tartışmalı Olan Bazı Konular Üzerine Bir Değerlendirme	10
I.5. Kilise Hiyerarşisi Yönetimsel İlişkiler Ve Temsiliyet	11
İKİNCİ BÖLÜM	13
I. HATIRATIN TÜRKÇE ÇEVİRİSİ	13
KOSTANTİNOPOLİS'DEKİ SÜRYANİ KADİM PATRİK VEKİLİ	13
URHOYLU TİMOTEO S PAVLUS'UN YAŞAMÖYKÜSÜ	13
II. TAHKİK Lİ METİN	49
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	91
KAYNAKÇA	94
EKLER	96

KISALTMALAR

age.	: Adı geçen eser
agm.	: Adı geçen makale
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
ev.	: Çeviri
Ed.	: Editör
Haz.	: Hazırlayan
Der.	: Derleyen
s.	: Sayfa
ss	: Sayfaları arasında
Vr .	: Varak
yy.	: Yüzyıl
T.Pavlus	: Timateos Pavlus

SÜRYANİCE TRANSLİTERASYON TABLOSU

Süryanice	Latinize
ܐ	o
ܒ	B
ܓ	G
ܕ	D
ܗ	H
ܘ	w, v, u
ܙ	Z
ܚ	h
ܛ	t
ܝ	i, y
ܟ	K
ܠ	L
ܡ	M
ܢ	N
ܣ	S
ܥ	e
ܦ	p, f
ܨ	ş
ܩ	k, q
ܪ	R
ܫ	Ş
ܬ	T

YUMUŞAK HARFLERİN TRANSLİTERASYONU

Süryanice	Latinize
ܒ	<u>b</u> /v
ܓ	ğ/ġ
ܕ	<u>D</u>
ܟ	k/x
ܦ	p/f
ܛ	<u>t</u> /th

ÖNSÖZ

Tarihsel olarak bakıldığında Mezopotamya ve Anadolu'da medeniyetin gelişmesinde önemli katkıları olan Süryaniler, Hıristiyanlığın oluşum sürecine de katkı sunan topluluklardan birisidir. Süryanice konuşan Hıristiyanların erken yüzyıllardan itibaren önemli oranda Hıristiyanlaştıkları ve ilk kilisenin ortaya çıkışında da rol oynadıkları tahmin edilmektedir. Ayrıca Hıristiyanlığın yayılmasında, bazı kilise kanunlarının oluşturulmasında, doğu Hıristiyanlığının ritüeller yönünden şekil bulmasında da önemli bir yere sahip olmuşlardır.

Süryanice konuşan Hıristiyanlar, Hıristiyanlığın en eski tarihlerinde ortaya çıkan Antakya Kilisesi'nin müntesipleri arasında yer almışlardır. Süryaniler bundan yüzyıllar sonra 19'uncu asırda Süryani Kilise hiyerarşisi bünyesinde ve dönemin önemli bir merkezi olan İstanbul'da tarihte ilk defa kalıcı bir episkoposluk merkezi oluşturdu. Nitekim bu tez çalışması, bu kürsünün ilk episkoposu olan Timateos Pavlus'un yaşamını ve söz konusu episkoposluğun teşekkül sürecini, bizzat kendisinin hatıratı üzerinden inceleme amacı taşımaktadır. Elyazmasında geçmeyen fakat açıklanmasını uygun gördüğümüz kısımları [...] köşeli parantez içerisine aldık.

Tüm çalışmalarım esnasında benden desteğini esirgemeyen, araştırmanın sağlıklı yürümesi için her konuda yardımcı olan değerli hocam ve aynı zamanda tez danışmanım Doç. Dr. Mehmet Sait Toprak'a en kalbi duygularla şükranlarımı sunmak isterim. Ayrıca kaynak sağlama ve araştırmalar konusunda yardımlarını esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Zafer Duygu ve Yrd. Doç. Dr. Kutlu Akalın'a, Süryani çalışmalar konusunda uzman olan Cambridge Üniversitesi'nde Araştırma Görevlisi Nineb Lamassu'ya, Södertörn University College'den Jan Beṭ-Şawoçe'ye, Arkeolog Eliyo Eliyo'ya İstanbul Süryani Metropolitliği genel sekreteri Zeki Demir'e, İstanbul Ermeni Patrikhanesi arşiv sorumlusu, Dr. Krikor Damatyan'a, Mardin Diyarbakır Metropoliti Mor Filuksinus Saliba Özmen'e, Mor Avgin Manastırı Başrahibi Yuyakim Unfal'a teşekkürü borç biliyorum. Elimizdeki çalışma başta tez danışmanımın yönlendirmesi ve yardımları olmak üzere, bu değerli şahsiyetlerin yardımıyla ortaya çıkmıştır.

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

İstanbul Episkoposu Timateos Pavlus'un Hâtıratı

Adem COŞKUN

Mardin Artuklu Üniversitesi

Türkiye'de Yaşayan Diller Enstitüsü

Süryani Dili ve Kültürü Anabilim Dalı

2017: 133+XI

Timateos Pavlus (1837-1914), Osmanlı yönetimi altında Süryani Ortodoks Kilisesi'nin ilk İstanbul episkoposudur. Timateos Pavlus'un kaleminden çıkan ve tez çalışmamıza konu teşkil eden eser ise hatırat niteliği taşımakta ve söz konusu bu episkoposun yaşam öyküsünü içermektedir.

Timateos Pavlus'un hatıratı tarihsel bir belge olarak önem taşımaktadır. Bu çerçevede, eserde, Osmanlı İmparatorluğu'nda XIX. yüzyıl sonları ile XX. yüzyıl başlarında yaşanan tarihsel olaylara bazı açılardan ışık tutabilecek kayıtlar muhafaza edilmiştir. Süryani Ortodoks Kilisesi'nin Ermeni Kilisesi'nin boyunduruğundan kurtulup yeniden bağımsız bir kürsü haline dönüşmesi veya Süryani cemaatin Osmanlı yönetimiyle ve Müslüman ve gayr-i Müslim diğer unsurlarla olan ilişkileri bu bakımdan örnek olarak gösterilebilir. Aynı şekilde Süryani Kilisesi'nin işleyişine, yapısına ve kendi bünyesinde yaşadığı problemlere ilişkin bilgiler de Timateos Pavlus tarafından kayıt altına alınarak nakledilmiştir. Bununla birlikte, okuyucular söz konusu hatıratı Urfa veya İstanbul gibi önemli bazı şehirlerin XIX. yüzyıl sonları ile XX. yüzyıl başlarındaki dini, sosyal, iktisadi ve siyasi durumu hakkında da fikir edinebileceklerdir. Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde ortaya çıkan bazı huzursuzluklar da yer yer kısaca tasvir edilmiştir. Bütün bu hususlar göz önünde bulundurulursa, Timateos Pavlus'un hatıratını önem taşıyan bir tarihsel belge olarak tanımlamak gerekir.

“İstanbul Episkoposu Timateos Pavlus'un Hatıratı” şeklinde isimlendirdiğimiz bu tez çalışması “Giriş” ve “Sonuç ve Değerlendirme” kısımları dışında iki ana bölümden oluşmaktadır. “Giriş” kısmında araştırmanın konusu, kaynak değeri, problematiği ve araştırma esnasında izlenen yöntem gibi konularda özet bilgiler verilmiştir. “Birinci Bölüm”; Timateos Pavlus'a ait hatırat metninin dil yönünden incelenmesi, içeriğinin tanımlanması, yazmanın tavsifi ve yazmada geçip de tartışmalı olan bazı konular üzerinde tarafımızca yapılan değerlendirmeler ile kilise hiyerarşisi gibi konulara yöneliktir. “İkinci Bölüm” ise bir bütün halinde söz

konusu bu yazmanın Süryanice metnini, Türkçe tercümesini ve metin tahlilini içermektedir. “Sonuç ve Değerlendirme” kısmı Osmanlı İmparatorluğu’nun son dönemlerinde yaşanan bazı olayları ve gelişmeleri “İstanbul Episkoposu Timateos Pavlus’un Hatıratı” özelinde yorumlama amacı taşımaktadır. Ancak bunun bir yüksek lisans tezi olması sebebiyle iddialı yorumlar yapmaktan da özellikle kaçınılmıştır. Tez çalışmasının “Ekler” başlığı altında sunulan en son kısmı ise Timateos Pavlus’a ait elyazmasından bazı örnekleri ve yine kendisine ait şahsi fotoğrafı içermektedir.

ANAHTAR KELİMLER: Urfa, Süryaniler, Episkopos, Timateos Pavlus, Hıristiyanlık, Kilise, Manastır, Patrikhane.

ABSTRACT

Master Thesis

The Diary of Archbishop Timateos Pavlus of İstanbul

Adem COŞKUN

University of Mardin Artuklu

The Institute of Living Languages of Turkey

Department of Syriac Language and Culture

2017: 133+XI

Timateos Pavlus was the first Archbishop of Istanbul in the history of the Syriac Orthodox Church. This is generally a work of his own life (autobiography) written by himself. The work sheds light on a very important period of history of the Ottoman Empire such as the end of the 19th century and the beginning of the 20th century. In this case, the main topic is the Syrian Orthodox Church which became a free church by leaving the yoke of the Armenian Church, and the relationship of the Syriac community with the Ottoman Government and also the relationship with muslim and non-muslim communities. At the same time, in this work we can see the religious, social, political, commercial and political situation of some important cities like İstanbul and Urfa at the end of the 19th century and at the beginning of the 20th century. Also it refers to some chaos that occurred in the last period of the Ottoman Empire. From all these aspects we can define the Memoir of Timateos Pavlus as a very important historical document. Our study of this important document “The Memoirs of the Episcopos Timothy Paul of Istanbul” consists of an introduction, two chapters, the conclusion and the appendix.

In the introduction of our thesis; the subject, the source, the problematic, the value and the method of the research are discussed.

The first chapter examines the linguistic examination of the memoir of Timothy Paul, the content, the definition of writings, the assessments we have done on some issues that are controversial in writing, and about the church hierarchy.

The second chapter includes the manuscript of the Syriac Text, Turkish translation and a critical edition of the text.

In the conclusion and evaluation section, we tried to contribute to the field by evaluating the period in the context of “Episcopate Timateos Pavlus

Historiography”.

The appendices include examples of original manuscripts and photographs of the Episcopus.

KEYWORDS: Urfa, Syriac, Episcopate, Timateos Pavlus, Christianity, Church, Monastery, Patriarchate.

GİRİŞ

I. Tezin Konusu

Hıristiyanlığı benimsemelerinden sonraki süreçte din kavramı Süryanilerin yaşamında başlıca belirleyici faktör olmuştur. Süryaniler, ayrıca kendilerine has gelenekleri ve uygulamaları olan farklı bir Hıristiyanlık formu da geliştirmişlerdir. İstanbul'un ilk episkoposu olan Timateos Pavlus'u (1837-1914) işte bu çerçevede tanımlamak gerekir. Nitekim Timateos Pavlus'un, birçok Süryani arasında yaygın olduğu gibi, ailesinin adak adamasından dokuz ay sonra doğduğu ve ailesi tarafından Hıristiyanlığın en önde gelen simalarından Pavlus şeklinde isimlendirildiği, yedi yaşına kadar saçlarının kesilmediği ve nihayet küçük yaşında iken bir kilise okuluna yazdırıldığı görülmektedir.

Timateos Pavlus, bunun sonrasında, episkoposluk makamına yükselmesine kadar geçen süreçte sırasıyla, mzamrono, qoruyo, afudyaqno, mşamşono evangeloyo, arkedyaqun, papaz ve rahip olarak takdis edilmiş ve ayrıca aynı dönemde öğretmenlik ve yöneticilik de yapmıştır. Timateos Pavlus'un Urfa'da geçirdiği dönem (1837-1886) bilhassa önemlidir. Çünkü o burada inanç farkı gözetmeksizin, herkes için kamu işlerine adanmış, Süryani ve Ermeni kiliseleri arasında temsil sorunundan kaynaklanan davalarla ve problemlerle ilgilenmiş, hem Hıristiyanların hem Müslümanların sorunlarıyla yakından alakadar olmuş ve hatta bu amaçla kimi zaman devlet nezdinde girişimlerde bulunmuştu. Kendi anlatımına göre, bu sorunlarla uğraştığı bir sırada, patrikhaneye ziyarette gittiği bir gün, Urfalılar tarafından, Urfa Kürsüsü için episkopos olarak takdis edilmesi talep edilmişti ve kendisinin bu talepten haberi yoktu. Böylece Timateos Pavlus'un (1883) episkoposluk görevi başlamış oldu. Sonrasında da aynı dini rütbeyle Diyarbakır, Urfa ve son olarak da İstanbul'da görev yapmıştır.

Timateos Pavlus İstanbul'da bulunduğu sırada Ermeni ve Rum patrikhaneleriyle yakın ilişkiler kurdu. Ancak onun tarihsel açıdan taşıdığı önem bakımından asıl başarısı, aynı yakın ilişkileri Osmanlı yönetimiyle de kurmuş olmasıydı. Nitekim bu durumun bir sonucu olarak Süryani cemaatini ve kilisesini o güne kadar Ermeni Kilisesi üzerinden tanıyan ve onlarla bu kilise üzerinde iletişim

kuran Osmanlı yönetimi, Süryani Kilisesini resmen tanıdı. Artık devlet nezdinde Süryani liderler diğer emsalleriyle eşit statüde kabul ediliyorlardı. Yine ilk defa olarak birinci dereceden Osmanlı Devlet Nişanı'na sahip olacaklardı. Ayrıca İstanbul Süryanileri'nin kendilerini kendi kimliklerini tanımlamak için kullandıkları "el-Ahvat" tabiri de Timateos Pavlus'un çabalarıyla değiştirilmiş, bunun yerine "Süryani Kadim" tabiri yerleştirilmeye çalışılmıştır.

Daha da önemlisi, Timateos Pavlus'un bizzat kendi ifadesine göre, Süryani Kilisesi ve Süryaniler için kullanılan ve Süryaniler tarafından hiçbir zaman hoş karşılanmayan "Ermeni Yamağı" tabirini de kaldırttı ve böylece Süryani Kilisesi'nin bağımsız bir patrikhane statüsüne kavuşmasını temin etti.

Timateos Pavlus, kilise dâhilinde cereyan eden problemlerle de ilgilendi ve kilisenin genel olarak yönetim işlerine çok emek harcadı. Aynı zamanda entelektüel işlerle de uğraştı ve bu açıdan Süryani tarihçilik geleneğinin 19. yy'daki önemli bir temsilcisi oldu¹

II. Tezin Kaynakları

Timateos Pavlus şahsiyetini araştırırken, önümüzdeki en önemli kaynak yazmış olduğu hayat hikâyesi olmuştur. Suriye'nin başkenti Şam'daki Antakya Süryani Ortodoks Patrikhanesi Kütüphanesinden temin ettiğim bu hatıratın bir kopyası, A4 ebatında 38 varak Batı Süryanice lehçesinin kitap dilinde olup el yazısı fontundadır. El yazmasının giriş bölümünden anlaşıldığı kadarıyla bu eseri 1912 yılında kendisi tamamlamış ve Afrem isminde bir rahibe göndermiştir. Yapıttan bağımsız olan yazı stili ve içerik de göstermektedir ki 18Mayıs 1918 tarihinde yazılan son varacağı Suriye Episkoposu Severios Afrem² tarafından kalemealınmıştır. Ancak son varak esri sadece tamamlama niteliği taşımaktadır

Bu konu ile ilgili yararlandığım temel kaynaklar, XIII. yüzyılda yaşayan °Ebroyo'nun tarih çalışması³, Düünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi⁴, İstanbul-

¹ Süryani Tarih Yazıcılığı hakkında genel bilgi için bkz. Zafer Duygu, *Süryani Tarih Yazıcılığında Geç Antikçağ*, Divan Yayınları, Ankara, 2017, ss, 41-42.

² Giriş kısmında ismi verilen Rahip Afrem, metropolit olduktan sonra Severios ünvanını alıyor. Bu, isim kilise geleneğine göre, rahiplikten episkoposluğa ve metropolitliğe yükselenlerin, aldığı ünvanlardan birisidir.

³ Abbeloos, JB and TJ LAMP (1874), "The Chronicon Ecclesiasticum of Bar Hebraeus", Vol.II,

Surp Yerrortutyian Süryani Kilisesi Yüz Ellinci Yılı Hatıra Defteri⁵, Süryani Kilisesi tarihi ve hiyerarşisi ile ilgili yapıtlar⁶ ve bu konu ile ilgili Osmanlı Devlet fermanları ve patriklik beraatlarıdır⁷.

III. Araştırmanın Problematığı

Süryani Patriklik Kütüphanesinden temin ettiğimiz yazmadaki el yazısını, öncelikle bilgisayar ortamında serito hattı ile yeniden yazdık. Okunamayan bazı kısımları yazı ve hikâye bütününden yola çıkarak tamamladık. Ardından ortaya çıkan metnin Süryaniceden Türkçeye tercümesini yaptık. Tercümeden dönemin Süryani ve Ermeni Kiliselerce metnin doğruluğunu sınamaya ve açıklamaya çalıştık. Ulaştığımız sonuçları her iki kilisenin bakış açılarından yorumlamaya çalıştık. Ayrıca metinde içinde sadece ismi verilen ve şahsiyetleri hakkında pek bilgiye ulaşmadığımız dönemin Osmanlı yerel yöneticileri, sivil ve dini liderler de geçmektedir.

Süryanilerin 19.yy dönemi pek çalışılmamış bir alan olduğundan, ulaşılabilecek ve konu ile ilgili karşılaştırma yapılabilecek eserler oldukça azdır⁸. Bu bağlamda konuya ilişkin olması muhtemel eserleri taramaya çalıştık. Bu kapsamda elde ettiğimiz bilgileri ve verileri bilimsel ölçütler çerçevesinde konunun bütününe, hadiselerin tarihsel, yerel ve bölgesel etkilerini ve etkileşimlerini tetkik edip tablonun tümünü göstermeye çalıştık.

IV. Yazma Nüshanın Mahiyeti Ve Değeri

Timateos Pavlus'un kendi kaleminden çıkan ve otobiyografisini içeren bu el

---

Syriac and Latin, Louvain, ss.695-745.

⁴ İlhan Tekelli, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul, 1993, s, 340

⁵ M. Hanesyan *Haryurkisanbinkamya Hopelyan Perayi Surp YerrortutyianYegeğetsvo* (Beyoğlu Surp Yerrortutyian Süryani Kilisesi Yüz Ellinci Yıl Hatıra Kitabı), İst, 1932, ss 3330-337.

⁶ *Kilise Babalarının Tefsir Kitabı*, (ܕܒܬܐ ܕܥܘܠܡܐ ܕܐܘܪܘܫܝܡܐ) (Süryanice) El yazması, Mor Gabriel Manastırı Kütüphanesi ss, 82- 86.

⁷ Daha geniş bilgi için bkz. Gabriel Akyüz, *Osmanlı Devletinde Süryani Kilisesi*, Mardin 2002, ss, 14-27.

⁸ Bu az sayıdaki çalışmaya örnek olması bakımından bkz. İbrahim ÖZCOŞAR, "19. Yüzyılda Maridn Süryanileri", Beyan Yayınları: İstanbul 2008; Aynı yazar, "Süryani Kadimleri(Yakubileri) Katolikleştirme Faaliyetleri ve Süryani Katolik Patrikliğinin Kurulması", Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C. 8, S. 1, 2007; Aynı yazar "19 Yüzyılda Misyonerlik Faaliyetlerinin Süryani Kadimler Üzerindeki Etkileri," *Mevzuat* Dergisi, s. 133, İstanbul 2009.

yazması, Süryanice dilinde yazılmıştır. Bu tek nüsha yazmanın henüz çalışılmamış olması tarihsel önemi göstermektedir. Ayrıca Timateos Pavlus'un tarihsel kişiliği, oynadığı rolü, içerdiği konu açısından da değerlendirmek gerekirse, Süryani Kilisesinin Osmanlıda Kurumsallaşması, İstanbul'da kök bulması açısından alanındaki tek kaynaktır. Timateos Pavlus, Urfa, Diyarbakır, Mardin ve İstanbul'da yaşadığı döneme ilişkin önemli olayları, kendisinin bizzat dahil olduğu önemli hadiseler, o zaman Süryanilerin diğer milletlerle olan etkileşimini, ilişkilerini, Süryani Kilisesinin, Ermeni ve Rum Kiliseleri ile münasebetleri Süryani bir ruhban gözünden anlatmış ve yorumlamıştır.

Ayrıca episkoposun tarihsel kişiliği ve Süryani Kilisesi açısından oynadığı mühim rolü de buraya dahil edersek, yazmanın Süryani Kilisesi'nin Osmanlı İmparatorluğunda kurumsallaşması ve İstanbul'da bağımsız ve saygın bir statü elde etmesi açısından da alanında da neredeyse tek kaynak olduğu söylenebilir.

Timateos Pavlus'un Süryani Kilisesi'nin Osmanlı yönetimiyle ilişkilere dair yaptığı tasvirler ise başlı başına önemli bir değer taşımaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

I.TİMATEOS PAVLUS'UN HATIRATINI İHTİVA EDEN EL YAZMANIN TARİHSEL DEĞERİ

I.1. Yazmanın Dili

Kendi hayat hikâyesinde de bahsetmiş olduğu gibi Timoteos Pavlus çocukluk yıllarında Urfa'da dönemin hocalarından geleneksel kilise okullarında Süryanice ile ilgili olarak Nahiv ve Sarf dersleri almıştı. Nitekim elyazmasının tamamında bu derslerin tesirleri hissedilmektedir.⁹

Timateos Pavlus, kitabî Süryaniceyi öykülediği olayların durumuna ve akışına uygun olarak; kimi yerde oldukça ağır, kimi yerde ise daha hafif şekilde, ağıdalı kullanımdan uzak, klasik bir şekilde kullanmıştır. Öte yandan, elyazmasında o dönemde Süryanice de pek kullanılmayan Osmanlıca, İngilizce ve Rumca sözcüklere de rastlanmaktadır. Ayrıca, kaleminin edebî ve şiirsel yönlerini de oldukça mahir bir şekilde kullanan Episkopos Timateos Pavlus, başka birçok eser ve şiir de kaleme almıştır.¹⁰

I.2. Yazmanın İçeriği

Elimizdeki elyazması, genel olarak Episkopos Timateos Pavlus'un hayatını ihtiva etmekle beraber, yaşadığı döneme ilişkin olarak Süryaniler, diğer komşu milletler ve onun da Osmanlı'nın devlet yapısı ile ilgili olarak samimi gözlemlerini ve bireysel ilişkilerine dayanan diğer bazı önemli anlatımları içermektedir.

Timateos Pavlus'un otobiyografik özellikler taşıyan ilk kayıtları doğduğu köye ve ailesine ilişkindir. Buna göre, Timateos Pavlus 1837 yılında Diyarbakır'a bağlı Bahçecik köyünde doğmuştu. Bizzat verdiği bilgilere bakılırsa, anne ve babasının Tanrı'ya bir çocuk adayacakları yönündeki vaatlerinden sonra dünyaya gelmişti. Bu olgu, anlaşıldığı kadarıyla yaşamının bundan sonrası için onun dinî

⁹ Yazmanın 2'nci varlığında bu bilgiler geçmektedir.

¹⁰ Bunlar 1, 2, 3 ve 34, 35 ila 36'ncı varaklarda mevcuttur.

hassasiyetini arttıracak, hatta manevî huzuru kilisede bulmasına yardımcı olacak kapıyı daha o zamanlar aralamıştı. Bu adağın ailesi tarafından dille getirildiği yer olan, Urfa'daki Mor Petrus ve Mor Pavlus Kilisesi idi. Bu yüzden de yedi yıl sonra¹¹ ailesi ile beraber bu şehre yerleşti ve eğitimini burada almıştı.¹² Bunun bir sonucu olarak da Timateos Pavlus'un hatıratı Urfa Şehrindeki Süryani Kilisenin durumuna ilişkin bilgiler içermektedir. Bundan dolayı da Urfa ile ilgili olarak şehirdeki Süryani Kilisesi'nin genel durumu, Urfa'daki Ermeni Kilisesi ve İdari Amirler ile ilişkileri, eğitim ve sosyal hayat yönünden genel bir tasviri içeren bilgiler vermektedir. Timateos Pavlus, elyazmasında, Urfa'da yaşadığı dönemde, şehirde bulunan Süryani Ortodoks cemaatine mensup kimselerin kendi aralarında yaşadıkları problemler, şehrin kilise yapısı ve sosyal yaşamı ile o tarihlerde şehirde bulunan Süryanî Medresesi'nin eğitim durumu hakkında oldukça önemli kayıtlar aktarmıştır.

1850'li yıllardan itibaren batı dünyasının din kisvesi altında doğuya yöneldiği bilinmektedir. Nitekim Pavlus, bu yıllarda batılıların misyonerlik çalışmaları yüzünden Urfa'da Süryanilerin karşılaştıkları sorunlara da değinmiştir. Yine kendi anlattıklarından çıkardığımız sonuca göre; o kilise kültürüyle yetişmiş bir birey olarak batılı misyonerlerle birçok defa mücadele etmişti. Onun bu mücadelecilik yapısı, yaşadığı toplum içinde ününe ün katmıştır. Bu yüzden de, bu dinsel bir statü olan papazlık görevine takdis edilmiştir.¹³

Timateos Pavlus Urfa'da yaşadığı dönemde kent, dini ve etnik açılarından kozmopolit bir şehirdi. Zaten hayat hikâyesinde de bu duruma buradan kaynaklanan bazı sorunlara değinmiş ve bunlara Süryani bir din adamı olarak nasıl çözüm yolu aradığından söz etmiştir. Bununla beraber, Timateos Pavlus'un daha genel mahiyette bilgiler verdiği de açıkça görülmektedir. Zira o, dönemin yerel nitelikteki kanaat önderlerini ve Osmanlı idaresinin bölgedeki temsilcilerini ismen zikretmiş, kimi yöneticilerin keyfi davranışlarını yermiştir. Ayrıca, Timateos Pavlus'un Urfa'daki sosyal yaşam çerçevesinde şehrin sanat ve zanaat

---

¹¹ Pavlus kendi doğumundan yedi yıl sonra, yani 1844 yılında, adağı yerine getirmek için, anne ve babası ile beraber, doğduğu köy olan Bahçecik'ten Urfa'ya göç etmiştir.

¹² Bu bilgiler, 1 ve 2'nci varaklarda mevcuttur.

¹³ 3'üncü varakta konuyla ilgili geniş bilgiler mevcuttur.

faaliyetlerine de yer yer atıfta bulunduğu söylenmelidir.¹⁴

Timateos Pavlus'un dikkatli bir gözlemci olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü o, yaşadığı her şehrin o döneme ait nevi şahsına münhasır yönlerini betimlemiştir. Bu açıdan elyazmasında özellikle Mardin ve Diyarbakır ile ilgili olarak aktarılan gözlemler büyük önem taşımaktadır. Onun Urfa episkoposluğu sırasında kendi Kilisesi'ne ve cemaatine özellikle eğitim konusunda getirdiği eleştiriler hiç değilse eğitimin önemini takdir ettiği yargısıyla açıklanmalıdır. Gerçekten, Timateos Pavlus eğitimsizliğin hem Süryanî cemaati hem de toplumu oluşturan diğer unsurlar için ne denli olumsuz sonuçlara yol açtığını/açabileceğini dikkat çekici bir üslupla değerlendirmiştir.

Evvelce kısaca değinildiği gibi, Timateos Pavlus'un ele aldığı en önemli konuların başında Osmanlı devlet sistemi içerisinde Süryanî Ortodoks Kilisesi'nin o zamanlar karşı karşıya bulunduğu "temsilliyet" meselesi gelmektedir. Pavlus, bu bağlamda Osmanlı yönetimi tarafından Süryanî Kilisesi'nin Ermeni Kilisesi üzerinden tanınması biçimindeki mevcut düzenin Süryanî Ortodokslar üzerindeki olumsuz etkilerini dile getirmeye çalışmıştır. Bu amaçla, Süryanî ve Ermeni Kiliseleri arasında süregiden çeşitli davalara dikkat çekilmiş, mülkî ve toplumsal içerikli çeşitli problemlere vurgu yapılmıştır. Elyazmasının bu gibi kayıtları Süryanî Ortodoks Kilisesi'nin o tarihlerde yaşadığı temsilliyet sorununu ve buradan kaynaklanan diğer bazı problemleri birinci ağızdan anlatması bakımından büyük önem taşımaktadır.¹⁵

İlaveten, İstanbul'a yeni yeni göç eden Süryanilerin gittikçe kilise çatısı altında bir cemaat oluşturmaları ve ayrıca bu cemaat içinde ortaya çıkan hukukî sorunlar ile bu cemaatin diğer cemaatler ve devlet ile ilişkilenen tanzim meselesi İstanbul'da bir kilise kurulması ihtiyacını doğurmuştu. Nitekim 1879 yılında Patrik Petrus'un İstanbul'da bir müddet kiralık bir yerde ikamet etmek zorunda kaldığını ve daha sonra Timateos Pavlus'unda aynı yerde ona eşlik ettiğini görüyoruz.¹⁶ Bu durum da Süryaniler açısından İstanbul'da bir kilisenin kurulması ne denli zaruret arz ettiğini göstermektedir. Bu şekilde, Süryani cemaatinin İstanbul'da bir kilise

---

¹⁴ 4 ila 8'inci varaklar arasında farklı konuları detaylı olarak ele almıştır.

¹⁵ Yaklaşık ilk 15 varakta Urfa'da yaşadığı dönemde bu konuya atıflar yapıyor.

¹⁶ 13'üncü varakta bu konu ile ilgili geniş bilgiler veriyor.

organize etmelerine de değinen yazar, pâyitahtta kilisenin kurumsallaşmaya başlaması meselesine, Osmanlı'nın yüksek idari yapısı ile ilişkilerini anlatmıştır. Bunun yanı sıra Ermeni ve Rum Kiliseleri ile olan ilişkilerini de ele almıştır. Bu açıdan bakıldığında, söz konusu elyazması, özellikle o döneme dair birinci ağızdan neredeyse tek kaynak olma özelliği taşımaktadır.¹⁷

Diğer taraftan Süryani bir din adamının payitahtta sultanla ilk defa olarak görüştüğü de görülmektedir. Payitahttaki Osmanlı Sultanı ile gerçekleşen bu görüşmeler, Süryani tarihinde kayda geçirilmiş ilk görüşmelerdir. Episkopos, kilise ve cemaat sorunlarını, ‘‘gerektiği yerde, gerektiği gibi’’¹⁸ dile getirdiğini ifade etmektedir. İlk görüşmelerin Ermeni ve Rum Patrikleri ile gerçekleştirdiğini, daha sonra ise tek başına görüştüğünü aktarmıştır. Ayrıca, bir episkoposun kendi rütbesinden daha yüksek bir makam olan patriklerle beraber görüşmesi onun cemaat yönetimi açısından, ustalaştığını görüyoruz. Bu bağlamda, Pavlus, elyazmasında bu görüşmeler hakkında önemli detay-bilgiler vermek sûretiyle, bu sürecin kilisesel bazda tesirleri ve Ermeni Kilisesi ile Süryani Kilisesi nezdindeki sonuçlarına değinmiştir. Timateos Pavlus'un Süryanî Kilisesi ile patrikhanesinin bizzat kendisinin uğraşları sonucunda bağımsızlığını elde ettiğini belirten; bu hususa dair müstakil patriklik fermanlarına ve birinci dereceden Osmanlı Nişanlarına atıfta bulunan ve bu gelişmenin sonuçlarını değerlendiren kayıtları önemlidir; çünkü bize dönemin yapısını yakalayabilmek açısından kıymetli ipuçları sunmaktadır. Aynı kapsamda, elyazması üzerinden Süryanî Ortodoks cemaatin İstanbul'da bir okul açma talebi, öteki patrikhanelerle ilişkileri ve en çok da Süryanî Kilisesi'nin resmî görüşleri gibi konularda da fikir edinmek mümkündür.¹⁹ Yine, özellikle Osmanlı tarihçileri açısından büyük önem taşıyan kayıtlarında Timateos Pavlus'un bizzat kendi ifadesiyle ‘‘Ermeni Kargaşası’’ hakkında bilgiler verdiği görülmektedir. Pavlus, 1800'lü yılların son çeyreğinde bu çalkantıları doğal olarak Süryanî Ortodoks Kilisesi ve cemaati açısından değerlendirmiş ve öncelikle kendi kilise ve cemaatini koruma psikolojisiyle hareket etmiştir.

Son olarak, Timateos Pavlus'un kendi kilise ve cemaatine yönelik

---

¹⁷ 16'ncı varakta bu konuya giriş yapıyor.

¹⁸ 37'ci varakta bu konuya değinmektedir.

¹⁹ 17'nci varaktan 32'inci varaka kadar bu konu hakkında bilgiler vermektedir.

özeleştirileri de dikkate değerdir. Pavlus, bu kısımda özellikle kilise bünyesinde patriklik seçimleri sırasında yaşanan sorunlara değirmiştir;²⁰ bu sorunların başlangıcını da kendisinden 800 yıl önce yaşayan “cAncur”²¹ diye isimlendirdiği bir patrik ile özdeşleştirmiştir.²² Timateos Pavlus burada muhtemelen Dionysios cAncur ismine atıfta bulunmuştur. Dionysios cAngur 1250’li yıllarda Malatya (Militini) metropolitiydi ve ve patrik III. Ignatios’un ölümünden sonra yaşanan patriklik çekişmeleri sırasında ismi geçmişti. Yani Timateos Pavlus’a göre Süryani Kilisesi’ndeki iç mücadeleler ilk defa olarak Dionysios cAngur’la birlikte başlamıştı. Ancak Pavlus’un burada yanıldığını söylemek durumundayız, çünkü Süryani Kilisesi’ndeki iç mücadeleler gerçekte çok daha eski tarihlerden itibaren yaşanmıştı.

Elyazmasının sonunda, Timateos Pavlus tarafından yazılan şiir ve kitapların bir listesi yer almaktadır. Son yaprak ise “zeyil” hüviyetindedir. Çünkü Timateos Pavlus’un ölümünden sonra Suriye Metropolit Severius Afrem tarafından kaleme alınmış ve Timateos Pavlus’un ölümü ve defnedilmesi bu metropolit tarafından burada özetlenmiştir.²³

I.3.Yazmanın Tavsifi

38 varaktan oluşan bu elyazması; düz yazı şeklinde ve başlıksız olarak kaleme alınmıştır. Yazmayı konularına ve dönemlerine göre tasnif etmek amacıyla, öncelikle bilgisayar ortamına Serto fontu ile yeniden yazarak tercümesini yaptık. Ardından, yazmanın içeriğindeki konuları göz önünde bulundurmak sûretiyle konularımızı tasnif etmeye çalıştık. Yazma 38 varaktan oluşmaktadır. Tespitimize göre, yazmanın 37 varağı Episkopos Timateos Pavlus’un hâtırat kâbilinden bizzat kaleme aldığı hayat hikâyesini ihtiva etmektedir. Son varak, yani 38. sayfa, hem içeriğinden hem de yazı tarzından anlaşıldığı kadarıyla, yazmayı tamamlayıcı

---

²⁰ 21 ve 25 varaklarda belirtmiş olduğu gibi Bar cEbroyo’nun tarih çalışmasından konu ile ilgili alıntılar yapmıştır. Buna göre o dönemde kanuni olmayan bir patriğin kilise yapısında meydana getirdiği tahribatları ele alarak kendi dönemi ile mukayese etmiştir.

²¹ "Bir adamı bir nesneden/şeyden engellemek, menetmek. Bkz. Ibn Manzur, *Lisanu 'l-Arab*, Dâru'l-Maarif, Kahire 1883, s.3123.

²² 19 ile 28’inci varaklar arasında bu konuya değiniyor.

²³ Episkoposun ölüm ve defin ile ilgili bilgiler Severios Afrem tarafından kaleme alınan 38’inci varaktaki bilgilerde yer almaktadır.

mâhiyette 18 Mayıs 1918 yılından sonraki bir tarihte Suriye Metropoliti Severios Afrem tarafından ilave edildiği anlaşılmaktadır.

I.4. Yazmada Tartışmalı Olan Bazı Konular Üzerine Bir Değerlendirme

Timateos Pavlus'un adak sonucu dünyaya geldiğini, küçüklüğünden itibaren kilise eğitim ve kültüründe yetiştiğini ve Süryani tarihçilik geleneğinden etkilendiğini söylemek yerinde olacaktır. Zira o, kendi faaliyetlerini kayıt altına alarak güvendiği bir rahibe göndermiş ve vefatından kısa bir süre önce Patrikhaneye söz konusu rahibin metropolit olarak takdis edilmesi önerisini sunmuştur. Bu durum, onun bu geleneği²⁴ takip ettiğinin kanıtı olarak gösterilebilir.

Episkopos Timateos Pavlus, kendi döneminde İstanbul'da kilisenin gerçek anlamda kurumsallaşmasını ve kalıcı olmasını sağlamıştır. Bu esas üzere o, okul ve ayrıca yaşlılar için bir merkez de kurmuştur. O dönemde Osmanlı Devleti'nde yaşanan çalkantılı olaylardan dolayı, onun hem halk hem kilise açısından bir denge sağlamayı çalıştığını görüyoruz. Pavlus'un Osmanlı Devleti'ndeki Süryanilerin diğer milletlerle her bakımdan eşit olması için çaba harcaması, özellikle temsilliyeti meselesi açısından Ermeni Kilisesi'nin gözünden kaçmamıştır. Zaten bu durum, zaman zaman başta mülkî ve idarî yönden ihtilaflara sebep olmuştur ki, söz konusu durum bazı yerlerde ve durumlarda mahkemelere, kargaşalara ve hatta ölümlere kadar sebebiyet verdiğini müşahade etmekteyiz.

Üzerinde çalıştığımız bu el yazmasının en önemli özelliklerinden birisi de XIX. yüzyılın sonlarında Osmanlı yönetimi ile gayr-ı Müslim azınlıklar arasında yaşanan bir takım problemler ve cereyan eden bazı kanlı hadiseleri söz konusu olmuş olmasıdır. Nitekim Timateos Pavlus özellikle İstanbul şehri bağlamında, Ermenilerin bazı taşkınlıklarının ve buna cevaben Müslümanların Ermenilere olan sert yaklaşımlarını bir tanık sıfatıyla çok detaylı olmazsa da tasvir etmiştir.

Kendi ifadelerine göre Timateos Pavlus, aynı olaylar esnasında Süryanilerin korunması adına Osmanlı Sarayında bir görüşme gerçekleştirmiş ve bu hususta başarılı olmuştur. Onun neden sadece Süryanileri koruma çabası içerisinde olduğunu söylemek gerekirse; Hıristiyan dünyasında her toplumun kendi özel kilise teşkilatına sahip olduğunu ve bu kilise teşkilatlarının mevcut idari yönetim ile farklı ilişkilere sahiptir. O başarılı bir din adamı olduğu kadar başarılı bir yönetici idi de Nitekim, hem kendi kilisenin bağımsızlığını sağlayıp ve diğer kiliselerle olan ilişkilerini samimi yönde ilerlemesini sağlamış, hem de devlet yönetimle iyi ilişkiler kurmuştur. Episkoposun 1914 yılında vefat ettiğinde de cenaze merasimi Ermeniler tarafından gerçekleştirilmesi bu konuda ne denli haklı olduğumuzu

---

²⁴ Süryani Kilisesi bünyesinde görev yapan ruhban sınıfının atanmadan önce genelde lider durumunda olan ruhban ve abraşiye liderleri tarafından atanması geleneği oldukça yaygındır.

göstermektedir.

Sonuç itibari ile Antakya Süryani Kilisesi'nin ilk İstanbul Episkoposu olarak Timateos Pavlus'un elyazması 1850'li yıllardan itibaren 1912 yılına kadar geçen süreç açısından önemli bir kaynak hüviyeti taşımaktadır.

I.5. Kilise Hiyerarşisi Yönetimsel İlişkiler Ve Temsilliyet

Timateos Pavlus'un hangi aşamalardan geçip episkoposluğa kadar yükseldiğini daha iyi kavrayabilmek açısından Kilise yapısının hiyerarşisi, rütbe, yetki ve görevlendirmeler üzerinden değerlendirilmesi:

Mzamrono: Kilisede görev almaya başlayan ilk gruptur, bunlar apsis bölümüne girer, ayinlere katılır ve günlük dualarda ilahileri karşılıklı olarak koro şeklinde söyleyen en alt rütbedeki diakos grubudur. Ayin esnasında, kuşaksız beyaz cübbe giyerler.

Koruyo: Altın ikinci rütbe olan Koruyo sınıfı, kilisede başta papaz yardımcılığı olmak üzere, bazı ritüelleri uygulayan ana gruptur. Beyaz cübbe üzerinde çarpı şeklinde kuşak takarlar.

Afudyakno: Baş diakos olan bir gruptur ve alt grupları yönetir. Ayin esnasında ritüellerin doğru işlemesine dikkat eder ve ayin esnasında uzunlamasına ve yarı çarpı şeklinde bir kuşak takar.

Mşamşono Evangeloyo (İncilli Şemmas): Kâhinlikten önceki rütbedir. Kilise ibadetlerinde halka öncülük ederler, kilisede İncil okuma ve vaaz verme yetkisine sahiptir.

Arkudyaqun: Kâhinlik öncesi en üst rütbesi olup, kâhinliğin verdiği özel yetkiler hariç, cemaati, kiliseyi ve ibadeti yönetme yetkisine sahiptir.

Kâhinlik (papazlık): Genel olarak Hıristiyanlık dünyasında özelde ise Süryanilerde kâhinlik içerisinde zikredilen papaz, keşiş, rahip, episkopos, mafıryan ve patrikler, dinsel açıdan aynı yetkilere sahip olmasına rağmen, kilise ve konsil kararlarına göre, sistemin sağlıklı bir şekilde yürümesi için, kâhinlik kendi içerisinde rütbelendirilmiş ve sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma kilise yapısının ana motorunu oluşturan evlenen ve evlenmeyen din adamları şeklinde ikiye ayrılmıştır.

Khori episkopos: Papazlığın evlenebilen din adamlarının en üst sınıfı olup, genelde yaşa veya özel hizmetlerde bulunan papazları onurlandırmak amacıyla diğer papazlardan ayırmak için verilmektedir. Dinsel yetki açısından, papazlıktan pek bir farklılığı bulunmamaktadır.

Rahiplik: Evlenmeyen görevlilerin tercih ettikleri bir yaşam tarzıdır. Ancak

eşlerden birisinin vefatı durumunda da rahiplik yaşamı benimsenebilir. Bunlar uzun yıllar şehirlerden uzak inşa edilmiş manastırlarda yaşarlar. Manastırlarda, dinsel eğitim, pozitif ilimler, kilise idaresi ve çok yoğun ibadet ile oruçla ilgilenirler. Süryani Kilisesini en üst rütbe olan patrikliğe kadar yükselebilen ve yönetenlerdir. Her rahibin kâhin olma zorunluluğu yoktur, kâhin olmadığı sürece de din adamı sayılmaz, ancak rahipliğin yanında kâhinlik de aldıktan sonra din adamı sınıfına girer ve bu durum evlenebilen din adamı sınıfı olan papazlıkla eşdeğerdir.

Episkopos: Rahiplikten sonra, kilise idaresinde görev almak üzere yetiştirilenlerin takdis edildiği bir sınıftır. Genelde metropolitlik merkezi içerisinde belli bir bölgede bulunan kiliselerden sorumlu olurlar. Genelde patrik vekilliği görevi de verilir ve sorumluluk bölgesi bağlı olduğu metropolit veya patriklik tarafından değiştirilebilir.

Metropolit: Kilise teşkilatlandırılması açısından bir bölge sorumlusu olan metropolitlik rütbesi doğrudan patriğe bağlıdır. Kendi bölgesindeki ruhbanlardan, diakos ve sivil halkın sorunlarından sorumlu olduğu gibi kendi bölgesindeki düzen ve eğitimin geliştirilmesi, diğer abriyelerle olan ilişkilerden, yer yer yabancı kilise ve kurumlarla olan resmi ilişkilerden sorumludur. Ayrıca kilisenin yönetim meclisi olan Kutsal Sinod toplantılarına katılır ve patriklik seçiminde oy kullanır. Metropolitan görev yeri ancak Kutsal Sinod'un ve patriğin kararı doğrultusunda gerçekleşebilir.

Mafiryen: Süryani Kilisesinde bu rütbe tek bir kişiye ve Mafiryenlik adlandırılması da tek bir bölgeye verilir. Coğrafik yönden patrikhane merkezinden uzak olan bölgelerde yönetimin kolaylığı ve organizasyonunun daha uygun olması için oluşturulan bir makamdır. Bu durumda mafiryen, Süryani Kilisesince atanır ve kilise adına sorumluluk bölgesinde metropolitlikler episkoposluklar ve kiliseler bulunur. Mafiryenlik aslında kilise içinde bir otonom rütbe ve otonom bölge demektir. Çünkü kendi bölgesinde tamamen bir kilisenin yapısını organize eder. Mafiryen da tıpkı metropolitler gibi Kilisenin en üst meclisi olan Kutsal Sinod'a katılır ve patriklik seçiminde oy kullanır.²⁵

Patrik: Süryani Kilisesinin en üst organı olan Patriklik makamı Başhavari Petrus'un vekili olarak kabul edilmektedir. Patrik, Kutsal Sinodu toplantılara çağırma yetkisi ile beraber, Sinod'taki çoğulculuk kararlarına göre onay ve ret yetkisine de sahiptir. Ayrıca kilise adına her türlü resmi ilişki ve imza yetkisine de sahiptir²⁶

---

²⁵ Günümüzde Süryani Kilisesindeki tek mafiryenlik makamı Hindistan'da bulunmaktadır. Hindistan'ın Patrikhaneye coğrafik olarak uzaklığı nedeniyle oluşturulan Mafiryenlik Bölgesinde, kilise ritüelleri ve kanunları uygulanır, fakat kendi içerisinde bağımsız bir teşkilatlandırması vardır.

²⁶ Mehmet Şimşek, Süryaniler ve Diyarbakır, İstanbul 2006, ss, 86-93.

İKİNCİ BÖLÜM

I. HATIRATIN TÜRKÇE ÇEVİRİSİ

KOSTANTİNOPOLİS'DEKİ SÜRYANİ KADİM PATRİK VEKİLİ

URHOYLU TİMOTĖOS PAVLUS'UN YAŞAMÖYKÜSÜ

(1837-1914)

Kostantinopolis'deki Süryani Kadim Patrik Vekili

Urhoğlu Tımateos Pavlus'un Yaşamöyküsü

(1837-1914)

(1/ ܐܘܪܗܘܝܠܐ) Tek Allah olan Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'un adıyla, Tımateos olarak adlandırılan Kostantinopolis'teki Süryani Kadim Patrik Vekili Urhoğlu Pavlus'un yaşam öyküsünü yazmaya başlıyoruz.

Mor Afrem makamında²⁷ oluşturacağım bu şiire İsa'nın adı ile başlıyorum.

May [ıs]'ın [yir]misinde²⁸ Miladi²⁹ bin dokuz yüz on iki (1912) yılında tamamlıyorum.

Bahçecik'te³⁰ doğdum, Urhoğlu³¹ kentinde eğitildim.

Bu yaşam öykümü yazdım ve Rahip Afrem'e gönderdim.

Özde ve ulusta Süryani, vazifede episkopos.

[...] ³² Ülkenin [başkenti] Buzançi'de ³³ [İstanbul] Patrik-Vekili.

Her iki yandan inşa edilmiş Mor Abhay Manastırı ve Mor Barsavmo Manastırı'nın yakınında [...] ³⁴ bulunan kökü Malatya köylerinden gelen babamın adı ܥܘܕܐܠܠܗܐ, annemin adı ise Hatun'dur. Annemin dayısı ise Mor Abhay Episkoposluğu'nda şöhret bulmuş ruhban Sohdo idi. Babamın babasının adı Barsavmo, babamın dedesinin adı ܥܘܕܐܠܠܗܐ ܥܘܕܐܠܢܘܪ, künyeleri ise Beğ-Nagore

²⁷ Mor Afrem (306-373)'in 7'li hece ölçüsüne göre yazmış olduğu bir şiir. Mor Afrem genelde tüm Hıristiyanlık, özel de Süryani Literatürü açısından en önemli kilise babalarından birisidir. Bkz. Matti Moosa, "Studies in Syriac Literature: First Installment", *The Muslim World* 58: 2, ss. 1968, ss, 21- 27.

²⁸ Bu kısım elyazmasında tam olarak okunamamaktadır. Ancak biz, yukarıda köşeli parantez içinde yaptığımız şekilde tamamlanabileceği kanaati taşımaktayız.

²⁹ Süryanice metinde Miladi takvimi "şato mşihoyto", tabiri ile karşılanmaktadır ve yazar vermiş olduğu bütün tarihlerin başında sözkonusu bu tabiri kullanmıştır.

³⁰ Günümüzde Siverek'e bağlı Bahçecik köyüdür.

³¹ Şanlıurfa, Süryanice klasik metinlerde olduğu gibi burada da Urhoğlu şeklinde geçmektedir.

³² Elyazmasında bu kelime okunamamıştır. Kanaatimizce de yanlışlıkla yazılmıştır.

³³ Klasik Doğu-Batı Süryanice metinlerde İstanbul şehri, eski ismi olan Qonstantiniya'nın adı Buzançiya ܒܘܣܢܬܝܝܐ ve ܒܘܣܢܬܝܝܐ olarak geçiyor. J. PAYNE Smith (ed.), *A Compendious Syriac Dictionary* Eugene: Wipf & Stock 1999 (Oxford: Clarendon 1902), s,37

³⁴ Elyazmasında bu kelime okunamamıştır.

[Marangozlar Ailesi], yani Bayt al-Neccar (بيت النجار)³⁵ idi.

Babam ve annemin çocuk sahibi olmadıkları bir dönemde Urhoy kentine gidip Mor Petrus-Pavlus Kilisesi'nde konuk olmuşlar. Allah'ın sunağı önünde adak adayıp niyetlendiler ve şöyle dediler: “Eğer Allah bize bir oğul bağışlarsa, biz ona Havari Mor Pavlus adına Pavlus ismini vereceğiz ve başındaki saçını yedi yıl boyunca makasla kesmeyeceğiz. Onu bu kente getireceğiz, okuyup öğrenim görmesi.../

(2/د)ve Allah'ın yolunda hizmet etmesi için onu medreseye yerleştireceğiz.”

Böyle niyet ederek Omid³⁶ köylerinden olan Bahçecik³⁷ köyünde bulunan evlerine dönmüşler. Allah'ın arzusu uyarınca dokuz ay sonra miladi 1837 yılında ismi geçen köyde doğmuşum. Ailemin de nezrettiği gibi vaftiz töreninde adımları Pavlus koymuşlar.

Tıpkı söz verdikleri gibi yedi yıl sonra oradan kalkıp evlerini terk ederek, mallarını, koyunlarını, sürülerini başkalarına ortaklığa vermişler. Babam zenginmiş, çünkü marangozlukta mahir ve zanaatında ünlüymüş.

Urhoy'a gidip Mor Gevargis Kilisesi'nin yakınındaki kenar mahalleye yerleşmişler. Biz Süryanilerin âdeti uyarınca Mor Petrus-Pavlus Kilisesi'nde saçını kesmişiler.³⁸ Beni okula yerleştirdiler ve ben orada sekiz yıl kadar Babe [baba] olarak bilinen, sesi güzel ve Beṭ Gazo³⁹ kitabında bulunan ilahi ve kilise makamlarına vakıf olan diyakon öğretmen Gevargis gözetimine verildim. Şimdi patrik olan öğretmen Abdullah'tan⁴⁰ gramer ve morfoloji eğitimini ve Mezmurların çevirisini Türkçe olarak öğrendim. Bu erdemli öğretmenden önce de morfoloji bilimini iyi bilen kimse yoktu.

³⁵ Elyazmasında soyadı Osmanlıca'daki Arapça harfleri ile yazıldığı gibi buraya aktardık.

³⁶ Günümüzde Diyarbakır، أحمب، أحمبAmed ve Omid Dicle (Nehri) üzerindeki şehir. Sözlük anlamı kurtardı, kurtarmak. Bk. J. Payne Smith (ed.), *A Compendious Syriac Dictionary*, Eugene: Wipf & Stock 1999 (Oxford: Clarendon 1902), s. 19.

³⁷ Birinci varakta geçen köy isminin yazılış açısından burada farklı bir kullanımı vermiştir.

³⁸ Adak gereği yedi yıl saçını kesmeyeceklerini belirtmişlerdi. Adaklarda saç kesmeme âdeti yazılı olmamasına rağmen, Süryaniler arasında yaygındır. Saç kesmeme dini bir olgu olmayıp tamamen sosyal ve geleneksel bir durumdur ve adak olduğunu göstermesi açısından semboliktir.

³⁹ Yortu ve anma günleri arifesinde okunan şiirsel parçaları içeren dua kitabıdır.

⁴⁰ Süryani Ortodoks (Kadim) Kilisesi Patriği Abdullah Şaddadoyo (1906-1915). Bu hususta Bkz. Mor Filluksinus Yuahnon Dolabani, *Antakya Süryani Ortodoks Süryani Kilisesinin Patriklerinin Tarihi*, Bar Hebraus Verlag, Holland. Baskı I, ss, 282-283.

Yaşım on sekiz olduğunda halkın seçimine göre, ben ve öğretmenim °Abdullah, Omid’li Metropolit Davud tarafından diyakon olarak kutsandık. Yaşım yirmi iki olduğunda ise Hēsno d’Mansur⁴¹ [Adıyaman] halkının talebi, öğretmenimin emri ve kanaat önderlerinin seçimine göre çocuklarına öğretmen olarak gönderildim. Onların yanında üç yıl kaldım.../

(3/Ⲅ) ve biri episkoposluk için diğeri ise medrese olmak üzere iki oda inşa ettim.

O günlerde oraya Urhoy’dan yeni gelen Afrem adındaki metropolit, Süryani Kadim Metropoliti iken [teolojik] görüşünü değiştirip papalık [Katolik] görüşüne geçti ve mahkemede iyi çene çalması ve inandırıcılığı nedeniyle halkımızdan birçoklarını kandırıp kendi inançlarından [görüşlerinden] Katolik inancına geçirdi.

Ben ise [tüm bunlar yaşanırken] Ortodoks inancımızdan dönen halkımız için çok üzülyordum ve çok kaygılanıyordum. Ve o Katolik metropolitte mücadele etmeye başladım; biz onunla imzalı mektuplarla birbirimizle tartışıyorduk. Hangimiz galip gelirse bütün halkın galip gelen kişinin ardından gidebileceği yönünde anlaştık. Ve halkın hepsi ortak düşünce ile buna riayet edeceklerdi.

İsyankâr metropolitin yanında ona yardım eden Fransız misyoner bir delege olduğundan, ikimiz birçok hususta sert bir şekilde tartışmaya başladık. Ancak kırk gün süren uzun bir çalışma ve emekten sonra Rabb’in da inayetiyle inancımızın düşmanları mağlup oldular ve halkımız da toplu bir şekilde inancına ve kilisesine geri döndü. Onun yanında sadece üç hane kaldı.

Ardından bahsi geçen bu metropolit çok rahatsız oldu ve öfkeleni, aşırı öfkesi ve kızgınlığından, iki defa beni mahkemeye şikâyet etti. Beni suçlu çıkarıp.../

(4/Ⲅ) hapishaneye attırmak ve benden intikamını alıp adıma kara leke çalmak istedi. Bu imtihanda da Rab bizi olgun kılacak. Böylece biz onların gücünü tamamıyla kıracağız. Tıpkı Davud Peygamberin dediği gibi: “Onlar diz çöküp,

---

⁴¹ Adıyaman’ın eski ismi bkz. Hamdi Doşan, “Milli Mücadelede Adıyaman ve Çevresi,” Gaziantep Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 2012, s. 556.

düştüler; biz ise kalktık ve hazırlandık”⁴².

Bu sırada mahkeme tarafından halkımıza mahkeme binasında yakılmak üzere odun kesmek için ormana gitmek ve odun getirmek yönünde bir angarya yüklenmişti. Bu iş onlar için çok sıkıntılı ve zahmet vericiydi. Çünkü tüm işlerini, güçlerini bırakmaları gerekiyordu ve bunun yanında da hayvanlarıyla yani katır ve merkepleriyle beraber emek verip karşılıksız şekilde çalışıyorlardı. Bu yüzden de boyunları büküktü ve mazlum idiler. Onların bu yoksunluğunu ve mazlumluğunu görünce onlar için çok üzüldüm. Bunun üzerine mahkemeye gidip vekilin yani kaymakamın yanına girdim ve ona dedim ki: “Siz sultanımızın⁴³ vekilisiniz, sultanımız ise merhametlidir, fakir fukaraya kötülük veya zalimlik etmek istemez. Aksine, o mazlumlara yardım eder. Onun kanununda da kimse fakirleri incitmesin ve onlara zarar vermesin, şeklinde yazılıdır. Bu fakirler ise ancak kendilerinin ve ailelerinin geçimini sağlayabiliyorlar ve Sultana da vergi veriyorlardı. Fakat siz böyle yaparsanız bunlar da doğal olarak sizin aleyhinizde imza toplayıp sultana gönderirler ve sizi ona şikâyet ederler. Bunun için sizden bu gibi olaylara yer ve fırsat vermemenizi istirham ediyorum.”

O da bunun üzerine görevlilere; bundan böyle asla angarya konulmaması gerektiği hususunda emir verdi. Böylece halkın üzerindeki bu zulüm kalktı. Her Pazar günü kilisede onlara öğüt veriyor ve bu gibi işlerde onlar için çaba sarf ediyordum.

(5/൬) İki yıl sonra Urhoy’daki halkımız kendileri için ruhban olmam konusunda imza toplayıp yani seçimle beni cismani babamla beraber H̄esno d’Mansur [söz konusu belge ile] kentine gönderdiler. Ancak H̄esno d’Mansur’daki ahali gitmeme izin vermedi. Bu yüzden bir yıl sonra aralarında çıkan didişme ve ihtilaf üzerine orayı bırakıp Urhoy’a gittim. Orada ebeveynimin ve halkın çok fazla bana baskı yapması sebebiyle kanuni olarak evlendim.

İki yıl sonra, yani 1865 yılında yine halkın ısrarı ve zorlamasıyla, ünlü olan

---

⁴² Mezmurlar 20:8.

⁴³ Aslında Süryanice’de “Sultan” sözcüğü “Şulţono” kelimesiyle karşılanmaktadır. Ancak Timateos Pavlus, elyazmasında “kral” anlamına gelen “malko” sözcüğünü tercih etmiştir ve her halükarda dönemin Osmanlı Sultanına atıf yapmıştır.

İlyas Bar Osyo, Urhoylu Metropolit Gabriel tarafından Urhoy'un dış mahallesindeki Mor Gevargis kilisesinde papaz olarak takdis edildim. Dinsel ve dünyasal konularla Ağustos 1868 yılında ilgilenmeye başladım. Dinsel açıdan bir yandan öğüt vermekle uğraşıyordum, öte yandan Urhoy'da yeni yeni görünmeye başlayan ve gece gündüz halkımızı evlerinde ziyaret eden Protestanlarla [ideolojik-teolojik görüş ayrılığından dolayı] mücadele ediyordum.

Özellikle Lu^cbar olarak⁴⁴ bilinen Garabet isminde yüz­süz bir diyakon vardı. Bu adam büyük bir gayret göstererek gece gündüz halk arasında vaaz ediyordu. Ancak o, dış mahalleden bir kişi dışında kimseyi inancından döndürememişti, çünkü öne sürdüğü her görüşün karşılığını veriyordum.

Şimdi de biraz sivil çalışmalara yer verelim:

Dönemin mahkemesinde yetkin kişiler yeni bir metot uygulamışlardı. Buna göre adı geçen mahalledeki halkımıza kentten bir saat uzaklıktaki telgraf yolunda iş yaptırıyorlardı. Bunlar telgraf direklerinin etrafını üç-beş gün boyunca Hıristiyan ve Müslümanlarla beraber [akşama] beşe kadar ücret almadan.../

(6/ⲁ) direklerin etrafını toprak ve taşla düzeltmek sûretiyle çalışıyorlardı.

O yılda kıtlık baş gösterdiği için halk sefalet içinde açlık çekiyordu. Bunların [çalışanların] eşleri ve çocukları bahçeye [kilise avlusuna] ağlayarak girdiler ve şöyle dediler: “Allah için bize merhamet et, çünkü açlıktan ölüyoruz!.” Ben de kalkıp vali olan Ali Kemal Paşa'nın yanına gittim ve ona dedim ki: “Açlıktan ölen bu fakirlere ne yapıyorsunuz? Siz onları bedava çalıştırıyorsunuz!”

O da yüzbaşığı çağırıldı ve ona dedi ki: “Niye bunu yapıyorsunuz?”

Bunun üzerine yüzbaşığı dedi ki: “Adet olduğu üzere her yıl böyle yapıyorlar.”

Bunun üzerine ben de onlara: “Bu adet sultandan mı yoksa sizden mi? Eğer

---

⁴⁴ Klasik Süryanice bir sözcük burada olumsuz bir anlamda kullanılmaktadır. Sözcüğün kendisi, Lu^c(c) köpeğın kanyalama(sı) ve Bar oğul terkiibinden oluşmaktadır. Daha geniş bilgi için bkz. Qardağı Gabriel, *Bar-Lebo Dictionarium Syro-Arabicum*, Halep: Beğ-Froso d Mardo 1994, s. 626. ve Manna, Ya^cqub-Awgin, *Vocabulaire Chaldéen-Arabe*, Mossoul: Imprimerie des pères Dominicains 1900, s. 372.

ki sultandan ise ise bu yükümlülüğü zenginlere de yükleyin! Eğer ki sizden ise, çalışan bu adamların hakkını verin! Çünkü bunların eşleri ve çocukları şimdi kilisede figanla ağlaşıyorlar” dedim.

Bunun üzerine çalışmanın karşılığını verdiler ve onları bir daha angarya kapsamına almadılar ve böylece herkes kendi işine gitti. Urhoy’da olan diğer bir adet de dokumacılarla ilgili idi. Kervansaray şeklinde büyük bir ev vardı ve pamuktan ip eğiren kadınlar da eğirdikleri ipleri getirip bu büyük evde satıyorlardı.

Sakallı olan dokumacılar da oraya gelip pamuklu iplerden satın alırlardı. Ancak sakallı olmayan gençler kapının dışında bekler, sakallılara para vererek ve yalvararak kendileri için de pamuk iplik almalarını isterlerdi. Çoğunluğu ise eli boş dönerdi. Böylece o günün gençlerini hor görüp azlederlerdi.

(7/9) Günlerden bir gün Ermeni ve Müslüman gençlerle beraber bizim tüm gençler toplandılar ve episkoposluk merkezimize gelip şu sözlerle haykırarak: “Sinden bize iyilik yapmanızı ve bizi bu ağır ve dayanılmaz kölelikten kurtarmanızı istirham ediyoruz” dediler.

Ben de onlara şöyle dedim: “İşte ben valinin yanına gidiyorum. Siz hepiniz toplu bir şekilde ve elinizde hazırlanmış imzalı dilekçeler ile valinin sarayı önüne geliniz, ta ki ben sizi çağırana kadar bekleyiniz! Sizi çağırdığımda ise içinizden üç genç imzalı dilekçeleri alıp korkmadan içeri girsinler!”

Ben gidip valinin sarayına girdiğimde tüm sakallı dokumacıların büyükleri olan zatla yani Şeyh Osman ile beraber orada hazır beklediklerini gördüm. Bunlar beni görünce yüksek sesle bağırıp haykırarak dediler ki: “Bu Süryani Papaz daha önce konulmuş kanunumuzu ve eski geleneğimizi yok sayıyor.”

Ben ise valinin yani Asım Paşa’nın yanına girdim ve ona: “Bakınız! Siz adaletin hâkimisiniz, ancak kentimizdeki gençler adaletten uzak muamele görmekteler ve mazlumdurlar” dedim.

O da: “Nasıl yani?” diye sordu.

Ben ona: “Bu kentte dokumacılık zanaatkârları arasında kötü bir adet var, yani sadece sakallı olan adam dokumacılık yapabiliyor, sakallı olmayan ise

dokumacılık yapamıyor” dedim.

O [vali]: “Neden böyle oluyor?” diye sordu.

[Ona]: “Bunun üzerine sakallı zanaatkârlar sakallı olmayan gençlerin pamuk iplerini satın almalarına izin vermiyorlar ve dokumacılık sanatı ile ilgilenmelerini istemiyorlar. Gençler de bu yüzden yüce makamınıza arz edilmek üzere yaşlılara sitem ve onları şikâyet ettikleri imzalı dilekçe hazırladılar. İşte yoksunluklarına ağlayarak dışarda duruyorlar.” dedim.

(8/ﷺ) Daha sonra saray idarecisi [dışarıda bekleyen] gençlerin huzura çağırılmaları için emir verdi. Onlar da ellerindeki dilekçe ile içeri girip [onu] saray idarecisine verdiler. [Saray idarecisi] dilekçeyi okuyunca hemen sakallıların da içeri girmesini emretti. Anılan yaşlı ile beraber içeri giren ikisi Süryani biri Müslüman toplam üç kişi olan yaşlılar, söz birliği ile söylenmeye başladılar: “Bu Süryani papaz eski kanunumuzu ve geleneğimizi hiçe sayıyor.”

Ben de onlara: “Sözünü ettiğiniz bu kanun sultandan veya hâkimlerden konulmuş değildir, ancak siz kendiniz bunu kanun ve adet haline getirdiniz. Hatta cennetin anahtarı elinizde olsaydı, oraya yalnızca siz girer ve gençlerin girmelerine izin vermezsiniz.” dedim.

Bunun üzerine saray idarecisi onlara: “Derhal dışarı çıkın, ey acımasız zalimler!” diye çıkıştı. Saray hizmetçisi sonra da gençlere dönerek: “Siz de gidip yaşlı sakallılar gibi zanaatkârlık (dokumacılık) yapabilirsiniz” dedi.

Ayrıca alışverişte kimsenin onlara mani olmaması için bir belge yazılmasını ve onlara verilmesini emretti. Böylece dokumacıların o eski âdeti de kalkmış oldu.

Bu yaşananlardan sonra ileri gelenler ve bizim halkın isteği ile dostum olan saray kumandanı yani Asım Paşa döneminde Urhoy kentinin Adalet Divanı’ndaki İdare Kurulu’nda görev aldım.

[Bu vesileyle] Mor Afrem Kilisesi muhakemesini tahkik ettirmeye başladım. O da [Asım Paşa] bana şöyle söyledi: “Halkınızın ileri gelenlerini topla ve onlarla konuş. Eğer ki bu mesele ile ilgili aralarında uzlaşır ve Ermenileri dava ederlerse, ben de adil bir muhakeme yapar ve hakkınızı size teslim ederim.”

Böylelikle.../

(9/↘) o dönemde bizim ileri gelenlerini toplattırdım ve onlara: “Mor Afrem Kilisesi’ni Ermenilerden almak için onları söz birliği ile dava eder ve muhakeme esnasında da bunu sürdürürseniz, Tanrı’nın da inayetiyle hepimiz hakkımızı kazanacağız ve [kiliseyi] onlardan alacağız” dedim.

Ancak biz Süryanilerin kötü âdeti burada yine tecelli etti ve bizimkiler kendi aralarında anlaşamadılar. Asırlardır halkımız her nerede bulunmuşsa, iki tarafa ayrılıyor, yani birbirlerine karşıt oluyorlar. Taraflardan biri inşa ederse diğer taraf bozuyor. Aynı şekilde o dönemde de toplantıda bölünmüşlük vardı, yani iki taraf ortaya çıkmıştı. Bu yüzden bu şansı da haklarıyla beraber kaybettiler ve [kilise] olduğu gibi [Ermenilere] kaldı.

Yine aynı dönemde mahkemedeki Hıristiyan üyelerin hepsi Ermeni idi. Bu mesele için çabalamaya başladım. Sonuçta bizden üç üyeyi, birisini İdare Kurulu’na, diğerini Adalet Kurulu’na, öbürünü ise yerel kurula yani belediyeye yerleştirdim.

Aynı zamanlarda vaktiyle kutsandığım Mor Gevargis Kilisesi’nin tavanının ayın bölümünün tavanından daha alçak seviyede, harabe durumda ve yıkılmak üzere olduğunu gördüm. Bunun için halkın ileri gelenlerini topladım ve onlara: “Burası bir gün ansızın halkın üzerine çökebilir, büyük ziyan ve hasar olacak, elbette henüz kimse zarar görmeden restore ve imar edilmesi gerekir” dedim.

Hepsi tek bir fikirle imar edilmesi gerektiği yönünde anlaştılar. İnşa etmeye başladık, büyük bir çaba, emek ve sıkıntıdan sonra Allah’ın da yardımıyla bitti.

(10/↗) Zira kilisenin üç bin küsürden daha az bir parası vardı, bu da sadece otuz dinara tekabül ediyordu. Bu yüzden para toplama işinde çok emek sarf ettik. Çünkü Urhoy’daki halkımızın dışında başka bir halktan veya dışarıdan ya da başka bir kimseden katiyen bir şey almadık.

Yine aynı dönemde çocukların medresesi [okulu] yoktu. Bununla ilgili merhum Kudüs [Urişlem] Metropoliti Gevargis’e yazdım ve şimdi Patrik olan °Abdullah’ın öğretmenliğini de yapan Metropolit Mor Ğriğoriyos Gevargis’in

öğrencisi Şammas Ahrun'u, Mor Gevargis Kilisesinde çocuklar için getirip öğretmen olarak yerleştirdim.

Öğretmenin ücretini de halktan topluyordum, ancak bir yıl sonra öğretmenin ücretinin halka ağır geldiğini gördüm. Düşünüp tarttım, birkaç yıl sonra artık hiç para vermeyecekler diye endişelendim. Kilisenin etrafında kiliseye yaramayan dut ağaçları ile dolu bir arazi vardı, bunları [ağaçları] köklerinden söktük ve yerlerine zeytin ağaçları diktik ki, bunların mahsullerinden çocukların öğretmenlerinin ücreti ödensin ve artanlar da kilisenin masrafları için kullanılsın.

Bahçenin sulanması için de uzaktan su getirttim. Ayrıca avlunun bitişiğinde, kilisenin güneyinde bir Müslümanın elinde büyük bahçeli büyük bir ev vardı. Bu Müslüman evini kiliseye sattı. Daha sonra yaşlılar, halkın ileri gelenleri, evi yıkıp taşlarını sattılar, geriye küçük bir ev kaldı. İşte bu küçük ev ile büyük bahçesini beş yüz para karşılığında halktan birine sattılar. O da yedi yüz para karşılığında.../

(11/⚡) Ermenilerden birine sattı. Bu Ermeni de içinde iki ev inşa edip oraya yerleşti.

Günlerden bir gün bahçeye girdiğimde ekmiş olduğumuz zeytin fidanlarının köklenmiş olduğunu gördüm.

Kilise hizmetçisine bunu kimin yaptığını sordum.

O da: “Ben bahçenin yanındaki bu Ermeni’yi geceleyin çıkarken gördüm. Ona bahçede niye gezindiğini sordum, o ise dama çıkıp, sana ve patriğe küfür etmeye başladı, bu şekilde hepimize hakaret etti” dedi. Ben bu hadise için çok üzüldüm ve hiddetlendim ve kalkıp liderimiz olan Şafunoyolu ‘Abdulnur’un, yani Avreş Efendi’nin yanına gittim ve ona: Bu Ermeni’nin bize karşı küstahlığını ve ettiği küfürleri ona anlattım. Önder ise bana ne yapmak istediğimi sordu. Ben de bu evi bu küstah Ermeni’nin elinden alacağımı söyledim.

Bana dedi ki: “Bunu nasıl yapabilirsin! Çünkü biz [bu durumu] Patrik Petrus’a⁴⁵ izah etmiştik, O ise elinde mahkemedeki verilen tapulu senet olduğu için bunun mümkün olmadığını” söylemişti.

⁴⁵ Dönemin Antakya Süryani Ortodoks Kilisesi Patriği, IV. Petrus (1872-1894). Dolabani, 1990. ss, 261-276.

Ben de ona dedim ki: “Şimdi sen bana borç olarak yüz akçe ver, ben ne yapacağımı biliyorum.”

Hemen bana o parayı verdi. Ben de saraya hâkimin makamına çıktım ve ona dedim ki: “Ben bugün kilisenin hırsızını yakaladım.”

“Nasıl!” dedi.

Ona dedim ki: “Ermeni biri kiliseye ait eve girdi ve yerleşti ve ev benimdir diyerek çıkmadı, geceleyin de kilisenin bahçesine girip hırsızlık yapıyor.”

Söz konusu Ermeni’yi getirmelerini emretti.

Hâkim; “Doğru mu, sen kiliseye ait evde zorla mı oturuyorsun ?” diye sordu.

O da: “Hayır, ben bu evi halkın [illeri gelenlerinden] yaşlılarından satın aldım,” dedi.

Ben de: “Kimdir bu yaşlılar? Çağırılısın, yaşlılar bile satsa.../

(12/۱۲) asla kabul etmem, ancak üzerinde patriğin veya metropolitin mührü olursa kabul ederim, yoksa kabul etmem. Çünkü halktan biri kilisenin malını başka birisine satma yetkisine sahip değildir” dedim.

Hâkim de adı geçen yaşlıları çağırdı. Kurula geldiklerinde ben de orada hazır oturuyordum, tek tek onlara sorduk, hepsi inkâr edip dediler ki: Biz bu evi satmadık.

Daha sonra hâkime dedim ki: “Hemen bu Ermeni’yi kiliseye ait evden çıkarın.”

Ancak hâkimin kendisi ve kurul üyeleri ricada bulunup bana dediler ki: “Bu adam arsanın üstünde iki ev inşa etmiş, bu imar ettiklerinin hakkını ver ve sarfiyatını karşıla.”

Bunun üzerine kesemden [koynumdan] yüz akçe mecidi çıkarıp ona verdim. Hâkime, benimle iki asker yani Taktiyah⁴⁶ göndermesini söyledim, bana verdi ve biz de gidip o Ermeni’yi çıkardık ve her şeyini dışarı attık. O evi ve bahçesini

---

⁴⁶ Osmanlı’daki küçük bir askeri birliktir.

kiliseye kattık. Bugüne değin kilisenin malı olarak kiraya veriyorlar.

Ayrıca Tütüncü Keyve adında ve kilisenin batısında oturan başka bir Ermeni'den de, büyük bahçeleri ile iki devasa ev daha kiliseye kazandırdım. Öyle ki bunlar da kimi zaman kiliseyi rahatsız ediyorlardı. Bu bina da bu şekilde kiliseye dâhil oldu. [Buna benzer] daha başka konular da var, ancak hepsini peyderpey yazsak sözü uzatmış oluruz. Bu yüzden de kısaca yazdım ve diğerlerini [çoğunluğunu] bıraktım.

Bunlardan sonra miladi 1879 yılında tanrımız ve efendimiz olan İsa Mesih'in kabrinden bereketlenmek için Kudüs'e gittim. Oradan da, Kıpti Patriğinin bulunduğu yere Mısır'a geçtim. Hali hazırda patrik olan Metropolit 'Abdullah'ı da gördüm.

(13/١٣) Sekiz gün kaldığım o yerde, Kıpti Patriği bana çok saygın davrandı. Oradan da Kostantinopolis'e [İstanbul]⁴⁷ gittim, o dönemde merhum Patrik Petrus'a Kostantinopolis'te bir evde, on altı gündür kirada idi. Merhum Patriğin yanında kaldım. Birinci gün Buzançi'nin⁴⁸ önemli yerlerini gezdim ve Beyoğlu yangınında yanmış olan kilisemizin yerini de gördüm, arsası harabe ve boş halde duruyordu.

O günden sonra, orada kaldığım on beş gün boyunca, gece gündüz, patriğe durmaksızın şöyle söyledim: "Siz Hindistan'a⁴⁹ gittiniz ve para toplayıp, Buzançi'ye ye geldiniz ve mührünüzü değiştirmeyi çabaladınız. Yani "Ermenilerin takipçileri" anlamına gelen "Ermenilerin Yamağı" adlandırmasını kaldırmak istediniz. Fakat bu adlandırmayı patrikliğin mühründen çıkarmaya vakıf olmadınız. Bu durum halk arasında yararlı bir şey yapamadığınız izlenimi yaratıyor. Şayet eli boş şekilde patriklik makamına dönecek olursanız bu da hoş karşılanmayacaktır. Bu yüzden eğer benim acizliğime kulak verirsiniz, siz daha Buzançi'ya'da iken, ustaları getirin ve o zamandan beri yanmış olan kilisemizi inşa edin. Bu sizin için ebedi ve unutulmayan iyi bir isim olacak. Çünkü bu hususu, özellikle dikkatli bir şekilde takip ettiğimi dile getirdim."

Ardından [patrik] bir inşaat ustası çağırılmalarını emretti. Ayrıca kilisenin

⁴⁷ Yazar burada İstanbul için Kostantinopolis şeklinde farklı bir kullanımını vermiştir.

⁴⁸ Yazar burada da, İstanbul için Buzanti kelimesini kullanmıştır.

⁴⁹ Burada Hindistan'daki Süryanilere ve Süryani Kilisesi'ne tabii, Malabar Kilisesi'ne atıf yapılmaktadır.

imar edilmesi için üç yüz dinar vereceğini de söz verdi. Bu şekilde sözleşme yaptılar ve senet yazdılar. Bunlardan sonra da bana: “Sen, kilisenin imarı bitinceye dek burada inşaatın başında kal” dedi.

Ben de onlara.../

(14/۴) dedim ki: “Benim Urhoy’dan çıkışım halkımızın huzurunda verilen söz ile oldu, yani onlara üç aya kadar Urhoy’a döneceğime dair söz verdim. İşte şimdi bu sözün tamamlanmasına on beş gün kaldı. Onun için kalamam, izninizle ve emrinizle gideceğim.” Bunun üzerine Patrik bana: “Selametle git, fakat bana bir rahip gönder,” dedi.

Urhoy’a döndüğümde ise orada Rahip  Abdulnur’u gördüm ve ona Buzanþiya’daki kilisenin durumunu anlattım ve ona dedim ki: “Efendimiz patriğin izah ettiği gibi inşaatın başına sen git. Ben de Patriğe, vasiyet ettiğiniz emrettiğiniz gibi size Rahip  Abdulnur’u gönderdiğimi, yazdım. Bu şekilde şimdi metropolit olan rahip gitmiş.

Miladi 1881 yılında eşim [baṯ qyomo]⁵⁰ vefat etti. Bir buçuk yıl sonra ise Urhoy’da bizim ileri gelenlerinden biri, sultanın buğday üzerinden aldığı Öşür Vergisi nedeniyle hapse atıldı. [Bunun sebebi şuydu] Çünkü dört köy Müslümanlar tarafından yağmalanmış ve soyulmuştu, bu yüzden de kimse köylülerden Öşür Vergisi alamadı [alma olanağı kalmamıştı]. Ancak saray maiyeti, sultanın vergisini, bizim hapsedilmiş olan halkın ileri geleninden talep ediyorlardı. Bundan dolayı bu ileri gelen şahsı kurtarmak için çaba sarf ettim. Bu yüzden de Ceza Reisi ve Müddai el- umum ile mücadele etmeye başladım, çünkü adamı sıkıştırıp zorlayanlar bilhassa bunlardı.

Ben de onların karşısına dikildim ve onlara dedim ki: “Bizim ileri gelen adamla ilgili bir hakkınız yok, çünkü sultanın yasasında, eğer ki bir köy talan edilirse, soyulursa, öşür alımcısının orada bir hakkı kalmıyor, şeklinde yazılıdır” dedim.

Bunlar için sultanın başdanışmanına – saraya - telgraf çektim ve başgardiyanı

---

⁵⁰ Kilise kanunlarında, papaz olan kişinin eşi de dini özel bir statüye yükseltilir. Bu statü saygı ağırlıklı olup, kilisede hiçbir etkisi yoktur.

şikâyet ettim. Bu yüzden başgardiyân ile aramızda düşmanlık oluştu Telgraf cevabı gecikince de.../

(15/١٥) Urhoy'un [Süryani] ileri gelenleri beni çağırıp dediler ki: "Biz yol masraflarını karşılarız, sen Mardin'e Patrik Petrus Efendimizin yanına git ve ikiniz saraydaki insanları şikâyet edin, belki bu şekilde onları yenmeye vakıf olursunuz."

Ben Mardin'e vardığımda Urhoy'lular: İşte Papaz Pavlus size geldi, biz onu bizim için episkopos olarak kutsamanızı istiyoruz şeklinde içeren bir telgraf patrikliğe geldi. Ardından hemen her iki taraftan [Urhoy'daki iki ayrı Süryani heyeti] kendi mühürleri ile mühürlü ve imzalı belge geldi.

Bunun üzerine Pazar günü Mort⁵¹ Şmuni Kilisesinde [patrik] beni rahip olarak kutsadı. Bir sonraki Pazar ise, yani 1883 yılının Kasım ayında, yazman olan Rahip Saliba⁵² ile beraber, merhum Patrik III. Petrus tarafından metropolit olarak kutsandık. Mübarek Mardinliler, özellikle Mor Mikael Kilisesinin Heyeti kutsanma törenimizde çalışıp gayret gösterdiler.

Aynı günlerde Omid'in ileri gelenleri Mardin'e geldiler. Kilisevi ve dünyevi bazı ihtiyaçları için patrikten kendilerine bir metropolit göndermesini talep ettiler. Patrik de Metropolit Saliba'ya onlarla gitmesini söyledi. Ancak ona sorulduğunda [Metropolit Saliba]; Omid'lilerin işlerini idare edemeyeceğini, çünkü Türkçe bilmediğini söyledi.

Patrik daha sonra bana: "Onlarla sen gidiyorsun" dedi. Ben de: "Ben sizin emrinizin altındayım, beni nereye gönderirseniz, giderim." dedim. Ardından onlarla Omid kentine gittik ve mübarek Omid'liler bizi sevinçle karşıladılar. Orada bir ay kaldık ve bize gerektiği gibi saygın davrandılar.

⁵¹ Hanımlar için kullanılan ve azize anlamına gelmektedir.

⁵² *سهار جبط هجيبنا دلبا و اوسبنا* rivayete göre, İncil yazmanı Metropolit Saliba'nın mezarı Midyat'taki Mor Aksnoyo Kilisesi'nde bulunmaktadır. Bu rivayetin kaynağı Horiepiskopos Numan Aydın'ın Maktabzabno ismiyle 1976 yılında Midyat'ta neşrettiği bir elyazmasıdır ki, bu yazma yine Midyat'ta 2006'da Papaz Petrus Akgüç tarafından yeniden düzenlenmiştir. Söz konusu rivayet ise yeniden düzenlenen bu yazmanın 84. sayfada geçmektedir. Bu çalışma basılmamış, fakat kitaplaştırılarak fotokopi yoluyla çoğaltılmıştır Metropolit Saliba'nın, düzgün hatatlığından dolayı görevi Turabdin Kiliseleri için özel günlerde okunan Özel Bölümlendirilmiş İncil ihtiyacını gidermekti. Mor Gabriel Manastırının dahil, bir çok İncil onun kaleminden çıkmıştır. Ayrıca Bkz: Afrem Barsavm, *Turabdin Tarihi*, der ve baskı, Bağdat ve Basra Metropoliti Mor Ğriĝorius Pavlus Behnam, Bayban Yayınevi Lübnan, 1964, s,161.

(16/؄) Ayrıca, Tanrımız İsa Mesih'in beşeri Doğuş Bayramı'nı onlarla kutladık.

Urhoy'luların titiz çalışması ve sıkıştırması sonucu Patrik, telgraf ile Urhoy'a gitmemi emretti. Derhal 1884 yılının yılbaşında kalkıp Urhoy'a gittim. Urhoy'daki Metropolitlik makamında üç yıl oturdum. Üç heyet oluşturdum, bunlardan birinci heyet halkın genel işleri için. İkincisi, kardeşlerin ortak yaşamı için⁵³, üçüncüsü ise, fakirler ve uzaktan gelen konuklar için olacaktı.

Bunun sonrasında Patrik Petrus bana bir telgraf gönderdi ve şöyle dedi: "Seni Buzantiya'ya kendi vekilim olarak tayin ettim. Şimdi derhal harekete geç, oraya git ve milletimizin bütün işleriyle yetkili olarak ilgilen!" Urhoy halkı buna hiç razı değildi. Ancak yine de patriğin ısrarları neticesinde onlar razı olmasalar da Urhoy'dan ayrıldım.

13 Aralık 1886 yılında İstanbul'a geldiğimde, tüm işlerin darmadağın ve karışık olduğunu gördüm. Kilisenin güneyinde Metropolit 'Abdulnur'un vekillik döneminden kalma büyük bir bina yedi yıldır sadece dört kolon üzerinde duruyordu. Nitekim [kolonların] üzerine yağın kar ve yağmurun sebebiyle de çökmek üzereydi Bu binanın yıkılmak üzere olduğunu gördüğümde, Allah'tan güç buldum ve yavaş yavaş o yerin inşasına başladım. Allah'ın da yardımı ile on iki yıl gibi bir sürede [inşaatı] bitirdik. Bu binanın önüne de iki ev inşa ettik. Arka tarafında ise Buzantiya'ya gelen gurbetçi halkımız için fakirhane inşa ettik. Hastalar, yaşlılar.../

(17/؄) ve parası olmayan yoksullar orada karşılıksız kalıyorlardı.

Ayrıca Buzantiya'ya geldiğimden bu yana on yıldır medreseyi idare ettik ve öğretmenin on bin kadar meblağa tekabül eden ücretini verdik. fakat öğrenciler Ermeni ve Yunanlı [Rum] olduklarından bize hiçbir yarar sağlamadılar. Ermeni kargaşası⁵⁴ baş gösterdiği vakit tüm Ermeniler öğretmenle beraber kaçışıp dağıldılar, [bu yüzden okul dağıldı] bir daha da yeniden faaliyete geçmedi, zaten biz de bir kez daha toplanmak için çaba göstermedik.

Şimdi de sarayda yaşanan bize ilişkin hususlardan birisine değineceğim.

⁵³ Burada kardeşler sözü o kiliseye ait cemaatin ortak dini ve sosyal ihtiyaçlarını idare etmek amacıyla oluşturduğu bir heyetten bahsetmektedir.

⁵⁴ Burada yazar, II. Abdülhamit döneminde 1894-1895 yıllarında İstanbul'da Ermeniler ile Müslüman ahali arasında cereyan olaylara atıf yapmaktadır. Nitekim yazarımız aşağıda bu hadiselere kısaca temas edecektir.

Patrik Şükrallah⁵⁵ döneminden merhum Patrik III. Petrus'a kadar [1894] geçen süreçte [Osmanlı hükümeti tarafından] patriklerimize verilen tüm yetkilendirme fermanlarında [Ortodoks Süryaniler hakkında] “Ermenilerin takipçileri, Ermeni yamağı” ifadesi geçiyordu. Bu yüzden de Ermeniler bizim kilise ve manastırlarımıza el koyuyor, bunları bizden alıyorlardı. Nitekim Patrik Petrus Konstantinopolis'e gelince, büyük çaba sarf etmesine ve hatta bin dinar harcamasına rağmen sözü geçen bu “yamak” tanımlamasını değiştirmeyi başaramamıştı. Ancak yine de bu tanımlamayı merhum Patrik Petrus'un patriklik fermanında da geçtiği şekliyle “(Ermenilerin içindeki, yani Ermeni Deklandı)” olarak değiştirdi. Ben ise bu adlandırma için de çok üzuldüm.

Buzançiya'ya geldiğim günden beri, yazılı ve sözlü olarak hem Sultan'ın huzurunda, hem devlet erkânları nezdinde çok gayret gösterdik. Ta ki, sözü geçen bu adlandırmayı tahrip edip yerine Süryani Kadim Patriği, yani kendi başına müstakil patrik yazdırdık. Azledilen Patriğin yetki fermanında ve Patrik °Abdulnur'un yetki fermanını okuduklarında anlıyorlar.⁵⁶

(18/ع) Buzançiya'ya geldiğimden itibaren, [gördüm ki] ne sarayda ne de halk arasında “Süryanilik” ismi yoktu. Orada bulunan Süryaniler de işçi ve

⁵⁵ Patrik Şükrallah Mardini (1722-1745). Dolabani, 1990. ss, 226-227.

⁵⁶ Tarihsel açıdan baktığımızda Süryaniler Ermenilere göre hem daha erken yüzyıllardan itibaren Hıristiyanlaşmışlar, hem de çok daha önceki dönemlerde kilise kurumu etrafında kurumsallaşmışlardır. Nitekim Süryani Kilisesi'nin yüzlerce yıl boyunca bağımsız bir patriklik merkezi olarak mevcudiyetini sürdürdüğü görülmektedir. Buna karşın, Osmanlı yönetimi, kendisince pratik gerekçelerle ülkedeki tüm Hıristiyan cemaatlerin Ermeni ve Rum patrikhaneleri üzerinden temsil edilmelerine hükmetmişti. Bunun sonucunda ülkedeki tüm Hıristiyan unsurlar söz konusu bu iki patriklik üzerinden temsil edilmeye başladılar. Aslında bu durum daha ziyade temsil kabiliyeti açısından önem taşıyordu, yani herhangi bir Hıristiyan cemaatin diğerine tabi kılınması gibi bir durum bahis konusu değildi. Nitekim Osmanlı egemenliği altındaki tüm kiliseler kendi bünyelerinde tamamıyla bağımsız hareket ederler, yalnızca resmi yazışmalarında Ermeni veya Rum patrikler üzerinden temsil olunurlardı. Ne var ki, Ermeni Kilisesi'nin Süryaniler üzerindeki bu temsil yetkisi birçok defa farklı sorunlara neden olduğu görülmüştür. Nitekim T. Pavlus'un şahsiyetinde Süryani Ortodoksların üzerlerindeki bu Ermeni nüfuzunu kırmak istedikleri açıkça görülmektedir. Osmanlı İmparatorluğunda yönetimin daha basit olması açısından olacak ki, imparatorluk topraklarında sadece iki patriklik merkezi muhatap alınmıştı. Bunlar da Ermeni ve Rum Patrikhaneleriydi. Osmanlı Topraklarındaki tüm Hıristiyan halklar bu iki Kürsü altında temsil ediliyordu. Ortodoks Monofizit mezhebine bağlı olan doğu Hıristiyanları yani, Ermeniler, Süryaniler, Kiptiler, Habeşler, Gürcüler, Alanlar Ermeni Patrikhanesince temsil ediliyordu. Bu kiliselerin tüm resmi yazışmaları Ermeni Patrikhanesi üzerinden yürüyordu, ancak tüm bu kiliselerin her birisi kendi içerisinde tamamen bağımsızdı. Ayrıca bu durumun kiliseler arası antlaşmalarda, sinodlardaki kararlar açısından tamamen hükümsüzdü. Yani Antakya, İskenderiye ve Roma'nın apostolik üstünlüğü tamamen kabul edilmekteydi. Bu konudaki detaylar için bkz. *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi* İstanbul 1993. s. 340.

ecnebi idiler ve bunlar, el-Ahvat⁵⁷ şeklinde çağrılıyorlardı. Hatta kendileri de, birbirlerini el-Ahvat olarak çağırıyorlardı. Eğer ki birisi, hangi milletten ve hangi inançtansınız? diye soracak olursa, onlar da el-Ahvat'ız şeklinde cevap verirlerdi.

Bu şekilde Süryanilik adı tamamıyla muamma idi ve bu kimse bilmiyordu. Bu yüzden kilisede özellikle bu “Süryanilik” ismi üzerine vaaz verdik ve açıklamalar yaptık. Kendilerine soranlara “Kadim Süryanileriz” demeleri gerektiğini onlara öğrettik. Böylece herkes “Süryani” ismini öğrenmiş ve anlamış oldu

Ayrıca araştırdığıma göre gördüm ki, bizim Süryani çocuklardan, Mekteb-i Sultaniye’de okuyan olmadığını gördüm, bunun için çalıştım ve bizim çocuklardan bazılarını, Mekteb-i Sultaniye’ye yerleştirdim. Şimdi bunlardan bazıları, sultandan her ay mükâfat alıyorlar, bunlardan bazıları beş, bazıları on beş, bazıları ise yirmi dinar alıyorlar.

Ayrıca bizim milletin liderlerinden diğer milletlerin liderleri gibi yüksek mevki ve nişan sahibi kimse yoktu. Bunun için de ayrıca emek harcadım ve bizim liderler için de sultandan makam ve nişan hakkını aldım. Şimdi bunlar da sultandan her ay ücret alıyorlar, bazıları on beş, bazıları yirmi ve otuz dinar alıyorlar. Bunlar herkes tarafından bilindikleri için isimlerini belirtmedim.

(19/١٩) Patrik III. Petrus miladi 1894 yılında bu dünyadan göç edince, yeni patrik seçimi ile ilgili milletimiz arasında karışıklık oldu. Ayrıca metropolit ve diğer liderler de anlayamıyorlardı ki o dönem de Ermeni kargaşasının yaşandığı [hassas] zamanlardı. Seçim gecikince bir yandan Adalet Nazırı’nın sıkıştırması diğer yandan ise hassas durum zaruri kıldığı için hepsi değilse de çoğu güçlkle anlaşılabilir. Ancak halkımız arasındaki bu karışıklık nedeniyle, mecburiyetten cAbdülmesih⁵⁸ seçildi. Bu duruma öylesine üzüldüm ve darlandım ki, bu üzüntümü üç şiirde dile getirmeye çalıştım. Bu şiirlerden birisi Omid halkı, diğeri Mardin kenti ve sonuncusu da Urhoy hakkındadır.

cAbdülmesih de Patrik olduktan sonra Buzantıya’ya geldi. Burada onu hayırsız, kafası karışık ve ayyaş birisi olduğunu müşahede ettik. Asla kimsenin fikrini kabul etmiyor ve kafasına eseni yapıyordu. Bu şekilde halkın kurulu

⁵⁷ Arapça’da, Kardeşler anlamına gelmektedir.

⁵⁸ Patrik II. cAbdülmesih (1895-1905). Dolabani, 1990, ss, 276-282.

düzenini bozdu ve bir buçuk yıl sonra da Buzantıya'dan ayrıldı.

[°Abdülmesih'in patriklik] kürsüsüne döndükten sonra baş episkoposluk metropolitleri ve halkın liderleri ile beraber, onun kötülüğünü ve zalimliğini, yani ayyaşlığını, kilise ve manastırların malını, mülkünü kaybedip dağıtmasını, şikâyet etmeye başladılar. [Şikâyetler] özellikle de Omid ve Miyafarqin⁵⁹ halkı, Omid'teki çok değerli olan kilise bahçesini çok ucuz bir meblağa satmış ve Miyafarqin'deki kiliseyi sivil birisinin eliyle yıkıp, yerine o kişinin adı ile dükkân inşa etmiştir.

(20/5) Halk patriğin zalimliğinden ve yaptığı diğer kötü işler ile uygulamalardan sıkıntı içindeydi, yedi ay boyunca şikâyetlerini duyurmaya çalıştılar. Biz de bu mesele hakkında üç defa Adalet ve İnançlar Nazırlığı'na yazdık.. Nazır ise üç defa °Abdülmesih'in patriklik görevinden alınarak azledilmesi için Sultan'ın vezirine yazdı. Ancak bütün bu şikâyet ve sitem belgeleri zalim bir Arnavut olan Vezir Ferit Paşa'da kaldı, Sultan'a ulaştırılmadı. Bu yüzden de meselenin çözümü gecikti, buna da çok üzüldüm ve darlandım.

Nitekim günlerden bir gün vezirin yanına gittim ve ona °Abdülmesih'in patriklikten azledilmesi ile ilgili olarak kendisine gönderilen şikâyet belgelerini sordum

Vezir de: “Evet ama bu günlerde bizi meşgul eden çok fazla iş var, bunlar hal olunca bakarız” diye cevap verdi.

Bende ona: “Sizin buradaki göreviniz bu evrakları sultana geciktirmeksizin göndermenizdir. Bunun dışında size sıkıntı verecek bir durum yok. Sultan ise patriği dilerse azleder, istemezse azletmez” dedim.

Vezir de dedi ki: “Böyle bir uygulamanız olmadığını biliyorum.”

Ben de kendisine: “Hayır, halife henüz Babil'de bulunduğu zamanlardan itibaren böyle bir uygulamamız mevcuttur. Hatta doksan yıl önce Matiyus isimli bir patrik de henüz hayattayken azledilmiş ve yerine Behnam isimli başka bir patrik atanmıştı. Eğer bana inanmıyorsanız Divan-ı Humayun başkanına sual edin, o size bu konuda açıklama yapacaktır” dedim.

O da bana: “Biraz daha idare edin” dedi.

Bunun üzerine bende ona dedim ki: “Evimiz şimdi yanıyor, nasıl dayanalım! Eğer ki bu mesele bu şekilde çözümsüz kalırsa.../

---

⁵⁹ Günümüzdeki Silvan şehridir.

(21/٢١) kısa bir süre sonra, inançlarından, dinlerinden ayrılıp, kendi kiliselerine yabancı duruma gelecekler.”

Bunun üzerine çok öfkelenerek: “Yapacağız! Yapacağız!” dedi.

Bunlar üzerine çok üzülerek ona: “Siz bilirsiniz, eğer üç güne kadar yapmazsanız, şahsen ben Sultan’ın yanına gireceğim ve huzurunda bunları dile getireceğim” diyerek de yanından kalkıp ayrıldım.

Bunun üzerine bir gün sonra şikayet evraklarını sultana gönderdiler. Sultan da talepleri dikkate alarak °Abdulmesih’in patriklik makamından azlini emretti. °Abdulmesih böylece patriklikten azledilerek kovuldu.⁶⁰

O günden sonra ismini °Ancur⁶¹ oyduk, çünkü kötü işleri ile 1583 yunan yılında,⁶² Mor Ğriĝoriyos Yuĝanon Bar °Ebroyo⁶³ günlerinde ve Mor Barsavmo Manastırındaki⁶⁴ patriklik kürsüsünde patrik olan, °Ancur’u⁶⁵ andırıyordu. Nitekim

⁶⁰ Süryani patrik, burada, Süryani Kilisesi’nin taleplerini karşılayamadığı ve kimi yerlerde Kilise geleneklerine zıt düştüğü görülmüştür ki bu durum da Süryani halkından gelen talepler üzerine Osmanlı Sultanı tarafından azledilmiştir. Nitekim T. Pavlus burada bu hadiseyi kendi bakış açısıyla nakletmektedir. Konu ile ilgili daha geniş bilgi için bkz. “Conversions retentissantes parmi les Syriens schismatiques” ve yine aynı sayıda “L’audience de S.B. Mgr Ignace Abdulmessih” *La Croix*, 3-4 Ağustos 1913, yıl: 34, sayı: 9321, s. 4; “Conversion et souffrances d’un Archevêque jacobite a Mardin” *Les Missions Catholiques*, 17 Nisan 1914, ss. 181-183.

⁶¹ Bar °Ebroyo, *Kilise Tarihi* isimli tarih çalışmasında söz konusu Ahrun’u “°Ancur” şeklinde isimlendirmişti. Zira Ahrun, Bar °Ebroyo’ya göre, kilise uygulamasını ihlal ederek herhangi bir kilise konsili toplanmasını beklemeden oldu-bitti bir atamayla patriklik kürsüsüne çıkmıştı. Bu hususta bk. *The Chronicon Ecclesiasticum of Bar Hebraeus*, trc.-ed. J. B. Abbeloos-T.J. Lamp, Louvain 1874, s. 695. Ayrıca, "Bir adamı bir nesneden/şeyden engellemek/menetmek. Bkz. Ibn Manzur, kahire, 1883, s.3123.

⁶² Klasik Süryanice kaynaklarda bu tanım çok sık kullanılmakta. Günümüz modern takvimine çevirirken söz konusu sayıdan 311 düşülür. Yani 1583-311 düşüldükten sonra yıl 1272 oluyor.

⁶³ Mafryono Yuĝanon Bar °Ebroyo (1226-1286).

⁶⁴ Süryani Kilisesi tarihinde VIII. yüzyılla birlikte ön plana çıkmaya başlayan meşhur bir manastırdır. Malatya yakınlarında kurulmuştu. XI-XIII. yüzyıllar arasında patriklik merkezi olmuştu. Nitekim Süryani literatür tarihinin en önemli sürecini içeren bu dönemin birçok önemli Süryani yazarı bu manastırda yaşamış veya bir şekilde bu manastırla ilgili olmuşlardır. Ancak manastır, ardı arkası kesilmeyen siyasi çalkantıların ve özellikle de Haçlı kontlarından Joscelyn tarafından yağmalanmasının neticesinde eski parlak günlerinden uzaklaşmıştır. Manastır hakkında genel bilgi için bk. Efremler Barsavm (burada patrik, piskopos falan geçmeyecek), *Berule Bdire*, Arapça’dan Süryanice’ye çev.. Yuhanna Dolabani, II. Baskı, 1991, ss. 545-546. Mor Barsavmo Manastırının yağmalanması hakkında bkz. Zafer Duygu, “XII. Yüzyılda Süryaniler ve Haçlılar: Başka Bir Haç Gözünden Haçlı Seferleri”, *Uluslararası Midyat Sempozyumu Bildirileri*, ss, 531- 571.

⁶⁵ Bar °Ebroyo’nun *Kilise Tarihi* isimli kroniğinde, Malatya Metropoliti, Mor Diyonişiyos Ahrun’u °Ancur olarak tanımlamıştır. Bunun sebebi de, Kilise Sinodu’nun toplanmasını beklemeden çevresindeki metropolit ve episkoposlarca kendini Patrik olarak atattığını kaydetmiştir. Bkz: Abbeloos, JB and TJ LAMP (1874), ‘*The Chronicon Ecclesiasticum of Bar Hebraeus*, Vol.II’, Syriac and Latin, Louvain, s. 695

Bar^c Ebroyo, ^cAncur'un nasıl patrik olduğunu geniş şekilde anlatmış ve onun zalim ve kötü işlerini etraflıca tasvir etmişti. Onunla ilgili bir şiir de kaleme alarak şunları söylemişti: dedi:

İşte her kim ki manastırda,
Kilisede aslan öldüren;
Altar'da [ayın] giysisi onun kanıyla lekelenen;
Kilise'yi kandiller, kupa ve kaseden mahrum bırakan;
işte, mezbahta fil gibi çığlık attı parçalanırken.

Şimid, Bar ^cEbroyo'nun bu şiiri yazma sebebini kısaca açıklamak istiyorum: ^cAncur olarak isimlendirilen Diyonosiyos, aslında Ahrun adında Malatya Metropoliti idi. Yegane yazman olan, Patrik Mor Yuhanon'un⁶⁶ vefatından sonra, onun yerine, Doğu Mafıryanı Mor İgnatios⁶⁷ Patrik oldu. Bu patriğin vefatından sonra ise, Mafıryan Mor Yuhanon Bar-Ma^cdani⁶⁸ yerine seçilmişti

(22/ح) Bar-Ma^cdani'nin Mafıryanlığı döneminde Diyonosiyos ^cAncur Kuzey'deki tüm metropolitleri toplamış ve kendisini patrik kutsamaları için teşvik etti. Mafıryana da gelip, güya patriklik merasimini yönetmek üzere haber yazmışlar. Mafıryan da, beni bekleyin geliyorum diye onlara cevap yazmış. Ancak ^cAncur'un bastırmasıyla mafıryanı beklemeyip, onu [Diyonosiyos ^cAncur patirk olarak]takdis ettiler.

Bunun üzerine Mafıryan, Doğulu ve Turabdin'li metropolitleri toplayarak, Urhoy'a gittiler. Oradan da Halep'e geçerek, orada onu, Bar Ma^cdani'yi patrik olarak kutsadılar ^cAncur Kuzeydeki Tatar emirine sığınarak, ondan yetki belgesi aldı. Patrik Mor Yuhanon Bar Ma^cdani ise, Şam'daki İslam Sultanından yetki belgesi almıştır Büyük bir para kaybı ve Tripolis Metropoliti, Urhoylu Yeşu^c Bar-Farsun'un çalışması ile, hem Antakya'daki Frankların, hem de Şam'daki İslam Sultanının nezdinde, Antakya Havari Kürsüsü'nde yeri sabitlendi.

^cAncur, Şam'a Kral Nasıraldin'in yanına geldi ve yanındaki metropolitlerle

⁶⁶ Patrik XI. Yuhanon Yeşu^c (1208-1220). Dolabani, 1990, ss, 128-134.

⁶⁷ Patrik III. İgnatios Dvud (1222-1252). Dolabani, , 1990, ss, 135-151.

⁶⁸ Patrik XII. Yuhanon Bar-Ma^cdani (1252-1263). Dolabani, 1990, ss, 163-165.

beraber saygınlıkla kabul edildi.

Sultan, Patrik °Ancur'a: "Kalbini ferah tut, bizden saygınlık dışında bir şey görmeyeceksin," dedi. Bu şekilde Tatar Ordu Komutanının yazısını (patriklik yetki belgesi) çıkardı. Sultan o yazmayı görünce sureti değişti ve ne iyi ne de kötü bir kelime telaffuz edemedi.

Derhal Sultanın etrafındakiler, patriğe: Buyurunuz, kalkınız yeter diye söylediler. Bu şekilde o Tatar yazmayı gösterdikleri için üzülen ve kederlenerek, Patrik °Ancur ve beraberindeki metropolitler çıktılar.

Şam'da kalışları uzayınca,.../

(23/ح) Kıpti olan sultanın başkâtibi Makin Bar Amid, patriğin yanına giderek ona dedi ki: "Bil ki ey babamız buraya gelişle beraber kararsız (nasıl hareket ve kime itaat edeceğimiz bilmeden) olduk. Çünkü düştüğümüz alaylı durum az değil ve bu yüzden kafalarını bize sallayan Müslümanlar derki; işte dini liderleriniz, dünya husumeti ile sizden yoksunlukla yüceltiliyorlar ve geçici bir zaman olan liderlik için birbirlerini yani biri ötekini harap ediyor. Tüm bunlara karşın hakareti kabul etmemize rağmen yaranamadık." Patrik de tüm meseleyi ona aktarır ve ona şöyle dedi: "Sen hikmetinle ve bilginle sultanı idare et ve razı et."

Bunun üzerine Makin gidip patriğin Halep'te tarttığı 27.000 akçe ile sultanı razı etmiştir. Bu şekilde Nasıruddîn kabul etmiş ve Diyonosios'un tüm ülkede kabul görmesi ve anılması⁶⁹ için çarpıcı fermanı yazdı.

Bu şekilde Diyonosios'un ismi tüm Suriye ve Rumeli'nde (Beğ Rumoye) sağlamaştığında, Tanrı onu yaşatmak istemedi. Çünkü onun yolunda kusursuz davranmadı. Katıksız olan dayısının oğlu, başrahip Saliba önüne engel çıktı. Bu rahip, kanunen olmamasına rağmen, Diyonosios'tan, manastırın başrahipliğini, on yıllığına kendisi için, tasdik etmesini talep etti Diyonosios bunu kabul etmeyince O da bırakıp, saraya sultanın huzuruna çıktı. Çok kötü bir şekilde Diyonosios'a iftira attı. Onu, cinayet, hırsızlık, kervanları soymak ve dilin ağızda durup dönmediği, işitme duyusunun sınırlandığı, çirkin şeylerle itham etti.

⁶⁹ Süryani Kilisesinin ritüellerinde, her ayın esnasında mevcut yasal patriğin ve episkoposun ismi anılmaktadır. Burada sözü edilen anma da ferman ile yasal hale geldiği kabul edilen patriğin kilise ayinlerinde anılması ile ilgilidir.

Aynı şekilde, Sultan'a şikâyet ettiği gibi Tatar Emirinin yanına gidip, ona da şikâyet etmek için döndü. Ancak Malatya'ya ulaştığında Patrik °Ancur,.../

(24/ح) yanına metropolitler ve manastır liderleri yolladı ve ona alçak gönüllülük gösterdi. Ona büyük iyiliklerle söz verip, onunla uzlaştı. O da kalkıp Mor Barsavmo Manastırına geldi. Birkaç gün sonra adet olduğu üzere Diyonosios'un selamını sormak için yanına girmek istediğinde, hizmetindeki öğrenciler, o odada ve [patriğin] gözü önünde kılıçlarla [rahibi] vurup öldürdüler. Onu alttaki ahıra bıraktılar ve çıkıp Saliba'nın odasına gidip, kardeşi Abulfarac'ı da öldürdüler. Diyonosios ise, etrafındaki emirlerden korktuğundan [korkarak] manastırda kalmaya devam etti.

Ondan sonra, sultanın huzuruna çıkmak ve bu şekilde korkudan kurtulmak için devlet yetkililerine cömertçe hediyeler gönderdi.

Ona: "Sen rahip bir adamı öldürdün" denilirken, güçlkle sultanlar sultanı huzuruna çıkabildi.

O da: "Evet ülkesinin emirlerine (yapasına) itaat etmeyen bir adamdı öldürdüm" diye cevapladı.

Rüşvet aldıkları için, onunla bunun doğruluğunu soruşturmazlar. Bu şekilde çıkıp Mor Barsavmo Manastırına geldi. Artık kendi ile böbürleniyor, korkuyu yenmiş ve daha öncekileri sert bir şekilde güdüyordu.

Çayırlarda [keyfini] sürmeye başladı ki, bundan böyle serçe parmağım kısa parmaktan kalındır, diyordu. Daha sonra manastır ahalisinden olan İskitli Sargis isminde bir rahip ve Simon Manastırının liderinin kardeşi Diyakon Basil, diğeri ise sivil olan Abrohom yani Şmuel'in oğlu manastır lideri Barsavmo kardeşin oğlu bu üç genç yeltenip 18 Şubat 1572 yılında Ninova Orucu haftasının bitimi olan Cumartesi akşamında, tapınakta duada dururken [Patrik Diyonosios] üzerine yürüdüler.

(25/ح) Rahiplerden biri duanın birinci bölümünü yönettiği sırada, o gençler Diyonosios'un üzerine arkadan atlayıp mihrabın önünde kılıçlarla parçalayıp sundurmaya attılar. Cesedini de atılı halde bıraktılar. Ardından odasına çıkıp

dağıttılar ve manastır lideri Saliba'nın kardeşlerini öldüren öğrenciyi de tutuklayıp yüksek kayadan attılar.

Sunduğum bu sözler, Bar  Ebroyo'dan derlediklerimdir⁷⁰.  oğunu bıraktık, özetini yazdık ki amacımız bu azledilmiş olan Patrik  Ancur'a isim takmamızın uygun olduğunu göstermektir.  nk  patriklik seçiminden önce bile, o  Ancur'a benziyordu ki kiliselerimiz ve halkımız çok azaldı ve kaybetti. Hatta bugüne değin biz Süryaniler dayanışmamızla değil de, kinimizle çok kan kaybettik.

Şimdi de Dionysios II.  Ancur şimdi de patriklik döneminde yaptığı zulümler yetmezmiŐ gibi azledildikten sonra bile durmadı ve kötülük yapmayı bırakmadı. İŐe  nce Kurkmo [Dayro d'Za faran] Manastırı'nın altından kadeh ve tabakları ile çok değerli patriklik tacını soymakla başladı. Bunun sonrasında yabancı t lkeye giden ziyaretçilere verilen pasaport ile Hindistan'a gitti ve bu pasaportu ve evrakı kullanarak Hindistan'daki halkı kandırdı. Onlara, "işte bu bizim Osmanlı sultanının verdiği yetki belgesidir" diyordu.

O da aforoz edilmiş olan Gevargis'in fikir[leri] gibi Hindistan'daki halkımız arasında, bölünme, didişme ve ihtilaf ekmiş. Bu şekilde yasa ve düzen olmaksızın, metropolit ve papaz kutsuyordu. Biz de iki defa onun hakkında "Hindistan'a gelen  Abd lmesih'in patrik olmadığını ve tüm metropolitlerin kararı ile münhal ve kötürüm" olduğunu bildiren yazıyı Adalet Nazırlığınca emir çıkarıp ve.../

(26/ ) İngiliz elçisi ile Hindistan'daki kadılara yolladık.

Bu  Ancur da karakter olarak ihtilafly ve kavgacı biridir. Patriklikten atıldıktan sonra Midyat'tayken benimle ilgili ruhbanların ve tüccarların mühürleri de dâhil olmak üzere içinde 350 mühür bulunan imzalı belge düzenlemiŐti. Patrik-Vekili Pavlus'un Osmanlı Devletine karşı dürüst olmadığı ve hasseten sultanımıza karşı benim hilek r davrandığım yönünde őik yeti içeren –ancak adil olan yargılayıcı Tanrı doğruluğu sever- belgeyi sultana, Adalet Nazırlığı'na ve Yüce Makama gönderdi. Yanlarına gittiğimde yalancı tanıklıkla ilgili belgeleri bana vererek; "Görevden atılan patrik gerçekten iftiracı, sahtekat idi ve azledilmeyi de

⁷⁰ Yazar Timateos Pavlus Mor Diyonisiyos  Ancur ve Bar Ma dani ile ilgili bu bölümü kısa bir şekilde Antakya Süryani Kilisesi'nin Doğu Mafıryanı Mor  riğorios Bar  Ebroyo'nun Kilise Tarihi Kroniğinin ikinci cildinden derlemiŐtir. Abbeloos, JB and TJ LAMP (1874), 'The Chronicon Ecclesiasticum of Bar Hebraeus, Vol.II', Syriac and Latin, Louvain, ss, 695-745. Ayrıca Bkz: Dolabani, 1990, ss,152-165.

hak etmişti” dediler. Şimdiye kadar ‘Ancur’un durumu böyledir. Bundan böyle bakalım patriğe ve halka ne kötülükler işleyecek. Tanrının onunla adaetli bir şekilde muhakeme edeceğini ümit ediyoruz.

Daha kadim zamanlardan içinde bulunduğumuz şu ana kadar patriklik seçiminde birçok sıkıntı yaşanıyor. Yani bölünme, ihtilaf ve çekişme yaşıyoruz. Birbirlerine [kendi aramızda] olan bu kin ve düşmanlık yüzünden, patriklik meselelerini layıkıyla idare edemediler Bu yüzden de Ermenilerin eline düştüler. Birbirlerini Ermenilere teslim ettiler. Ermeniler de onlara diledikleri gibi davrandılar. Yani patriklik fermanlarına Ermeni Yamağı adlandırmasını soktular. Kendilerini Ermenilerin boyunduruğuna bıraktılar. Yukarıda değindiğimiz gibi, bilinen dönemde onlar için köle oldular. Bizim başımıza gelenler bilgisizliğimiz ve iyi yetişmediğimizdendir.

(27/ح) Buzantiya’ya geldiğimden şu ana kadar, Yunanlılardan üç patrik, Ermenilerden dört patrik görevinden alındı ve değiştirildi. Patriklik makamından alınan bu patriklerin evlerinde rahat ve sakin oturduklarını görüyoruz. Kendi milletlerine de bir ziyan veya zararları dokunmuyor. Ziyadesiyle faydalı, itaatkâr ve faziletli davranıyorlar. Hayatlarının sonuna kadar da inançlarına, inandıklarına bağlı olarak yaşıyorlar. Çünkü bunlar okul ve mekteplerden yetişmişler ve bilgilidirler birbirlerine itaat ediyorlar, kendi milletlerine karşı sevgi besliyorlar.

Ancak biz mektepli olmadığımızdan, dolayısıyla bizde onlarda olduğu gibi Tanrı korkusu ve terbiye yoktur. Biz dokumacılardan, işçilerden ve at terbiyeciliğinden kâhinliğin üst mertebesi olan bu yüksek makama geldik. Bu sebeple tüm eğitimimiz ve çalışmamız saldırgan kurtlar gibi birbirimizi boğazlıyoruz, halkımıza zarar ve hüsrân veriyoruz. Diğer milletler ise faydalı bir şekilde çoğalıyorlar, kazanıyorlar ve daima ilerliyorlar. Biz Süryaniler de yıldan yıla azalıyoruz, kaybediyoruz, fakirleşiyoruz ve geri kalıyoruz.

Artık, uyanın ey Süryaniler, uyanın ey milletin varsılları, uyanın gaflet uykusundan, kalkın ve yiğitçe belinizi bağlayın, evlatlarınıza mektepler açın, onlara şefkatli davranın ve çaba harcayın. Sadece cebiniz ve malınız için çaba harcamayın. Ancak, çocuklarınızın ve gençlerinizin terbiyesi ve eğitimi için düşünün ve gayret gösterin ki bu kör felekten kurtulabilesiniz. Kendi evlatlarınızı yerleştirmek için

başkalarının görkemli okullarına sığınmayın. Yabancı milletlerin okullarından mezun olan çocuklar,.../

(28/حد) ki bunlar kiliselerimize ve manastırlarımıza uymuyorlar ve faydalı olmuyorlar. Yani, bunlar arasından kiliseleri imar eden ve yöneten ruhaniler çıkmamaktadır. Tabii ki bünyelerinde, dini ilimler, teolojik ilimler ve bizim Süryanilerin ortodoksluk inancını öğretecek milli okul ve medreselere ihtiyacımız var. Tıpkı aziz atalarımız olan Mor Afrem,⁷¹ Mor Yakub,⁷² Mor Filiksinos,⁷³ Muşe Bar-Kifo,⁷⁴ Bar-Salibi,⁷⁵ Mor Ğriĝoriyos Bar  Ebroyo⁷⁶ ve diĝer tüm aziz atalarımızın inancı gibi. Anlayanlar için bunlar yeterli.

Şimdi de hayatımdaki iŐlere deĝinelim. Miladi 1888 yılında ben Buzan ya'da iken Ermeni Patriĝi bana kendi mührü ile mühürlenmiŐ bir belge göndermiŐti. Beni patrikhanelerine  aĝırıyordu. Ben de oraya gittim. Patrikhanedeki heyetle beraber bizi hoş ve memnuniyet verici bir Şekilde hürmetle karŐıladıktan sonra bana dediler ki: “Biz sizinle tek halk ve tek millet olmak

⁷¹ Nsibin Akademisinin kurucusu Mor Afrem (303-373) kilisenin en önemli teologlarından olup, kilise kanunlarının düzenlenmesi, kiliseye m ziĝin alınması ve yedili hece ölüsüne göre oluŐturduĝu Şiirleri ile bilinen ilk kilise babalarının en önemlilerindedir. a.g.e Afrem Barsavm, Patrik, Berule Bdire Arapçadan Süryanice'ye  ev, Mardin metropoliti Mor Filuksinus Yuhanon Dolabani, Baskı II. Bar Hebraus Verlag, 1991, ss. 219-226.

⁷² Hangi Yakub'a atıfta bulunduĝu bilinmemekle birlikte, Süryani tarihinde çok önemli iki tane Yakub vardır. Bunlar Nsibin'li Mor Yakub ve Suruç'lu Mor Yakub'tur. Nsibin Metropoliti olan Mor Yakub Mor Afrem'in  ĝretmeni ve Nsibindeki okulun kurucularından ve yöneticilerinden birisidir. Ayrıca 325 yılında Hıristiyanlık dünyasının evrensel mahiyetindeki  znik konsiline Mor Afrem ile beraber katıldıĝı bilinmektedir. Suru lu Mor Yakub (451-521) ise, 12'li heceli Şiir ölüsünü kiliseye kazandırmıŐ, aynı zamanda dönemin en ünlü kilise babalarından birisidir. Dolabani,. 1991. ss, 246-251

⁷³ Mabuĝlu (Minbi , günümüzde Suriye topraklarında ve Süryani tarihi açısından önemli bir yerleŐim birimi) Mor Filiksinos ise doĝum tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak elimizdeki veriler onun 523 yılında vefat ettiĝini göstermektedir. Süryani Kilisesi'nin Doĝu Roma tarafından çeşitli baskılara maruz kaldıĝı bir dönemden sonra inançsal açıdan onun kiliseye büyük katkıları olmuştur. Kilisede episkoposluk rütbesine yükseltilmiŐ, yabancılara yardımlarından dolayı da Axsnoyo     , yani konuksever olarak da adlandırılır. Dolabani, 1991. ss, 252-258

⁷⁴ Muşe Bar Kifo (813-903) döneminin en önemli kilise babalarından olup, teoloji, felsefe, kilise kanunları, Eski ve Yeni Ahit Tesfir  alıŐmaları ve tarih gibi konularla ilgilenmiŐtir. Eserlerin büyük bir kısmı günümüze ulaŐmıŐtur.

⁷⁵ Bar Salibi 12.yy'da yaşamış dönemin en fazla eser vermiş çok önemli bir kilise babasıdır. Bkz. Matti Moosa, Süryani Literatürü  alıŐmaları Giriş ve Konunun Historiyografisi, The Muslim World, 58: 2, 1968, ss, 59-60

⁷⁶ Kilisedeki görevi Mafıryanlık olan, Mor Ğriĝoriyos Yuhanon Bar  Ebroyo (1226-1286) seküler tarihi ve kilise tarihi açısından dönemin en son ve en büyük kilise babalarından birisidir. Eserlerinin büyük bir kısmı günümüze ulaŐmıŐtur ve kaleme almıŐ olduĝu Dünya tarihi ile kilise tarihi çalıŐmalarıyla bilinmektedir. Dolabani, 1991, ss, 443-462.

istiyoruz.”

Onlara dedim ki: “Nasıl olacak?”

Onlar da şöyle dediler: “Şimdi patriğimizin ismi ile sizinki ve tüm başepiskoposluk metropolitleri ile liderlerinizin isimlerini, bizim isimlerle beraber yazacağız ve saraya göndereceğiz ki, bilsinler biz tek bir millet olduk.” Ben de onların kötü niyetlerini anladığımdan: “Bu konu elimde değil ancak patriğe yazacağım, eğer ki patrik bu konuda rıza gösterirse istediğiniz gibi yaparız” dedim⁷⁷.

Oradan kalkıp patrikhaneye vardığımda aniden şu aklıma şu fikir geldi; Kim bilir, Ermeniler bu konu ile ilgili bizim patriğe yazar ve onu kandırırlar. Ben de bunun üzerine, onların bu hilesini patriğe ve Din İşleri Nazırına, yazıp haberdar ettim.

Nitekim Ermenilerin hilesi on yıl sonra açığa çıktı. Kendilerine ait bir kilisede birbirlerini yay [ok yay] ile vurdular. Patrikleri de.../

(29/ح٢٩) kaçıp bir dükkâna saklandı. Bulıs Garabed isminde bir Süryani’yi öldürdüklerini de askeri kumandan bize bildirdi. Biz de sultanın askerleri ile gidip, maktulü gömdük.

Bunlardan üç yıl sonra da, bu kez yine bizden Komiser Marinar’ı öldürdüler. Bunun annesi, karısı ve iki küçük çocuğu vardı, bunlara sultandan maaş bağlattım, evleninceye dek sultandan her ay düzenli olarak alıyorlardı.

Ermeniler de, birbirlerini fitne, fesat ile bulandırıyorlardı. Zenginlerden zorla para alıyorlardı. Liderlerinden, büyüklerinden bazılarını da öldürüyorlardı. Günden güne dolup taşıyorlardı Günlerden bir gün 1895 yılında, kendi patrikhanelerinde toplanıp, oradan da silahlarla koşup saraydaki üst kapıya geldiler ve ateşli bir okla sultan vezirinin adamına vurdular. Bu yüzden Müslümanlar Ermenileri yirmi dört saatliğine, öldürmeye başladılar. Birkaç gün sonra gelip Osmanlı Bankası’nın üzerine yürüdüler⁷⁸ ve o günde çok şiddetli bir şekilde

⁷⁷ T.Pavlus’un kötü niyet olarak ifade etmek istediği konu, Süryani kilisesinin tekrar Ermeni Kilisesi boyunduruğu altına almak istemeleri düşüncesidir.

⁷⁸ Daha geniş bilgi için bkz. <http://www.agos.com.tr/tr/yazi/115/1896-osmanli-bankasi-baskini>. Erişim: 22.12.2016, saat: 20:35.

Ermenileri öldürmeye başladılar. Aynı gün ben de araca binip sultan başkâtibinin yanına gidip ona dedim ki: “Ermenilerin kusuru nedeniyle bizim milletimizden olanları da onlarla öldürülüyorlar. Şimdi sultandan, ne burada ne de dışarıda bizimkilerden kimsenin öldürülmemesi hususunda emir çıkarmasını istiyorum.”

Başkâtip de sultanın huzuruna çıkıp evrak yani telgraf getirdi ve şifreli olarak kentlerdeki valilere bu telgrafi gönderdi. Onlara, Süryanileri siz koruyun, onlara dikkat edin ki onlardan kimse öldürülmesin, diye emir verdi. Telgrafi üst makama götürdüm ve sultanın sadrazamının yanına girdim.

(30/Δ) Sadrazam Rıfat Paşa da telgrafi kent ve kasabalardaki tüm vali ve müdürlere yolladı. Bu telgrafta, Süryanilerin katliamdan korumalarını emretti. Ayrıca onlara: “Tüm halkımız kiliseye gelip doldursunlar ve sığınsınlar! Kilisenin kapısı halkımıza açık olduğundan, süvarilere kiliseyi korumaları hususunda da emir ver” diye söyledim.

Sadrazam da Allaha ve kendi peygamberlerine yemin edip dedi ki: “Korkmayın ben sizin ulusunuzu kendi ulusum gibi seviyorum.”

Ben de ona dedim ki: “Kilisede toplananlar korkudan dışarı çıkıp ekmek satın alamıyorlar. Siz emredin bu acılı katliam geçinceye kadar yeteri kadar ekmek onlara verilsin.”

O da: “Evet, sen muhafız başının yanına git, ben şimdi emir verip, onlara gerekli ekmeği vermelerini sağlayacağım.” dedi.

Ben de yanından ayrılıp, Adalet Nazırlığına gidip, ona da aynı şekilde bildirdim. Oradan da zabtiye nazırı yanına gittim. Ben daha ordayken sadrazamın yaveri gelmiş ve benim istediğim ekmeği göndermelerini emretti. Oradan kalkıp sokaklardan geçerken ellerinde kılıçları çekilmiş, pala ve baltalarla oraya buraya koşturan ve onlara denk geleni döven insanları gördüm.

Daha sonra kiliseye gittim ve kilisenin insanlarla dolu olduğunu gördüm. Benimle beraber, el-Açııcı olarak çağrılan bir kâtip vardı. O da korkusundan yalandan hastalandı. Bundan dolayı ben de tek başıma mekânları ve yerleri geziyordum. Daha sonra yedi güne kadar muhafız başı tarafından her gün büyük bir ekmek yükü kiliseye gönderiliyordu. Ve onlar bunu da beş yüz kadar insana

dağıtıyorlardı.

(31/﷎) Daha sonra herkesin işine gitmesi için sultandan emir çıktı. Ermeniler ve Yunanlılar gidince, bizim halkımız kilisenin yanında inşa ettiğimiz miskinler evinde kaldılar. Orada onlar için yer yaptık ve oraya yerleştiler. Ardından kendi kendime şöyle düşündüm, eğer ki bir gün aniden ve beklenmedik bir şekilde yangın çıkarsa zarara uğrar ve kaybederiz diye miladi 1897 yılında yangın korkusuyla miskinler evini ve beraberinde kiliseyi İngiliz Sigorta [company]⁷⁹ şirketine yani Yangın Muavinleri Cemiyetine sigortalattım.

Miladi 1911 yılında ölümcül kolera salgını başladı. Ölüm artığında da, sultanın emriyle sarayda toplantı yapıldı. Kolera salgınına yakalananları tetkik edip takip ediyorlardı. Koleradan ölen bazılarının evlerini yakıyorlardı. Günlerden bir gün, bizim miskinler evinde yaşayan milletimizden biri bu hastalığa yakalandı. Saraydan gelip muayene edip tetkik ettikten sonra, buradan insanları tahliye etmelerini söylediler. Üç gün sonra da gelen muhafızlar onları zorla çıkarttılar. Onlar çıktıkları gece yani 10 Ağustos'un gece yarısında biz uyuyorken, etrafımızdaki komşu, kadın ve erkeklerin aniden bağırması ile bir kargaşa oldu. Yataktan fırladım ve ateşin aşağıdan ve yukarıdan beni sardığını gördüm. Birilerinin beni kurtarması için bağırıp çağırdım ancak kimse yoktu.

Yan odada ileri gelenlerden dört genç yatıyordu. Bunlar; Mardinli °Abdalaḥad, Musullu °Abdulmecit, Urhoḫlu Beşir ve Harputlu Polos'tu. Bunlar beni saran ateşin korkusundan dolayı.../

(32/﷎) bana yaklaşıp kurtaramadılar. Ancak benim yardımcım bir kahraman gibi eğilerek, Allah'ın da yardımıyla ateşe dalıp beni aldı ve Nişanlar Sandığı, kilise ve metropolitlerin yetki belgeleri ile senetleri alarak kurtulduk.

Rab Beḫ Hananyo çocuklarını ateş fırınından kurtardığı gibi bizi kurtardı⁸⁰. Ancak tüm elbiseler, iki baş süsü yani taşlar ve iki pelerin yani harmaniler, yatakla

⁷⁹ Yazar burada İngilizce bir kelime olan company kelimesini kullanmıştır.

⁸⁰ Daniel 3: 8-30 Eski Ahit'in Daniel Kitabında geçen bu hikâye, Babil Kralı Nabukednasar'ın Tanrısına (Put) itaat etmeyen üç Yerusalemlı gencin, kızgın ateş fırınına atıldığını ve sapasağlam bir şekilde çıktıkları anlatılmaktadır. Episkopos burada kendisini bunlara benzeterek ateşten nasıl çıktığını ifade etmek istemiştir.

beraber hepsi yanmış ve kül olmuşlardı. Kiliseyi de güçlkle yangından kurtardık.

Yakınımızda da Gürcü Manastırı vardı. O gecede bir Gürcü rahip gelip, yangının söndürülmesinde bize çok yardım etti. Beni yanlarına götürdü ve bana elbise verdi. O gece onlarda yattım. Çalışmaktan ve yorgunluktan on beş gün bir hastalığa yakalandım ve rab lütfuyla beni iyileştirdi.

Daha sonra, mahkemeden gelip yangını araştırıp soruşturdular ve yangının nereden ve kimden kaynaklandığı tespit edilemedi. Aynı şekilde sigorta şirketinden gelip bununla ilgili araştırıp, incelediler fakat bir netice alınmadı. On beş yıl boyunca her yıl sigorta bedeli olarak onlara yılda yedi dinar veriyorduk. Bunun için [kilisenin yeniden imarı için] de dokuz yüz dinar talep ettik. Tüm bunlar arasında bizim Süryanilerin klasik kıskançlığı gibi, bizden birileri, bu Episkopos, patrik vekili değildir diye sigorta yetkililerinin zihinlerini karıştırdılar. Bunun için büyük bir çaba ve gayretten sonra onlardan ancak beş yüz otuz dinar alabildik.

[Biz de] iki ünlü mühendis getirdik, binayı ölçüp hesapladılar ve derinlemesine irdelediler. Buna göre, bu binanın tamamlanması için bin altı yüz dinara ihtiyaç olduğunu söylediler. Biz ise şaşırдық.

(33/۳۳) Çünkü iki yıl zarfında Buzançiya’da on iki binden fazla ev yandı. Hal böyleyken her şey pahalı olduğundan imar etmenin zorlukları da çoktu. Buna rağmen Allah’a güvendik ve yangından dolayı harabe duruma gelen kiliseyi ilkin yenilemeye başladık. Yani tavanı, üstündeki kiremitleri ve iç bölmeden sıvamasını yaptık. Daha sonra kilise bahçesinin kapısı üzerinde Patriklik Makamı inşa ettik. Yani yanmış olanlar dışında ihtiyaca göre iki oda daha inşa ettik. Daha sonra yanmış olan tavanı ve duvarları tutan ve birbirine bağlayan kalın odunları yerleştirdik. Ardından, miskinler evini ön tarafında iki ev inşa ettik ve şimdi inşaatları bitinceye kadar sürdürüyoruz.

Ayrıca, ilk dönemlerden yani İslam Hükümdarları zamanından, Kudüs’teki metropolitlerimizin Metropolitlik fermanları yoktu. Bundan dolayı da Ermeniler her zaman Kudüs’teki yerlerimizi almak için bize saldırma cesaretinde bulunuyorlardı.

Bunun için de çok çabaladım ve büyük bir gayretle rahmetli Sadad'lı⁸¹ Metropolit Gevargis'e Metropolitlik fermanını ardından Sadadlı Metropolit Afrem için aldık.

Aynı zamanda, diğer milletlerin patrikleri gibi, bizim Süryani patriklerimizimizin birinci dereceden Osmanlı Mecidi nişanları yoktu. Böylece bizim patrikler için belirtilen makamlardan nişanları temin ettik.

Hayatımda yazdığım kitaplar [bunlardır], Doğduğum yer olan Urhoy'un Bahçecik köyündeki, içinde kutsandığım Mor Gevargis kilisesi için Fanqıto,⁸² Şhimo, Anafura ve bir Gramer [kitabı]. Ayrıca Ölü Defin Kitabı, Kutsama Kitabı ve Papalığa [Katolikliğe karşı reddiye] karşı [kilise] babalarının sözlerinden kısaca oluşturduğum bir Reddiye kitaplarıdır. Oluşturduğum şiirler de.../

(34/𐤃𐤍) kırk beş tanedir. Bunlardan yirmi dördü biraz uzun olup, diğerleri bir, iki, üç ya da dört beyitten oluşur. Bunlar bayram kutsamaları, bazı ünlü şahsiyetlerin yüceliği yani kral/sultan ve patrikler v.b hakkındadır.

Tanrının ismi ezelden sonsuza dek kutlu olsun, Abun d'başmayo u şarko. Ey Göklerdeki Babamız ve devamı.⁸³

[Aşağıdaki liste] 25 Eylül 1912'de yazıldı

1- Mimro d'tyobuto: °al nafšo tobo d eto l'furqonan.⁸⁴ Tövbe Şiiri: Kurtuluş gelen iyi kişilik üzerine.

2- Mimro d'°al Urhoy: Urhoy mđito mhaymanto. Urhoy üzerine şiir: İnançlı kent Urhoy.

3- Mimro d'°al Omid: Omid mđito mşamahto voğ. Omid üzerine şiir: Ünlü bir kent idi Omid [Diyarbakır].

4- Mimro d'°al Marde: Marde mđito mşamahto voğ. Mardin üzerine şiir:

⁸¹ Suriye'nin Humus kentinin güneyinde bulunan bir şehirdir.

⁸² Yortu günlerinde İsa-Masih, Meryem Ana ve Azizlere adanmış, Litürjik Toplu Yazıların okunduğu ilahiler kitabına verilen Klasik Süryanice adlandırmadır.

⁸³ Geleneksel olarak tamamlanan her işten sonra Rabbani dua söylenir ve kitaplarda ise fazla yer kaplamamasından olacak ki sadece belirlenen duanın başını yazar ve devamı diye eklerler. Duanın tamamı için bkz. Matta 6: 7-13.

⁸⁴ Şiirlerin isimlerinde değişiklik olmaması açısından, Süryani Dili'nde okunduğu gibi transliterasyonunu yaptıktan sonra tercümelerini verdik.

Ünlü bir kent idi Mardin.

5- Mimro d^cal quloso d'faṭeryarxo: ʿito mxirte d'Mşiḥo. Patriğin yüceliği üzerine şiir: Kilise Mesih'in Nişanlısı'dır.

6- Mimro d^cal şğışuṭ armnoye: Armnoye saxle u bure. Ermenilerin kargaşalığı üzerine şiir: Bilgisiz ve cahil Ermeniler.

7- Mimro d^cal ṭruḍyo d'Mansur men ʿito d'Omid: Hḍi koruzo [d]' ʿito ḥsimto. Omid Kilisesinden Mansur'un kovulması ile ilgili şiir: Mutlulukla sevin güçlü kilise

8- Mimro d^cal buroxo soyumuṭ toğ malko d'Edvard: Tehve mbarxo malkuṭe d'Edvard malko. Kral Edvard'ın taç giyme töreni üzerine şiir: Kral Edvard'ın krallığı mübarek olsun

9- Mimro d^cal malko d'kuşoye: Moryo netel l'Menlak malko naşiḥuṭo. Habeşlilerin kralı üzerine şiir: Rab, Kral Menlak'a onur bahşetsin.

10- Mimro d^cal mavlode d'malko dilan: Mbarxinan l' yum mavlode d'malkan. Sultan Abdülhamid'in doğum gününe övgü: Kralımızın doğum gününü kutluyoruz.

11- Mimro l'egartxun. Asur'lu Aṭton ʿAbdulnur'un şiiri üzerine cevap olan şiir: Mektubunuzu alan Pavlus.

13- Mimro d^cal l'ḥaḍ ḥdone buxne d'men ʿamo dilan: Buxno ʿBeḍ Nuhro mhiro. Milletimizden bazı liderlerle ilgili şiir: Mahir lider ʿAbdulnur.

14- Mimro d^cal yacnuṭo Nuḥ men rehmat qenyone u men busome u henyone. Tamahkarlık, açgözlülük üzerine şiir: Sefahatten, zevkten ve mal sevgisinden Nuh.

(35/ḥḍ)

15- Mimro d^cal meṭiṭe d'faṭeryarxo ʿabdo d'Aloho l'Buzanṭi İğnaṭiyos naşiḥo meṭiṭxun. Buzanṭiya'ya Patrik ʿabdullah'ın gelişi üzerine şiir: İğnatius gelişiniz büyüleyicidir.

16- Mimro d^cal mezalte l'bayte dilonoyo d'efisqufo Favlus to başlomo Mor

İğnatıyos. Episkopos Pavlus'un özel evinin ziyaret etmesi ile ilgili şiir: Hoş geldin Mor İğnatius.

d'cal ktobo da'bid luqbal Papoye: yeşfet qalil kanşet u ketbet hon ktobuno. Papa yanlılarına [Katolikliğe] karşı oluşturduğum kitap üzerine şiir: Biraz uğraşp gayret gösterip bu kitapçığı toparlayıp, yazdım.

12- Mimro d'cal funoyo l'mimro da'bad Anton C'bed Nuhro d'Otur: Favlos dansab

17- Mimro d'cal hiru to v malko hato ba hda'sar b'Tomuz yarho başna 1908 mşihoyto. Özgürlük ve yeni kral üzerine şiir: 11 Temmuz 1908 yılında.

18- Mimro d'cal funoy burox cido l'Anıonyus Oturoyo: Nsabnan burox 'ido w etfsahnan. Asurlu Antonyus'a bayram kutlamasına cevap olarak şiir: Bayram kutlamanızı aldık ve mutlu olduk.

19- Mimro d'cal ya'nu to: kesfoh d'ar'co B'ar'co foyeş d'bo'e yatir sagi hıoyeş. Tamahkârlık ve dünya malı üzerine şiir: Dünya malı dünyada kalır, daha fazla isteyen daha çok üzülür.

20- Mimro d'cal kurhoneh: Abohay u ahay u rohmıy salav vab'av hılof. Hastalıklar üzerine şiir: Pederlerim, kardeşlerim ve dostlarım lütfen yerime dua edin.

21- Mimro d'cal mavlode d'men babsar: Mbarxinan lxun mawlode d'Moran Yeşu' Mşıho. Efendimizin beşeri olarak doğuşu üzerine şiir: Efendimiz İsa Mesih'in Doğuşu size kutlu olsun.

22- Mimro d'cal burox 'mode d'Moran Yeşu': Moryo nbarex 'laykun 'mode d'Yeşu' Mşıho. Efendimiz İsa'nın vaftizinin kutlaması ile ilgili şiir: Rab size İsa Mesih'in vaftizini kutsasın.

23- Mimro d'cal burox savmo rabo: Moryo nbarex 'laykun hono savmo rabo. Büyük Orucun kutsaması ile ilgili şiir, Rab size Büyük Orucu kutsal kılsın.

24- Mimro d'cal burox qyomte d'Moran Moryo nbarex 'laykun hono 'ido rabo: T'ad'dun. Efendimizin dirilişi üzerine şiir: Rab size bu büyük bayramı kutlamanız için kutsasın.

25- Mimro d^cal turgom Habli Mor⁸⁵ l'Yoħanun Omiğoyo: Favlus C^cabdo mkahnono targem. Omidli Yuħanon'un Habli-Mor – Bana ilet Efendim - evirisi zerine Şiir: Onu kul olan peder Pavlus evirdi.

26- Mimro d^cal Őulom amŐo u esrin Şnayo d'malkuĉe d'malko: Tehve mbarxo d'Őulom Şato d esrin u amŐo. Kralın yirmi beş yıllık kraliyetinin bitimi zerine Şiir: yirmi beş yılın bitimi kutlu olsun.

27- Mimro d^cal axsnoyuĉo dmen aħo b'axsnoyuĉo: Kul alyuĉo lay mariro hoĉe b'navs Őarir u Őeday li Őariro. Yabancı memleketteki kardeŐten yabancılık zerine Şiir: Her tatlılık acıdır bana ve bu tedirginliğim bana ve benim için gerçektir.

28- Mimro d^cal burox ido damoĉe d'Moran l'Urhoje: Mbarxinan moĉe d'YuŐtus⁸⁶ l'mariĉo of . Urhoylulara Rabbin Vaftiz Bayramı kutlaması zerine Şiir: BaŐepiskoposlukta da Yustos'un vaftizini kutluyoruz.

29- Mimro d^cal martyonuĉo l'qaŐiŐo: O qaŐiŐo sakultono marli hoŐo...⁸⁷ daxħaĉ tawro. Papaza, yaŐlıya tembih zerine Şiir: Ey cehaletle kalmıŐ papaz söyle bana Şimdi mi utandı kz!.

30- Mimro d^cal surte d etŐiraĉ biĉayo b'qavmĉe etgavasnan box YuŐtos. Elle çizilen resmi zerine Şiir: Bedenine sana sığındık ey Yustos.

31- Mimro d^cal Moran YeŐu MŐiħo melĉe d'abo. Rabbimizin dirilişi zerine Şiir: Efendimiz Rab Baba'nın sözü İsa Mesih'in dirildiği bu büyük bayramda sizi bereketlendirsin.

32- Mimro d^cal burox savmo mbarxinan lxun hon savmo. Oruç bereketlemesi zerine Şiir: Size bu orucu bereketli kılıyoruz.

33- Mimro d^cal burox moĉe d'Moran l'faĉeryarxo: Mbarxinan moĉe d'YuŐtus l'faĉeryarxo. Rabbin patriği kutsaması zerine Şiir: Yustos'un patriği kutsamasını berektliyoruz.

⁸⁵ Latince'deki *Hexameron* olsa gerek. Yani vezni altı tefileden (dilimden) ibaret olan mısra.

⁸⁶ Yunanca bir kelime olup İsa'nın isimlerinden birisidir. Süryanice'de anlamı zadiĉo -ܐܘܕܘܐ, zakoyo-ܐܘܕܘܐ. Yani muzaffer ve dürüst anlamındadır. Tuma Audo, a.g.e., Monastery of St. Ephrem's Syrian Publications, 1981. s.428.

⁸⁷ Orjinalinde bozuk olduğu için okunamamıştır.

34- Buroxo d'c'al şnayo haṭe: Moryo nbarex rişo dşato d'şnat dolef tşa°mo varb°o [1904]. Yeni yılların bereketlenmesi üzerine: Rab bin dokuz yüz dört [1904] yılını bereketlesin.

35- Tub d'c'al şato d'1904: Mbarxinan lxun riş şato basluṭo d'mbaraxto. Yine 1904 yılı üzerine: Mübarek olan [Meryem Ana]'⁸⁸nın dualarıyla yeni yılınızı bereketliyoruz qyomte d'Moran: Moryo nbarex

elaykun hono °ido rabo dbe qom

(36/ⲉⲗ)

36- Miladi 1905 yılı hakkında.

37- Miladi 1906 yılı üzerine.

38- Miladi 1907 yılı üzerine.

39- Miladi 1908 yılı üzerine.

40- Miladi 1909 yılı üzerine.

41- Miladi 1910 yılı üzerine.

42- Miladi 1911 yılı üzerine.

43- Miladi 1912 yılı üzerine.

44- D'c'al buroxo dşato l'qaşışo Matiyus dab'Hendu mbarxinan loh l'riş şato. Hindistan'daki Papaz Matius'a yılın bereketlenmesi üzerine, yılbaşını kutsuyoruz

45- D'c'al surto dile honav fotograf surto d'efisqf Favlus d'eṭkani Ṭimoṭeos. Timoṭeos olarak adlandırılan Episkopos Pavlus'un resmi yani fotoğrafı üzerine

Bu şiirleri Patrik İğnacios'un vekili, Timates Pavlus [İstanbul'da] Kostantinus 1912 yılının Temmuz ayının on üçünde, yani Aleksandros'un [Yunan takvimi ile] Alfi[ay] n^{89C}esrin Vatloṭ 2223 yılında, bina etti.

⁸⁸ Süryani kaynaklarında Mbaraxto (kutsal bakire) ⲙⲃⲁⲕⲁⲓⲛ geçen yerlerde, bakireliğinden ve İsa'nın annesi olmasından dolayı, Meryem Ana'ya atıf yapılır.

⁸⁹ Sürynice'de geçen Alfin °esrin Vatloṭ ifadesi baştaki Alfi(ay)n (sayı olarak) bin anlamına gelmektedir. Yazar burada TREN ALFĪ (ay)N yazması gerekiyordu. Çünkü Yunan Takviminden 311 eksilttiğimizde belirtmiş olduğu tarih yani 1912 doğru çıkmaktadır. İkinci bir ihtimal ise Babil Aramicesi, İbranice ve Arapça'dan etkilenmiş olmasıdır. Arapça'da sayılar için 100 için

(37/ⲗ) SULTANIN HUZURUNA KABULÜ

Buzantiya'ya geldiğimden bu yana otuz sekiz defa patriklerle beraber eşit bir şekilde Sultanın huzuruna çıktım. On iki yıldır da tek başıma Sultanın huzuruna kabul edildim. Bu yıla kadar da yani elli defa Sultan'ın huzuruna çıktım ve yeri ve zamanına göre gereken konuşmaları huzurunda dile getiriyordum. Bunları yücelik ve kibir için değil de, bizden sonra yerimize gelecek olanlar için, kanıt ve yol gösterici olması için yazıyorum. Davut Peygamberin söylediği gibi diyoruz: “Bizi değil ya RAB, bizi değil sevgin ve sadakatin uğruna Kendi adını yücelt! Niçin uluslar: “Hani, nerede onların Tanrısı?” desin. Bizim Tanrımız göklerde dir. Ne isterse yapar.”⁹⁰lehdukso⁹¹

Bunları, Timateos olan Pavlus, İstanbul'da [Kustantinopoli] Aleksandros'un [Yunan takvimi ile] 2223 yılında yazmıştır

Kardeş bu mısraları oku,

onlara gereken azami dikkati göster.

Eğer ki bu çalışmada bir hata olduysa,

haylaz gibi suçlama.⁹²

(38/ⲗ) Episkopos Tımotheos Pavlus, 10 Ocak 1914 yılında Cuma Günü vefat etti. İstanbul'da bize ait olan Meryem Ana Kilisesi'nde Ermeniler tarafından defnedildi. Kendisi 7 yıl episkoposluk, 30 yıl iki ay baş kâhinlik yapmıştır. Aciz kul olarak ben 12 gün sonra Sarbiya [Sırbistan] yolunda Avrupa'dan dönerken İstanbul'a vardım.

MĪA, 200 için MĪATTAN, 1000 için ALFĪN 2000 için de ALFĪ(ay)N ifadesi kullanılmaktadır. Ayrıca bkz: *Grammaire De La Langue Arameenne*, Mossoul İmprimerie Des Peres Dominicans 1896, s.157 Arapça. Gary D. Pratico and Miles V. Van Pelt, Basics of Biblical Hebrew Gramer, Library of Ceongress Cataloning-in- Puplication Date, s.28.

⁹⁰ Mezmurlar 115: 1-3.

⁹¹ Latince bir sözcük olup Süryanice'de karşılığı Amiro, Amir ⲁⲙⲓⲣⲟ - Foqudo, Emreden, ⲉⲙⲣⲉⲛⲟ dur. Yunanca'da ise Duksias, Re'yono, Fikir ⲉⲃⲓⲗⲁ - Şubho, Şükran ⲉⲃⲓⲗⲁ Triso, Dürüst ⲉⲃⲓⲗⲁ olarak geçer. Tuma Audo. Simto d'Leşono Suryoyo, 1981. s.181

⁹² Klasik Süryanice el yazmalarında, Yazarın, yazmış olduğu kitap sonunda, hem kitapta olabilecek hataları dikkate alarak, hem yazmayı/kitabı bitirme mutluluğunu belirtmek amacı ile, bu tür dörtlüleri şiirsel bir şekilde yazarlardı.

Suriye'de Severiyos⁹³ adındaki Afrem †⁹⁴

Bu hikaye miladi 1912 yılında, kitabın yazarı olan Urfalı Episkopos Pavlus'un kendi isteği üzerine ve kendisi için yazıldı. Aynı zamanda bu yıl içerisinde, benim bilgim dışında Suriye Humus'taki Süryani Kürsüsü için, Merhum Epikopos, Patrik °abdullah'a benim takdis edilmem (takdis edilip atanmam) için yazmıştı. 18. Mayıs 1918 yılında da, idrak edilmez Tanrısal hükümlerle Patrik III. İlyas tarafından O Abraşiye'ye takdis edildim ve Halep ile Beyrut üzerinde bana yetki⁹⁵ verildi.

---

⁹³ Sonradan Antakya Süryani Kilisesi Patriği, Afrem I Barsawm (1933-1957). Dolabani,. s,288-290

⁹⁴ Orijinal yazmada bulunan basit çizim bir haç sembolüdür.

⁹⁵ Yazar burada Yetki ve bölge anlamında Yunanca olan Utantiya kelimesini kullanmıştır. Tuma Audo, Simto d'Leşono Suryoyo, 1981. s.15.

II. TAHKIKLİ METİN

(1/۲) حَمْرُ أَكَا دَحَا هُوَسَا مَبَعَا سَبْ كَلَا هَنِنَا مَعْنِي
حَمْرُ مَبَعَا دَحَا أَكَا وَسْتَهِي وَافصَهْفَا فَهَحَا أُوَسَا وَوَاكَّ
لُيَعْلَا أُوَسَا أَفِيهِ فَا هُمَمَا وَفِيهِ نَا وَهَمَمَا مَبَعْتَا
حَمْرُ مَبَعَا هَنِنَا فَهَحَا.

[حَمْرُ] وَوَاكَّ أَفِيهِ

حَمْرُ مَبَعَا مَعْنِي أَكَا دَحَا مَبَعَا وَوَاكَّ هُمَمَا.

[كَلَا مَعْنِي] هَانِي مَبَعَا مَبَعَا هُوَسَا مَبَعَا هَنِنَا.

وَحَمْرُ مَبَعَا أَفِيهِ هَانِي مَبَعَا أَفِيهِ.

هَوَسَا مَبَعَا مَبَعَا مَبَعَا هَانِي مَبَعَا مَبَعَا.

هَمَمَمَا مَبَعَا مَبَعَا هَانِي مَبَعَا مَبَعَا مَبَعَا.

... مَبَعَا مَبَعَا مَبَعَا مَبَعَا مَبَعَا مَبَعَا.

أَكَا وَوَاكَّ مَبَعَا مَبَعَا وَوَاكَّ مَبَعَا وَوَاكَّ مَبَعَا
وَحَمْرُ مَبَعَا ... ... حَمْرُ مَبَعَا وَوَاكَّ مَبَعَا وَوَاكَّ مَبَعَا
مَبَعَا وَوَاكَّ مَبَعَا مَبَعَا مَبَعَا مَبَعَا مَبَعَا مَبَعَا
مَبَعَا مَبَعَا مَبَعَا مَبَعَا مَبَعَا مَبَعَا مَبَعَا مَبَعَا
مَبَعَا مَبَعَا مَبَعَا مَبَعَا مَبَعَا مَبَعَا مَبَعَا مَبَعَا
" بيت النجار " هَوَسَا مَبَعَا مَبَعَا مَبَعَا مَبَعَا مَبَعَا مَبَعَا

وَمَعَهُ حَبَالٌ وَمُنَى قَلْبُهُ هِيَ هَفْعُهُ : هَمْعِي حِدْوَهُ \ هَبْوَهُ نُبُوًا
 مَبْرُ مَبْرَحَتِهِ وَاللُّهُ أَوَّلُهُ : أَيْ أَوَّلُهُ مُؤَدِّ كَيْ حَيَا : مَعْمَدَتِي كَيْ
 فَهَكَه خَلَا هَمْرُ مُنَى فَهَكَه هَكَسَا : هَلَا مَعِي نَحْبِي مَعْدَا
 وَيَوْمَهُ كَصَبْحًا حَبْمًا كَمَحَ هَتَّى : هَمَلَتِي كَيْ كَصَبْحًا هَوَا :
 هَمْعَتِي كَيْ حَامَعْتُهُ كَيْ حَمْعًا (2/ت) هَلَاكَ هَمْعِي
 كَصَبْحَتِهِ وَاللُّهُ : هَلَا هَوَا أَوَّلًا أَوَّلَهُ حَصَلَتِهِ \ وَحَمَلَتَا
 وَحَمَلَتَا مَبْرَحَتِي هَوَا وَأَنْصَب. هَوَا نَحْبَتِهِ وَاللُّهُ : كَلَو أَمْعًا نَحْبِي
 أَمَلَتَا كَيْ كَصَبْحًا حَمَلَتَا كَمَلَتَا أَفْعَالًا م. هَوَا نُبُوَتِهِ \ هَمْعَتِهِ
 كَمَلَتِي فَهَكَه حَمَلَتُهُ هَوَا : هَلَا وَحَمَلَتِي هَتَّى : أَمْعًا هَوَا
 هَمْعَتُهُ \ مَعِي مَعِي أَمْعًا هَمْعَتِي حَمَلَتِهِ \ هَمَلَتَا وَهَلَا كَيْ مَعِي
 هَمَلَتَا هَمَلَتَا هَمَلَتَا مَبْرَحَتِي لِأَمْعَتِي حَمَلَتُهُ هَوَا : أَمْعًا حَمَلَتَا هَوَا خَلَا
 وَهَمَلَتُهُ هَوَا هَوَا نَحْبَتِي هَمَلَتَا كَمَلَتُهُ هَوَا : هَوَا لَاهُ هَوَا \ هَمَلَتُهُ
 حَمَلَتُهُ هَمَلَتَا حَمَلَتَا حَبَالٌ وَمُنَى كَيْ وَكَيْ : هَمَلَتِي مَعْدَا
 وَيَوْمَهُ حَبَالٌ وَمُنَى قَلْبُهُ هِيَ هَفْعُهُ هَوَا هَمَلَتَا وَكَيْ هَمَلَتَا :
 هَمْعِي كَيْ حَامَعْتُهُ كَيْ هَمَلَتُهُ هَوَا هَمَلَتَا هَمَلَتَا : لَاهُ أَمْعَتِي مَلْعَلَتَا
 مَعْمَدَتَا كَيْ وَكَيْ وَهَمَلَتَا حَمَلَتُهُ وَهَمَلَتُهُ هَوَا هَمَلَتَا مَلْعَلَتَا
 كَمَلَتِي مَمَلَتَا وَحَبَالٌ حَمْرُ كَمَلَتِي أَمْعَلَتَا وَهَمَلَتَتِي حَمَلَتَا
 وَحَمَلَتَا : هَمَلَتَا أَمَلَتُهُ هَمَلَتُهُ هَمَلَتَا وَهَمَلَتَتَا
 لَاهُ وَهَمَلَتَا لَاهُ أَمْعَتِي وَهَمَلَتَتَا وَاللُّهُ : هَمَلَتَا أَمَلَتُهُ قَلْبَتِي
 هَمَلَتِي مَبْرُ مَلْعَلَتَا هَمَلَتَا مَلْعَلَتَا : كَمَلَتَا هَمَلَتَا وَهَمَلَتَا

هَعْنُ أَمَلٌ . هَجَبٌ أَمَلٌ . هَمَمٌ ذِي الْمَعَالِمْ هَمَّتْ . حَيَّحُوا وَحَتَّ حَكْمًا
 حَمَّ مَلْفًا وَكَبَّ حَبْرًا وَكَلَّهَا الْإِلَهِيَّةُ مَمْعَمًا أَسْبًا كَاتِبًا
 مَسْلُومًا فَهَكَّهَا وَهَبَّ أُنْبِيًا . هَجَبٌ أَمَلٌ . هَمَمٌ ذِي الْأَوَّلِ هَمَّعَ
 هَمَّتْ أَسْبٌ حَكْمًا وَحَتَّ حَكْمًا وَهَمَّعًا وَمَنْعَرَةً وَحَفَّعَ مَبْرًا وَمَلْفًا
 هَجَّحُوا وَحَتَّتْ أَمَلًا وَوَلَّ مَلْفًا كَلَّحْنَا وَمَلَّعَهُ . هَكَّوْنَا

(3/4) زَاوِيَةٌ لِكُلِّ هَمَّتْ هَجَبٌ ذِي الْأَوَّلِ مَكْتَلًا .

سَبْرًا حَمَّ أَمْعَمَةً هَمَّعًا هَمَّعًا حَمَّ حَبْرًا هَمَّعًا حَمَّ حَمَّ سَبْرًا
 سَبْرًا أَمَلٌ أَمَلٌ . أَمَلٌ . هَمَمٌ أَمَلٌ . هَمَمٌ أَمَلٌ . هَمَمٌ أَمَلٌ .
 مَلَّعَهُ وَهَمَّعًا مَبْرًا . هَمَّعَ مَبْرًا . هَمَّعًا مَبْرًا . هَمَّعًا مَبْرًا .
 حَمَّعَتْنَا مَبْرًا حَمَّعًا وَكَبَّ مَبْرًا . هَمَّعًا مَبْرًا . هَمَّعًا مَبْرًا .
 حَمَّعًا مَبْرًا . هَمَّعًا مَبْرًا . هَمَّعًا مَبْرًا . هَمَّعًا مَبْرًا .
 هَمَّعًا مَبْرًا . هَمَّعًا مَبْرًا . هَمَّعًا مَبْرًا . هَمَّعًا مَبْرًا .
 لَأَوَّلًا هَمَّعًا . هَمَّعًا مَبْرًا . هَمَّعًا مَبْرًا . هَمَّعًا مَبْرًا .
 حَمَّعَتْنَا مَبْرًا . هَمَّعًا مَبْرًا . هَمَّعًا مَبْرًا . هَمَّعًا مَبْرًا .
 أَمَلٌ مَبْرًا . هَمَّعًا مَبْرًا . هَمَّعًا مَبْرًا . هَمَّعًا مَبْرًا .
 هَمَّعًا مَبْرًا . هَمَّعًا مَبْرًا . هَمَّعًا مَبْرًا . هَمَّعًا مَبْرًا .
 مَبْرًا . هَمَّعًا مَبْرًا . هَمَّعًا مَبْرًا . هَمَّعًا مَبْرًا .

حُلَا حِيَه: هُوَ اِيَّاهُ كِه سَقْلَاهَا وَيَحْتَضِرُ قَقَا هَحْتَعَا وَيَكْسِه هُوَا
 كِه هُوَا وَيَمْلَأُ كَحِيَه مَيَّ لَوَا مُصَيَّ هَمِنَيَّ وَيَمْلَأُ مَبْرُ وَيَمْلَأُ
 هَمْلَأُ صَفِيَّ هُوَا هُوَا كِه هُوَا مَعِيَّ هُوَا هُوَا وَيَمْلَأُ كِه هُوَا
 سَقْلَاهَا وَيَحْتَضِرُ قَقَا: هَمْلَأُ مَبْرُ هَمْلَأُ هَمْلَأُ هُوَا: هُوَا
 مَسْمَعِيَّ هُوَا (7/9) كَحْتَعَا وَيَحْتَضِرُ اَحْلَا: حَسْبُ مَيَّ مَعْتَرُ قَكِه هُوَا
 كَحْتَعَا وَيَكْسِه حَمْرُ كَحْتَعَا وَيَمْلَأُ مَمْلَأُ اَحْلَا اَحْلَا هُوَا
 كِه هُوَا اَفْعَلُ هُوَا وَيَكْسِه هُوَا: وَيَسْتَحْبِبُ مَبْرُ وَيَحْتَضِرُ
 كَحْتَعَا وَيَمْلَأُ هُوَا كِه مَيَّ كَحْتَعَا هُوَا وَيَمْلَأُ هُوَا هُوَا
 اَحْلَا هُوَا: وَيَمْلَأُ اَحْلَا اَحْلَا هُوَا هُوَا اَحْلَا
 هَمْلَأُ هُوَا كَحْتَعَا وَيَمْلَأُ: كَبْرُ حَبِيَّ هُوَا اَحْلَا هُوَا
 اَحْلَا: حَبْرُ وَيَمْلَأُ اَحْلَا هُوَا وَيَمْلَأُ هُوَا اَحْلَا كَحْتَعَا
 هُوَا كَحْتَعَا وَيَمْلَأُ اَحْلَا: هُوَا هُوَا: هُوَا اَحْلَا
 اَحْلَا هُوَا وَيَمْلَأُ كَحْتَعَا وَيَمْلَأُ هُوَا هُوَا هُوَا
 حَمْرُ هُوَا وَيَمْلَأُ: هُوَا حَبْرُ: مَصِيَّ اَحْلَا هُوَا وَيَمْلَأُ كِه
 قَكِه هُوَا حَمْرُ وَيَمْلَأُ: وَيَمْلَأُ مَمْلَأُ هُوَا مَبْرُ حَمْرُ
 هُوَا حَبْرُ وَيَمْلَأُ مَبْرُ: هُوَا كَحْتَعَا هُوَا اَحْلَا: هُوَا
 كِه: سَاهُ وَيَمْلَأُ وَيَمْلَأُ اَحْلَا: هُوَا كَحْتَعَا وَيَمْلَأُ
 لِكَيَّ هَمْلَأُ مَيَّ طَائِلَا: هُوَا اَحْلَا: اَحْلَا: حَبْرُ هُوَا:
 اَحْلَا حَبْرُ حَمْرُ: حَمْرُ اَحْلَا وَيَمْلَأُ: هُوَا اَحْلَا وَيَمْلَأُ
 هُوَا حَبْرُ وَيَمْلَأُ هُوَا اَحْلَا وَيَمْلَأُ هُوَا اَحْلَا وَيَمْلَأُ

كَبَّرَهُ. وَأَمَّا سَائِدٌ وَجَبَّالٌ وَمُنَى رَعَوْسٌ وَوَدَّ الْأَمْعِيثِيُّ. أَمَّا
 مَنَحْدَا هَلَالِكَةُ أَسْمَاءُ هِيَ مَعَ الْإِلَاسَةِ وَمَبْحَسَا. هَمَّحَا
 وَأَمْعِيثِي. كَحَدُورًا كَعَمَدٌ كَحَطَا وَمَكَّ هَامِنَا كَدَّ هِ وَوَحَلَا سَبْر
 مَعَا مَبْعَدِي نَعْلًا كَلَّا حَتَّى كَحَطَا. هَمَّحَا مَعْمُونًا هَمَّحَا
 هَمَّحَا. مَعْلًا هَمَّحَا مَبْعَدِي هَمَّحَا مَبْحَسَا وَمَبْحَسَا هَمَّحَا وَلَا أَمَّ
 نَعْلًا هَمَّحَا. هَمَّحَا هَمَّحَا أَسْبَا حَبْرٌ وَحَبْرٌ أَمَّحَا هَمَّحَا حَمَّحَا هَمَّحَا
 كَحَطَا. حَمَّحَا هَمَّحَا وَوَدَّ الْإِلَاسَةُ أَمَّحَا مَكَّحَا.

(د/10) كَلَّا لَأَمَّحَا هَمَّحَا كَلَّا نَعْفُحَا. مَعْلًا كَعَمَدَا
 وَجَبَّالٌ مَكَّحَا هَمَّحَا هَمَّحَا كَلَّا كَلَّحَا أَمَّحَا هَمَّحَا هَمَّحَا
 هَمَّحَا كَحَطَا. حَبْرٌ هَمَّحَا كَلَّا مَبْعَدِي هَمَّحَا هَمَّحَا لَأَمَّحَا. مَعْلًا هَمَّحَا هَمَّحَا
 حَتَّى كَحَطَا وَمَكَّ وَوَدَّ هَمَّحَا. مَعَ كَحَطَا أَسْبَا هَمَّحَا مَعَ كَحَطَا. مَعَ أَمَّحَا لَأَمَّحَا
 نَعْفُحَا مَبْحَسَا هَمَّحَا. هَمَّحَا هَمَّحَا كَلَّا هَمَّحَا كَلَّحَا مَبْحَسَا هَمَّحَا
 كَحَطَا هَمَّحَا هَمَّحَا مَبْحَسَا هَمَّحَا هَمَّحَا هَمَّحَا هَمَّحَا هَمَّحَا
 وَوَدَّ هَمَّحَا هَمَّحَا هَمَّحَا هَمَّحَا هَمَّحَا هَمَّحَا هَمَّحَا هَمَّحَا
 مَبْحَسَا هَمَّحَا هَمَّحَا هَمَّحَا هَمَّحَا هَمَّحَا هَمَّحَا هَمَّحَا هَمَّحَا
 هَمَّحَا هَمَّحَا. هَمَّحَا هَمَّحَا هَمَّحَا هَمَّحَا هَمَّحَا هَمَّحَا هَمَّحَا هَمَّحَا
 هَمَّحَا هَمَّحَا هَمَّحَا هَمَّحَا هَمَّحَا هَمَّحَا هَمَّحَا هَمَّحَا هَمَّحَا
 هَمَّحَا هَمَّحَا هَمَّحَا هَمَّحَا هَمَّحَا هَمَّحَا هَمَّحَا هَمَّحَا هَمَّحَا
 هَمَّحَا هَمَّحَا هَمَّحَا هَمَّحَا هَمَّحَا هَمَّحَا هَمَّحَا هَمَّحَا هَمَّحَا

أَوْحَا وَهَسَلَا وَحَبْرًا هِوَا أَوْحَا مَعِ أُنْكَتَا وَأَلَا وَهَكَبِ لَا مَعَلَاوِي
 هِوَا حَبْرًا: حَقْبَتِ حَوَكِبِ مَعِ مَتَمَّهَهَا: هَسْرَحَتِ حَبْرًا هِوَا
 أُنْكَتَا وَأَمَّا: وَمَعِ هُتَعَا وَقَاوَمَهَا تَلْفَحَهَا أُنْكَتَا وَمَلْعُنَا وَهَلْكَتَا
 هَاكِبِ وَمَلْمَلَاوِي تَلْمَهَهَا حَلْفَقُلَا وَحَبْرًا: هَاكِبِ مَتَا مَعِ
 وَهَسَلَا حَصَمَتِ حَبْرًا. هَاكِبِ هِوَا أَلَا حَبْرًا مَبْرٌ وَحَا حَمْرٌ وَوَلَا
 وَحَا حَبْرًا حَبْرًا وَحَبْرًا حَبْرًا وَحَبْرًا وَحَبْرًا وَحَبْرًا
 هِوَا: هِوَا مَلْمَلَا حَبْرًا أَيْ حَبْرًا: هِوَا هَقَا هَا كُفَلَا وَحَبْرًا
 وَحَبْرًا: حَبْرًا هَاكِبِ حَبْرًا: هِوَا حَبْرًا وَحَبْرًا: هِوَا
 حَبْرًا وَحَبْرًا وَوَلَا وَحَبْرًا: أَيْ حَبْرًا مَعِ حَبْرًا حَبْرًا مَلَا
 هِوَا: هِوَا أَلَا هِوَا أَيْ...

(لِكَ / 11) حَبْرًا مَعِ أَوْحَلْنَا مَعَا مَلَا أَوْحَلْنَا: هِوَا أَوْحَلْنَا حَبْرًا حَبْرًا
 تَلَا هَحْبَتِ حَبْرًا: حَبْرًا مَعِ مَعْتَتِ حَبْرًا حَبْرًا: هِوَا
 هَسَلَا حَبْرًا وَأَمَّا وَنَحْبَتِ نَحْبَتِ مَعِ وَهَسَلَا: أَمَّا حَبْرًا حَبْرًا
 مَعِ هِوَا حَبْرًا: أَمَّا سَلَا حَبْرًا: هِوَا أَوْحَلْنَا وَحَبْرًا وَحَبْرًا
 هِوَا: هِوَا حَبْرًا حَبْرًا: هِوَا حَبْرًا: هِوَا مَلْمَلَا
 أُنْكَتَا هِوَا مَلْمَلَا حَبْرًا حَبْرًا: هِوَا: هِوَا مَلْمَلَا
 هِوَا حَبْرًا حَبْرًا وَحَبْرًا وَحَبْرًا وَحَبْرًا وَحَبْرًا
 وَحَبْرًا هِوَا أَوْحَلْنَا: هِوَا حَبْرًا وَحَبْرًا وَحَبْرًا وَحَبْرًا
 حَبْرًا وَحَبْرًا: هِوَا حَبْرًا وَحَبْرًا وَحَبْرًا وَحَبْرًا

نُفَعِدُ اِنَّا حَصَدًا هُنَا مَعِ اُسْبَا وَهُنَا اُوْمِنُنَا مَدْنُسًا. اُنْمَدِنُ اُنْمَدِنُ مَحْرًا اُنْمَدِنُ.
 سَعِنُ اُنْمَدِنُ حَقْلِنُنُنَا قَلْبِنُ هَا اُنْمَدِنُ وَلَا مَحْرًا خَلَا وَانْمَدِنُ كَلْبِنُ
 وَنَمْدِنُ هَا اَهْلُنَا مَعِ حَمْدِنُ وَنَمْدِنُ هَا لِيَا حَمْدِنُنَا. اِنَّا اُنْمَدِنَا كَمَ اُنْمَدِنُ
 هُنَا هَا حَمْدِنُ مَالًا مَعًا حَمْدِنَا. اِنَّا مَحْرًا اُنْمَدِنُ مَحْرًا اُنْمَدِنُ. مَحْرًا
 مَحْرًا مَحْرًا وَحَمْدِنُ. هُنَا اُنْمَدِنُ حَمْدِنُ وَنَمْدِنُ اُنْمَدِنُ حَمْدِنَا وَنَمْدِنُ. هُنَا اُنْمَدِنُ
 حَمْدِنَا. وَنَمْدِنُ مَحْرًا اُنْمَدِنُ حَمْرًا وَحَمْرًا. اُنْمَدِنُ اُنْمَدِنُ اُنْمَدِنَا كَمَ وَنَمْدِنُ
 اُوْمِنُنَا خَلَا حَمْدِنُ حَمْدِنَا وَحَمْرًا مَلَا حَمْدِنُ هَا لِيَا نَعْمُ مَحْرًا. هُنَا اُنْمَدِنُ وَنَمْدِنُ
 حَمْدِنَا وَنَمْدِنُ هَا هَا هَا حَمْدِنَا حَمْرًا حَمْرًا وَحَمْرًا وَنَمْدِنُ اُنْمَدِنُ اُنْمَدِنُ
 هَا هَا لُوْمِنُنَا هَا. وَنَمْدِنُ اُنْمَدِنُ هُنَا اُنْمَدِنُ هَا. اُنْمَدِنُ حَمْدِنَا وَحَمْرًا حَمْدِنَا
 مَلَا اُنْمَدِنُ. اُنْمَدِنُ لِيَا. اِنَّا اُنْمَدِنُ هُنَا حَمْدِنَا مَعِ مَحْرًا وَحَمْرًا. اُنْمَدِنَا مَحْرًا
 اُنْمَدِنُ هَا هَا حَمْرًا نَمْدِنُ هَا. هَا مَحْرًا نَمْدِنُ هَا. هَا مَحْرًا نَمْدِنُ هَا.

(س/12) مَحْرًا اِنَّا هُوَ مَحْرًا. هُنَا اُنْمَدِنُ مَحْرًا وَنَمْدِنُ اُنْمَدِنُ هَا
 وَنَمْدِنُ هَا مَحْرًا مَحْرًا اِنْمَدِنُ. هُنَا اُنْمَدِنُ. لِيَا مَحْرًا اُنْمَدِنُ خَلَا وَنَمْدِنُ
 مَعِ حَمْرًا لِيَا مَحْرًا حَمْرًا وَحَمْرًا لِيَا. هُنَا مَحْرًا حَمْرًا وَنَمْدِنُ
 مَحْرًا نَمْدِنُ. هُنَا وَنَمْدِنُ حَمْرًا. هُنَا مَحْرًا مَحْرًا اُنْمَدِنُ. هَا مَحْرًا
 حَمْرًا مَحْرًا مَحْرًا مَحْرًا. هُنَا اُنْمَدِنُ وَنَمْدِنُ لِيَا اُنْمَدِنُ حَمْرًا. هُنَا
 اُنْمَدِنُ حَمْرًا اُنْمَدِنُ هُنَا حَمْرًا اُوْمِنُنَا مَعِ حَمْرًا وَحَمْرًا. هُنَا وَنَمْدِنُ
 هَا وَنَمْدِنُ وَنَمْدِنُ اُنْمَدِنُ هَا وَنَمْدِنُ حَمْرًا حَمْرًا حَمْرًا حَمْرًا. هُنَا
 هَا حَمْرًا وَنَمْدِنُ وَنَمْدِنُ وَنَمْدِنُ وَنَمْدِنُ وَنَمْدِنُ وَنَمْدِنُ وَنَمْدِنُ وَنَمْدِنُ

حَمَّ مَلْفُنَا. هَأَدِ لَأِ أَصْعَمَ. هَسَّ لَأِ مَرَّحَبٍ. كَحَصَّعَهُ. هَأَدِ مَحَّ
 ثَلَوَهَ نِقْحَالًا وَبَكَ وَحَصَّه وَبُنَا. حَلَا سَبَا رَحْمَالًا أُمْنَنَةً. وَمَحَّ أَطْنَا
 وَفَلِنَتْنَا وَهَضَّ أَلَكَّه. هَصَّيَلَكَّه. وَثَلَوَهَ. فَلِنَتْنَا وَبَكَ حَبُّهَا
 فَلِنَتْنَا فَلِنَتْنَا هَمَّ لَأَكْلُمَا مَسَّ نَعْمَا. أُوهِ وَمَحْدَلًا مَ مَعَامٍ وَأَوْتَمِنْنَا
 مَدَّحَلْتِي هَمَّ. هَصَّيَلَكَّه. مَ نَعْقَلًا وَأَوْتَمِنْنَا. هَحْكَلَّ هَمَّ وَأُوهِ.
 أَوْتَمِنْنَا مَحَّ حَبُّهَا. هَمَّ وَأُوهِ. أَسْبَغَ هَمَّحَّ هَمَّ هَمَّ. هَمَّحَّ هَمَّحَّ
 فَلِنَتْنَا هَمَّ. أَلَا لَحْفَه هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ
 هَمَّحَّ حَلَوُهَا مَحْدَلًا وَأُوهِ وَمَحْدَلًا هَمَّحَّ حَلَوُهَا وَبُنَا. لَأِ
 أُمْنَنَةً. أَلَا هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ
 أَوْتَمِنْنَا مَ أَوْتَمِنْنَا (وَأَلَكَّه) وَبَا هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ
 وَفَلِنَتْنَا فَلِنَتْنَا هَمَّحَّ هَمَّحَّ. هَمَّحَّ حَمَّحَّ حَمَّحَّ وَأُوهِ وَمَحَّ مَعْمَا
 وَأَلَا لَحْفَه أَمَّنَّا هَمَّحَّ حَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ
 وَهَمَّحَّ. حَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ وَأَسْبَغَ حَمَّحَّ وَأُوهِ وَأُوهِ
 هَمَّحَّ حَمَّحَّ حَمَّحَّ وَفَلِنَتْنَا وَفَلِنَتْنَا هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ
 مَعْمَا مَعْمَا هَمَّحَّ وَفَلِنَتْنَا وَفَلِنَتْنَا هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ
 فَلِنَتْنَا حَمَّحَّ وَأَلَا مَعْمَا مَعْمَا.

(س/18) هَأَدِ أَطْنَا وَأَلَا لَحْفَه أَمَّنَّا. حَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ
 حَمَّحَّ وَبُنَا هَمَّحَّ هَمَّحَّ حَمَّحَّ أَمَّنَّا. هَمَّحَّ وَفَلِنَتْنَا وَفَلِنَتْنَا هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ
 نَعْمَا هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ
 هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ هَمَّحَّ

وَتَعْدُوا حَذْبَهُ وَنَحْسُهُمْ فَهِنَّتُمْ قَوْلًا ذَاهِبًا وَالْهَيْبَةُ مَحْ
 فَهِنَّتُمْ قَوْلًا. هَمْ هَهُ أَحْبَبْتُ هُمْ هَهُ حَيْبَةً هَكَالَ وَالْهَيْبَةُ
 حَذْبُوتُهُ. وَحَيْبَةً وَآمَلَهُ. هَهُ فَهِنَّتُمْ حَمَلَهُ انْصَبِي وَتَعْدُوا
 كَالِ تَعْدُوا حَبْرًا وَحَدًّا حَبْرًا مَدًّا حَبْرًا مَدًّا وَتَعْدُوا تَعْدِي
 حَبْرًا حَبْرًا. وَقَدْ لَمْ يَلِدْ حَكَمَهُ. وَانْحَبَّ هَهُ فَهِنَّتُمْ. هَكَالَ
 لُكْمُهُ هَهُ هَكْمًا وَهَكْمَةً. أَوْحَامًا مَعْلًا. هُوَ وَتَحَّ حَكَمَهُ. سَبْر
 مَادِحًا. ذَاهِبًا هَهُ أَمَّا وَتَعْدُوا أَوْحَامًا حَمَلًا هَكَالَ.
 حَبْرًا هَهُ هَكَالَ هَكَالَ حَبْرًا قَوْلًا. وَسَكْرًا حَبْرًا مَحْ مَبْرًا
 هَكَالَ هَكَالَ. حَمَلًا تَعْدُوا حَبْرًا مَدًّا حَبْرًا. هَهُ كَالِ
 حَكَمًا وَتَعْدُوا هَهُ وَانْحَبَّ حَبْرًا. هَكَالَ هَكَالَ حَمَلًا. أَمَّا. وَتَعْدُوا
 وَتَعْدُوا هَهُ حَيْبَةً وَتَعْدُوا هَهُ. أَمَّا. هَهُ تَعْدُوا هَكَالَ
 وَتَعْدُوا هَهُ. هَهُ أَوْحَامًا. كَالِ هَهُ وَفَهِنَّتُمْ وَحَدًّا تَعْدُوا هَهُ
 تَعْدُوا هَكَالَ. هَهُ فَهِنَّتُمْ أَمَّا تَعْدُوا مَدًّا وَتَعْدُوا هَكَالَ
 هَهُ وَتَعْدُوا هَكَالَ. أَمَّا حَبْرًا مَدًّا مَدًّا. هَهُ تَعْدُوا حَبْرًا
 مَدًّا.

(ص/22) هَكَالَ حَمَلًا هَهُ وَحَبْرًا. وَتَعْدُوا هَهُ حَيْبَةً. تَعْدُوا
 حَمَلًا تَعْدُوا تَعْدُوا وَتَعْدُوا. هَكَالَ حَمَلًا وَتَعْدُوا هَهُ
 فَهِنَّتُمْ. هَكَالَ حَمَلًا وَتَعْدُوا هَهُ. أَمَّا وَتَعْدُوا هَهُ وَتَعْدُوا
 وَفَهِنَّتُمْ. هَكَالَ حَمَلًا حَمَلًا وَتَعْدُوا هَهُ. أَمَّا حَمَلًا
 وَتَعْدُوا. أَمَّا حَمَلًا حَمَلًا. هَكَالَ حَمَلًا. هَكَالَ حَمَلًا حَمَلًا

حَفَلْتُهُ فَعَكَلَهَا وَمَجَبَسْتَهَا. هُوَ وَحَدَبَسْتَنَا. هُوَ أَحَدٌ لَأَهْ وَهُوَ. هُوَ مَعَ الْأَمْرِ
 الْأَحَدِ حَسَدٌ هُوَ الْأَمْرُ أَنَّهُ سَهُ لَكَ لِحْدٍ مَجَبَسْتُ فَحَلَبْتُهَا. هُوَ خَيْرٌ
 الْأَمْرُ هُوَ حَاسِبًا وَالْأَمْرُ وَالْحَيَاتُ هُوَ يَهْدِي مَعَهُ مَسِيكَةً.
 هُوَ فَحَلَبْتُهَا مَعَهُ هُوَ مَعَهُ كَيْ مَجَبَسْتُ يَهْدِي مَسِيكَةً مَعَ مَلَكًا وَهُنَّتَا
 وَحَبَسْتَهُمْ. هُوَ هُوَ وَالْحَيَاتُ وَالْحَيَاتُ وَالْحَيَاتُ وَالْحَيَاتُ وَالْحَيَاتُ وَالْحَيَاتُ
 وَالْحَيَاتُ. هُوَ مَعَ حَيَاتُ وَالْحَيَاتُ وَالْحَيَاتُ وَالْحَيَاتُ وَالْحَيَاتُ وَالْحَيَاتُ
 كَيْ فَحَلَبْتُهَا أَوْ هُوَ مَعَهُ وَالْحَيَاتُ وَالْحَيَاتُ وَالْحَيَاتُ وَالْحَيَاتُ وَالْحَيَاتُ
 وَهُنَّتَا وَحَبَسْتَهُمْ. هُوَ الْأَمْرُ خَيْرٌ وَحَبَسْتَهُمْ هُوَ مَلَكًا تَارِي الْأَجْبِ.
 هُوَ الْأَمْرُ حَاسِبًا حَمِ سَعْتًا وَحَمَمَهُ. هُوَ أَمْرٌ مَلَكًا حَفَلَبْتُهَا خَيْرٌ.
 وَحَمَمَهُ كَحَبَسْتُ. لَأُ سَأَلَ أَمْرٌ مَعَهُ. أَلَا قَدْ أَمْرًا. هُوَ مَعَ أَمْرٍ مَلَكًا
 وَمَعَ فَحَلَبْتُهَا وَالْحَيَاتُ. هُوَ مَعَ سَأَلَ مَعَهُ كَحَلَبْتُهَا هُوَ مَلَكًا مَعَهُ
 أَمْرًا سَلَفًا هُوَ الْأَمْرُ حَمَمَهُ. لَأُ لِحْدٍ هُوَ وَالْحَيَاتُ. هُوَ مَعَهُ أَمْرًا هُوَ
 وَحَمَمَهُ هُوَ مَعَ سَأَلَ مَعَهُ كَحَلَبْتُهَا. هُوَ مَعَ مَعَهُ. هُوَ مَعَ
 فَحَلَبْتُهَا خَيْرٌ وَحَمَمَهُ تَكَلَّمَ مَعَهُ فَعَكَلَهَا كَيْ فَحَلَبْتُهَا هُوَ
 هُوَ مَعَهُ وَالْحَيَاتُ وَالْحَيَاتُ هُوَ. هُوَ مَعَ مَعَهُ وَحَبَسْتَهُمْ...

(ص/23) وَمَعَ تَمَتَّتًا وَمَلَكًا. أَمْرٌ أَمْرًا فَحَلَبْتُهَا. هُوَ مَعَ كَيْ
 كَحَبَسْتُ الْأَمْرَ فَحَلَبْتُهَا. هُوَ أَمْرٌ لَكَ وَهُوَ أَمْرٌ وَلَا وَحَبَسْتُ هُوَ
 حَمَمَهُ أَمْرًا وَهُوَ مَعَهُ وَالْحَيَاتُ لَأُ حَمَمَهُ هُوَ كَحَلَبْتُهَا. وَحَبَسْتُ حَمَمَهُ
 وَحَمَمَهُ. هُوَ مَعَ. هُوَ مَعَ أَمْرًا وَحَمَمَهُ وَالْحَيَاتُ. هُوَ مَعَ
 مَعَهُ مَعَهُ حَمَمَهُ وَالْحَيَاتُ وَالْحَيَاتُ وَالْحَيَاتُ. هُوَ مَعَ حَمَمَهُ.

هَحْمَ هُوَا أُفَلَا هَوَّ كَ وَأَلَّا حَرِحْنَا. هَفَلِنْتُنَا أَلَّا كَه رَحْمَالُ.
 هَوَانِي كَه وَاسِ أَسِ بَحَلْرُ وَحِي هَوْنَا لَهْفَهْلَهْلَا. هَوْبِي أَلَّا مَقَّصِ
 وَحِيَه لَهْفَهْلَهْلَا. حَيَّيِي هَمَحْنَا لَلْفَتَا مَهْوَا وَأَمَّا فَلِنْتُنَا
 حُكَلَا. هَمَحَّا نَرُو الْكَبِي. هَوَلَا حَبِيَه لَهْفَهْلَهْلَا مَقَّصِي; لَمَّهْوَا
 لَحْلَه أَلَاوَا وَتَلَحَّحَّا هَوَلَا. هَوَلَا كَبِ لَمَّهْوَا حِيَه هَوَلَا
 وَوِيَه لَهْفَهْلَهْلَا حَكَلَه هَهْوَانَا هَمَحَّا وَهَمَحْنَا. لَأ رَحْمَا لَلْفَتَا وَبَسَّهْوَا.
 كَبِ كَه وَلَا مَهْمَ هَوَلَا مَبُصَّهْوَا. مُم كَه هَمَحْنَا نَكْحَا وَنَا وَنَا كَبِ
 مَلَا. هَوَلَا لَحِي حَيَّيِي وَوِيَه لَهْفَهْلَهْلَا وَبَاوِي كَه وَنَا وَنَا وَحَيَّيِي
 هَمَحِّي لَأ نَعَهْمَا. هَبِ لَأ رَحْمَا. مَحْفَه هَوَلَا كَلَاوَا مَلَحْفَهْلَا
 وَهَفَهْلَهْلَا. هَوَلَا حَرِيَه. وَوِيَه لَهْفَهْلَهْلَا هَمَحِّي حَمَّهْمَا. مَلِيَه
 هَمَحِّي حَقْلَه هَوَاهَا هَمَحْهَمِيَه أَهْوَسَا هَمَحْنَا وَهَمَحْتَهْوَا وَسَلِي
 لَمَحْنَا لَمَّهْمَتَه حَمَّهْمَا هَمَّهْمَدَا حَمَّهْمَبِيَه. هَوَا هَوَا وَبَارَا
 كَه أَسْبَا وَأَلَاوَا وَبَلِيَه كَه أَسِ وَبَلِيَه لَهْفَهْلَهْلَا. هَمَا وَبَلِيَه
 لَمَّهْمَتَه فَلِنْتُنَا حَيَّيِي هَبُو...

(ج/24) كَلَاه مَقَّنَا هَوْنِي وَنَا هَوَلَا. هَوَاهَاوِي. كَه لُحْدَا
 هَمَّتَلَا. هَوَلَاوَا حَمَّه. هَمَّ هَوَلَا لَحْمَدَا وَحِي كَبِيَهْمَا. هَمَحْوَا
 مَقَّنَا رَحْمَا. كَبِ أَلَا وَنَحَّه كَلَا وَبَلَهْمَتَه أَسِ حَمَّيَا
 كَمَّهْمَا. مَعَه حَمَّه. مَمَّحِيَا لَمَّهْمَتَه. هَمَّهْمَا. حَمَّهْمَتَا
 هَمَّهْمَا. حَمَّ مَمَّهْمَا مَبُصَّهْوَا. هَوَاهَاوِي. حَارِيَا لَمَّهْمَا. هَمَّهْمَا
 هَوَلَا لَمَّهْمَتَا وَنَحَّه. هَمَّهْمَا أَو لَمَّهْمَا. لَمَّهْمَا.

هَلْ كَفَّرْتُمَا مَا كَفَرَ، خَلَا وَسَعَا بِكُمْ وَبَسَّأَ وَحَارَبُوا صُغْبَةً مَعًا وَوَلُوا
 وَوَلِيْنَا مَعَهُ فَهَيَّنَّا خَيْرَهُ؛ خَلَا وَوَلُوا لَهُ خَيْرَهُ؛ هَذَا مَعَهُ مَبْرُورٌ
 كَرِيْمًا فَهَيَّنَّا خَيْرًا هَذَا هَذَا هَيَّنَّا سَفِيًّا هَذَا وَوَلِيْنَا مَعَهُ خَيْرًا
 مَعًا وَمَعًا مَعَهُ مَعْمُومًا هَذَا هَذَا سَيِّئًا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا
 وَوَلِيْنَا مَعَهُ خَيْرَهُ؛ أَوْوَلْنَا أَسْرًا وَخَالَفَ فَهَيَّنَّا لَهُ هَذَا هَذَا وَوَلِيْنَا
 رَأْيَ هَذَا؛ هَذَا مَعَهُ هَذَا هَذَا لَمْ يَلْمَأْ؛ هَذَا نَأْسًا مَعَهُ خَيْرًا؛ مَبْرُورًا
 مَكْرًا خَيْرًا وَوَلِيْنَا مَعَهُ خَيْرًا هَذَا هَذَا وَوَلِيْنَا هَذَا هَذَا
 وَفَهَيَّنَّا مَعَهُ خَيْرًا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا
 أَوْ حَسْبُهُ وَوَلِيْنَا مَعَهُ وَوَلِيْنَا مَعَهُ هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا
 كَرِيْمًا وَوَلِيْنَا مَعَهُ هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا
 بِكُمْ خَيْرًا هَذَا هَذَا وَوَلِيْنَا مَعَهُ مَبْرُورًا؛ أَوْوَلْنَا هَذَا هَذَا
 خَيْرًا وَوَلِيْنَا وَوَلِيْنَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا
 هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا
 هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا
 هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا

(ص/26) وَوَلِيْنَا وَوَلِيْنَا؛ حَبْرٌ أَمْرًا وَوَلِيْنَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا
 وَوَلِيْنَا وَوَلِيْنَا هَذَا هَذَا وَوَلِيْنَا لَمْ يَلْمَأْ؛ فَهَيَّنَّا مَعَهُ؛ أَلَّا خَيْرًا
 وَوَلِيْنَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا
 حَسْبُهُ أَمْرًا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا
 خَيْرًا أَمْرًا؛ حَبْرٌ أَمْرًا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا
 هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا هَذَا

سُهُلًا وَحَبْرًا حَكَدَهُ ، وَصَدَّقَهُ مَعَهُ مَخْتَلًا وَحَبَّتْهُ هَمَّصَتْهَا هَوَّصَ
وَبَدَّلَتْهُ هَوَّصَتْهَا مَعَهُ قَهْلًا : وَاعْبُدْنَا كَمَا وَحَدَّ أَمْسَلًا وَكَلَّ قَلْبَهُ
أَمَّ حَبْرًا : وَاعْبُدْنَا مَعَهُ هَمَّصَتْ حَبْرًا وَحَبَّتْهَا وَبَدَّلَتْهُ نُونُ
حَبْرًا مَعَهُ مَهْمَلًا وَلَا تَحْكَ ، كَمَا وَحَدَّ هَمَّصَتْهَا وَوَحَدَّ كَحَدَّ
حَمَلًا وَكَلَّ : هَمَّصَتْهَا مَعَهُ حَمَلًا ، كَمَا وَحَدَّ هَمَّصَتْهَا هَمَّصَتْهَا هَمَّصَتْهَا
لُؤْسًا ، وَأَمَّا أَمْسَلًا وَكَلَّ ، مَحْتًا إِنْ أَمَّ أَمْسَلًا وَكَلَّ : وَاعْبُدْنَا كَمَا
وَوَحَدَّ وَوَحَدَّ حَبْرًا مَعَهُ وَوَحَدَّ لَا مَحْتًا وَتَعَفَّ ، حَبْرًا وَوَحَدَّ
كَحَمَلًا : فَهَمَّصَتْهَا ، وَبَدَّلَتْهَا ، وَحَدَّ ، وَوَحَدَّ حَبْرًا وَوَحَدَّ
هَمَّصَتْهَا مَعَهُ مَحْتًا : وَاعْبُدْنَا أَمَّ أَمَّ كَمَا وَوَحَدَّ هَمَّصَتْهَا : أَمَّا هَمَّصَتْهَا
مَعَهُ إِنْ هَمَّصَتْهَا إِنْ وَبَدَّلَتْهَا ، كَحَمَلًا وَوَحَدَّ : وَاعْبُدْنَا مَعَهُ
حَمَلًا : وَاعْبُدْنَا حَمَلًا وَوَحَدَّ ، وَوَحَدَّ هَمَّصَتْهَا وَوَحَدَّ هَمَّصَتْهَا هَمَّصَتْهَا
أَمَّا حَمَلًا وَوَحَدَّ هَمَّصَتْهَا ، وَوَحَدَّ هَمَّصَتْهَا ، وَوَحَدَّ هَمَّصَتْهَا : أَمَّا
حَبْرًا وَوَحَدَّ هَمَّصَتْهَا ، كَحَمَلًا حَمَلًا إِنْ : هَمَّصَتْهَا مَعَهُ هَمَّصَتْهَا حَبْرًا
هَمَّصَتْهَا حَمَلًا مَعَهُ ، وَوَحَدَّ هَمَّصَتْهَا ، وَوَحَدَّ هَمَّصَتْهَا هَمَّصَتْهَا هَمَّصَتْهَا
حَبْرًا هَمَّصَتْهَا وَوَحَدَّ هَمَّصَتْهَا ، وَوَحَدَّ هَمَّصَتْهَا : وَوَحَدَّ هَمَّصَتْهَا .
وَاعْبُدْنَا حَبْرًا مَعَهُ وَوَحَدَّ مَعَهُ انْعَمَلًا : هَمَّصَتْهَا حَمَلًا هَمَّصَتْهَا
وَوَحَدَّ وَوَحَدَّ حَمَلًا أَمَّا ، وَوَحَدَّ هَمَّصَتْهَا هَمَّصَتْهَا : أَمَّا حَمَلًا وَوَحَدَّ
هَمَّصَتْهَا حَبْرًا : هَمَّصَتْهَا حَمَلًا مَعَهُ كَمَا وَوَحَدَّ هَمَّصَتْهَا وَوَحَدَّ
وَوَحَدَّ مَعَهُ وَوَحَدَّ هَمَّصَتْهَا مَعَهُ ، وَوَحَدَّ حَمَلًا : هَمَّصَتْهَا
مَعَهُ مَعَهُ مَعَهُ مَعَهُ ...

(لا/31) هَجْرَ بَعْدَ فَعْمَبُؤُا مَجْ مَلْحًا وَفَكْمَ نَأْرًا كَحْبُؤِه هُكَاؤُ
وَأَلَك هُكَب وَبَعِ أَوْصَلْنَا هَمَّئِنَا: هَكْتِ كَحْمًا وَبَك فَمَه حَصَه
مُصَحَّتْنَا وَحَبَّيْ حَبَّح جَبْلًا: هَاهَا هَاهُؤَسَّ حَاهُؤَ وَهَاهَا: هَحْمَه
أَمَّ. هَكَمَه اِحْرَا قَر: مَج وَبَسَلًا وَبَعْبُنَا: مَعْمَه كَحْسُنَا وَبَسَه
مُصَحَّتْنَا: كَحْبِيَه وَبَاه وَبَاهَا: وَبَاهَاؤُنَا هَاهُؤَسَّ وَبَحْبُؤُنَا
وَبَعْبُنَا: أُوْحِنَا حَبْعَم وَبَحْمًا رُبَّيْ حَبَّ مَج مَعْمَتِ مَبْعَدُ أُو هَاهُؤَا
مَعْبُنَا مَبْعَدُ رَقَب هَمَّئِنَا أُو كَحْبًا مَعْمَه كَم حَسَه مُصَحَّتْنَا
كَحْبِيَه وَبَاه. هَكَمَه اِحْرَا قَر هَاهُؤَا هَاهُؤَسَّ وَبَاهُؤَا هَاهُؤَا هَاهُؤَا هَاهُؤَا
مَعْبُنَا حَبَّ هَاهُؤَا حَصَه وَبَاهُؤَا مَلْحًا: هَحْمَه وَبَحْمَه
هَاهُؤَا كَلَّ أَمَّك وَبَعْلَك هَاهُؤَا هَاهُؤَا هَاهُؤَا هَاهُؤَا هَاهُؤَا هَاهُؤَا
أَمَّك وَبَحْمَه: مَج مَعْمَتِ مَعْمَبَّ هَاهُؤَا: سَبَّ مَج مَعْمَتِ سَبَّ مَج حَكْتِ
كَحْمًا وَبَك وَبَحْمَه حَسَه مُصَحَّتْنَا وَبَك بَعْلًا حَهْوَؤُنَا: هَجْرَ أَاه مَج
حَسَه وَبَاهُؤَا حَسَه هَحْمَه: هَاهُؤَا هَاهُؤَا وَبَك اِنْقَا تَعْمَه مَج هَاهُؤَا هَاهُؤَا
أَكْلًا مَعْمَتِ: أَاه مُصَحَّتْنَا مَلَّئِنَا أَقَمَه أُنَّ مَج أَمَّ: هَاهُؤَا
وَبَعْمَه حَه حَه هَاهُؤَا هَاهُؤَا هَاهُؤَا وَبَاهُؤَا وَبَاهُؤَا وَبَاهُؤَا
هَاهُؤَا مَبْعَدُ هَاهُؤَا مَلْحًا وَبَحْمًا وَبَحْمًا هَاهُؤَا هَاهُؤَا حَبَّ رُبَّيْ:
هَمَّئِنَا مَج حَبَّ هَاهُؤَا هَاهُؤَا وَبَاهُؤَا حَبَّ مَج كَلَّ هَاهُؤَا هَاهُؤَا:
مَبَّ هَاهُؤَا هَاهُؤَا حَبَّ وَبَعْرًا كَس: هَاهُؤَا أُوْحِنَا كَحْتِنَا وَبَحْمَه هَاهُؤَا
حَبَّحَه وَبَكْلًا وَبَك: كَحْتِنَا حَبَّ أَلَّسَب مَبَّؤُنَا: هَحْبُ كَحْبِيَه
مَبَّؤُنَا حَبَّ هَاهُؤَا: هَاهُؤَا هَاهُؤَا: هَاهُؤَا مَج وَبَسَلًا

مَعَهُ حَسْبُنَا وَعَسَعَهُ شَيْءُ حَسْبُنَا وَمِنَهُ خَصْمَانَا. وَانْزِلْنَا
عَلَيْنَا وَمِنَّا مَا حَسِبَ لِحَمِيمِكُمْ اَلَا وَبُنَا حَسْبُنَا. هَسْبُ لَاهِبٍ ...

(حي/33) وَخَلَا مَعْبُورًا حَقْدًا وَأَوَّلَ هَتَّيْ وَمَلَانِ مَعِ لَوْحِيهِ الْاَلْفَتَا
تَلَا مَعْبُورَهُ حَصَّ اِنْتَلَا. وَكَلَمَبَرِ مَعِي حَتَّتَا اُنْتَلَا. حَبْرَهُ اَمَّا
حَصْفُهُ اَلْحَصْبَانَا. هَكَرِ هُوَا اَلْمَاكَلِي خَلَا اَللَّهُ اَمَّا مَعْنِي مَبْرُكَا
مَبْرَانِي حَبْرًا هَا حَلَالِكَا هَمَنْعَبْرًا وَحَكْنَهُ هَمَنْعَدُهُ مَعِ رَعُوهُ
وَهُكَمِي مَعِ مَبْرُورًا اَلْمَسْتَحْسَا. هَتَّيْ خَلَا لَوْحًا وَوُورًا وَحَبْرًا حَسْبُ حَسَا
فَلِهِنْتَلَا. هَا لَوْأَبِي مَكْتَلَا خَلَا اَلْمَرْتَلَا هَمَنْعَتَمِي هَمَنْعِي مَعِ حَسْبُنَا
وَمَعْبُورِي. هَتَّيْ حَسْبُ اَلْمَلِكَا هَمَنْعَبْرًا حَتَّتَا وَاسْبَعِ لَأَقْلَا هَمَنْعِي
هَامَنْعِي كَسْبُورًا. هَتَّيْ حَسْبُ لَوْأَبِي تَلَا وَمَبْرُورِي حَسَا مَمْعَتَانَا وَخَلَا هَمَامَا.
هَحَبْرَتَا هَامَا حَسْبُ حَبْرَتَا وَتَعَالَا.

هَلَا هَتَّيْ حَسْبُ حَسْبُ هَا مَعِ اَحْنَا وَمَلَكَا وَمَمْلُكُنَا كَسَا هَا هَمَنْعَتَا
وَمَنْعِي هَمَنْعِي حَسْبُ وَكَلَمَبَرِ وَحَا هَمَلَمَرِي. حَبْرَهُ اَلْوَحْيَانَا حَقْدَا مَمْعِنَسِي
هَمَنْعِي هَا هَا حَسْبُ وَتَمْعَدُهُ مَعْنِي هَمَنْعَدَا وَحَا هَمَلَمَرِي. هَا هَا حَلَا وَ
مَعِي لَأَمَّا هَحَصْفُهُ اَلْبَحْرِي مَمْعِنَسِي حَصْفُهُ هَمَنْعِي حَسْبُ
هَمَنْعِي وَوُورًا مَمْسُ نَعْمَا. هَمَلَا هَا حَصْفُهُ هَمَنْعِي اَفَمَرِي وَوُورًا.

هَلَا هَتَّيْ حَسْبُ هَا حَصْفُهُ تَلَا وَكَلَمَبَرِ هَمَنْعِي. نَقْلًا مَعِ وَوُورًا مَبْرُورًا
وَخَلَا حَسْبُ هَمَنْعِي مَبْرُورًا. اَمَّا وَفَلِهِنْتَلَا وَحَصْفًا اِسْتَلَا. اُو حَصْفُهُ تَلَا
وَكَلَمَبَرِ اَفَمَرِي حَتَّتَا مَعِ وَوُورًا وَحَمَلَمَرِي. هَمَلَكَا وَحَلَا حَسْبُ. مَبْرُورًا

فَصَلُّوا سُبْحًا مَعَهُمْ حَبْرًا وَحَمِيمًا وَحَامِدًا وَحَمْدًا أَلَمَّ بِهَا. سُبْحًا
 فَصَلُّوا: سُبْحًا مَسْمُوعًا سُبْحًا أُنْفِقُوا حَبْرًا وَمُنْبَسُ حَمْدًا وَحَامِدًا
 وَحَمْدًا أَلَمَّ بِهَا: سُبْحًا مَعَهُمْ وَحَمْدًا. سُبْحًا حَمْدًا وَحَمْدًا وَحَمْدًا: سُبْحًا
 وَحَمْدًا. سُبْحًا حَمْدًا وَأَوْحَدًا وَأَوْحَدًا وَأَوْحَدًا وَأَوْحَدًا وَأَوْحَدًا وَأَوْحَدًا
 حَمْدًا أَلَمَّ بِهَا. هَمْدًا

(ج/34) وَوَحَدًا أَلَمَّ بِهِ أَوْحَدًا سَمْعًا: أَوْحَدًا وَوَحَدًا مَعَهُمْ
 وَوَحَدًا أَوْحَدًا أَلَمَّ بِهِ أَلَمَّ بِهِ أَلَمَّ بِهِ أَلَمَّ بِهِ أَلَمَّ بِهِ أَلَمَّ بِهِ
 هَمْدًا مَعَهُمْ وَوَحَدًا: هَمْدًا مَعَهُمْ وَأَلَمَّ بِهِ مَعَهُمْ أَلَمَّ بِهِ:
 هَمْدًا مَعَهُمْ هَمْدًا مَعَهُمْ: هَمْدًا مَعَهُمْ وَوَحَدًا مَعَهُمْ
 مَعَهُمْ هَمْدًا مَعَهُمْ: هَمْدًا مَعَهُمْ وَوَحَدًا مَعَهُمْ

أَلَمَّ بِهِ أَلَمَّ بِهِ أَلَمَّ بِهِ أَلَمَّ بِهِ أَلَمَّ بِهِ

أ - مَعَهُمْ وَوَحَدًا أَلَمَّ بِهِ أَلَمَّ بِهِ أَلَمَّ بِهِ أَلَمَّ بِهِ

ب - مَعَهُمْ وَوَحَدًا أَلَمَّ بِهِ: أَلَمَّ بِهِ مَعَهُمْ مَعَهُمْ

ج - مَعَهُمْ وَوَحَدًا أَلَمَّ بِهِ: أَلَمَّ بِهِ مَعَهُمْ أَلَمَّ بِهِ

د - مَعَهُمْ وَوَحَدًا أَلَمَّ بِهِ: مَعَهُمْ مَعَهُمْ أَلَمَّ بِهِ

ه - مَعَهُمْ وَوَحَدًا مَعَهُمْ وَوَحَدًا مَعَهُمْ وَوَحَدًا مَعَهُمْ

و - مَعَهُمْ وَوَحَدًا مَعَهُمْ: أَلَمَّ بِهِ مَعَهُمْ مَعَهُمْ

ز - مَعَهُمْ وَوَحَدًا مَعَهُمْ وَوَحَدًا مَعَهُمْ: سُبْحًا مَعَهُمْ

مَعْمَدًا

س - مَعْمَدًا وَحَلَّ كَسْرًا هُنَّ مَعْمَدًا لِي مَلْحًا وَوَاوَةً وَوَاوَةً مَعْمَدًا
مَلْحَةً لِي وَحَلَّ وَوَاوَةً وَوَاوَةً

ل - مَعْمَدًا وَحَلَّ مَلْحًا وَوَاوَةً مَعْمَدًا لِي مَلْحًا
لِي مَعْمَدًا

م - مَعْمَدًا وَحَلَّ مَعْمَدًا وَوَاوَةً مَعْمَدًا مَعْمَدًا مَعْمَدًا
مَعْمَدًا

ن - مَعْمَدًا وَحَلَّ مَلْحًا وَوَاوَةً مَعْمَدًا مَعْمَدًا مَعْمَدًا
مَعْمَدًا

هـ - مَعْمَدًا وَحَلَّ مَعْمَدًا مَعْمَدًا وَوَاوَةً مَعْمَدًا وَوَاوَةً
مَعْمَدًا مَعْمَدًا مَعْمَدًا

و - مَعْمَدًا وَحَلَّ مَعْمَدًا مَعْمَدًا وَوَاوَةً مَعْمَدًا مَعْمَدًا
مَعْمَدًا مَعْمَدًا

ز - مَعْمَدًا وَحَلَّ مَعْمَدًا مَعْمَدًا مَعْمَدًا مَعْمَدًا مَعْمَدًا
مَعْمَدًا مَعْمَدًا مَعْمَدًا مَعْمَدًا مَعْمَدًا مَعْمَدًا مَعْمَدًا مَعْمَدًا
مَعْمَدًا مَعْمَدًا مَعْمَدًا مَعْمَدًا مَعْمَدًا مَعْمَدًا مَعْمَدًا مَعْمَدًا

ح (35/35) - مَعْمَدًا وَحَلَّ مَعْمَدًا مَعْمَدًا مَعْمَدًا مَعْمَدًا مَعْمَدًا
مَعْمَدًا مَعْمَدًا مَعْمَدًا مَعْمَدًا مَعْمَدًا مَعْمَدًا مَعْمَدًا مَعْمَدًا

ك - مَأْمَدًا وَحَلَا سَأَوَهُ أَلْ هَمَلًا سَبَّأًا: حَسْبَحَفَّ حَلَمَهُ مَبْنًا كَمَنَّا
اللس مَمْسُدًا:

كس - مَأْمَدًا وَحَلَا فَهَبُ كَهْوَرُ حَارًا: لَأَهَيْتَهُ أَلْهَؤُمَا: يَهْجَعُ كَهْوَرُ
حَارًا أَلْهَيْتَهُ.

كج - مَأْمَدًا وَحَلَا مَحَبَّةً أَلْ تَهَقُّهُ وَزُحَا: كَارُحًا فَأَه: وَحَلَا مَلَّنْ
هَقَّ سَأَه.

كد - مَأْمَدًا وَحَلَا كَهْوَرُ تَه: أَدَعَتْ أَلْت هَوَسَمَ نَزَلَه هَكَّه سَلَفَس.

كه - مَأْمَدًا وَحَلَا مَهْجُوبَه وَنَزَّ وَحَفَّ: مَحْنَسَبَ كَه (مَهْجُوبَه
وَنَزَّ تَعَمَّ مَمْسَا.

كح - مَأْمَدًا وَحَلَا كَهْوَرُ حَبَّوبَه وَنَزَّ تَعَمَّ: مَبْنًا نَحْرَ حَكْبَه
حَبَّوبَه وَتَعَمَّ مَمْسَا

كد - مَأْمَدًا وَحَلَا كَهْوَرُ نَهْمَا وَحَلَا: مَبْنًا نَحْرَ حَكْبَه (هَلَا نَهْمَا
وَحَلَا.

كه - مَأْمَدًا وَحَلَا كَهْوَرُ مَبْنَاهَه وَنَزَّ: مَبْنًا نَحْرَ حَكْبَه (هَلَا
حَارًا وَحَلَا: لَحَبَّوبَه).

كج - مَأْمَدًا وَحَلَا أَلْهَؤُمَ هَلَا ك مَبْنًا: كَهَسَبُ أَلْهَيْتَهُ:
فَهَكَّه حَبَّو مَبْنُهُ لَأَهْوَم.

كد - مَأْمَدًا وَحَلَا هَهْ كَم سَمْعًا هَمَّعَنِي هَمَّنَّا وَحَلَّاهَه وَحَلَّاهَا:

حـ (36/36) - وَحَلَا هُنَّ اِنْه مَعْسُداً.

حـ - وَحَلَا هُنَّ اِنْه مَر.

حـ - وَحَلَا هُنَّ اِنْه مَر.

حـ - وَحَلَا هُنَّ اِنْه مَر.

حـ - وَحَلَا هُنَّ اِنْه مَر.

حـ - وَحَلَا هُنَّ اِنْه مَر.

حـ - وَحَلَا هُنَّ اِنْه مَر.

حـ - وَحَلَا هُنَّ اِنْه مَر.

حـ - وَحَلَا كَه وَطَا وَمَهْدًا لِحَقْمًا مَلَّاهُ وَيَدُوبُهُ: مَخْرَجُ كُنْه
لَيْتِ هُنَّ.

حـ - وَحَلَا زَهْ وَطَا وَكَه هَ فُلَهْ زَهْ وَطَا وَافْعَهْ فَكَه
وَافْعَهْ لَيْتِ هُنَّ.

وَطَا حَهْ كَه مَخْرَجًا فَكَه لَيْتِ هُنَّ:

أَفْعُهْ فَطَا وَفْعُهْ زَهْ وَطَا أَيْتِ هُنَّ.

حَمَّهْ اِنْه اِنْه حَمَّهْ حَمَّهْ حَمَّهْ لَيْتِ هُنَّ:

حَمَّهْ اْلَقْتِ هَمَّهْ هَمَّهْ وَاْلَقْتِ هَمَّهْ:

(ح/37) مَدَحَكُنْهٗا مَحْكَلًا مِمَّ مَحَلًا

مَعِ اَحَلًا وَاَلَمَدَ حَحَهٗ اَنَهَمًا. اَحَلَّهٗ هٗ اَمُنَّا اَحْتُلًا حَم فَلَهِ تَقَا
هٗهٗ نَأَمَدَ حَكَلًا حَلًا مَحَلًا. هٗ اَوْ اَحْتَمًا مَتًا اُنَّا حَلَسَهٗ وِ حَكَلَهٗ
مِمُّ مَحَهٗ هٗ. وِ مَحَلًا. هٗ حَبُّ مَحَا حَهٗ وَا هٗ هٗ هٗ هٗ سَعَمَهٗ اَحْتَهٗ حَكَلَهٗ حَلًا
مَحَلًا. هٗ تَقَلًا وِ سَعَمَهٗ حَا حَلًا هٗ حَبُّ هٗ هٗ حَا هٗ هٗ هٗ هٗ هٗ هٗ هٗ هٗ
مَحَلًا. هٗ هٗ حَكَلَهٗ كَهٗ مَحَلًا هٗ هٗ حَسَا هٗ هٗ هٗ حَهٗ وَا تَلَحَلَهٗ. اُنَّا تَهٗ هٗ هٗ
اَسَمَدًا هٗ هٗ هٗ هٗ هٗ. لَأَكَلَهٗ وَا لَهٗ حَلَوٌ حَبُّ هٗ هٗ. هٗ اَسَرٌ وَا مَدَنٌ وِ هٗ هٗ
حَلًا. اَمَدَنَهٗ. لَأَكَلَهٗ مَدَنًا لَأَكَلَهٗ. اُنَّا كَحَصْرَهٗ هٗ هٗ اَمَدَنًا. حَلًا
لِجَهٗ لَأَكَلَهٗ هٗ هٗ هٗ. وَا تَأَمَدَنَهٗ سَقَلًا اَمَدَهٗ كَلَهٗ هٗ هٗ. كَلَهٗ
حَمَصَلًا هٗ هٗ. هٗ وِ حَا حَبُّ. حَمَصَلًا هٗ كَا وِ حَا. هٗ حَسَهٗ وِ هٗ هٗ هٗ
لِجَهٗ اَمَدَهٗ وِ هٗ هٗ هٗ هٗ هٗ هٗ هٗ هٗ هٗ هٗ هٗ هٗ هٗ هٗ هٗ هٗ هٗ
حَنِي وِ اَحْتَمَبُّ وِ هٗ هٗ وِ هٗ مَحَلًا حَيٌّ فِجَبَعَهٗ.

مَدَنٌ حَهٗ وَا هٗ حَكَلَهٗ اَسَا. حَهٗ حَكَلَهٗ اَسَا وِ سَعَمًا.

هٗ هٗ هٗ هٗ حَبُّ حَيُّ حَسَا. لَأَكَلَهٗ اَسَرٌ مَدَنًا.

(ح/38) حَبِّ حَبِّهِ هُوَ يُسْعِدُ أَوْ هُوَ يُفْصِقُ وَأُوهُ فَكَلِمَةٌ حَصَّةٌ
 تَمُوتُ حَبِّهَا هُنَا أَيْ تَرْتَدُّ إِلَى الْأَصْلِ حَبًّا وَحَبًّا كَاللُّغَةِ وَكَلِمَةٍ
 وَحَقِّهَا هُنَا فَكَلِمَةٌ: الْكَلِمَةُ مَعِ الْأَوَّلِ هُوَ حَبِّهَا مَعِ الْمَعْنَى
 أَيْ مَسَلًا حَقِّهَا هُنَا فَكَلِمَةٌ كَأَنَّهَا وَهِيَ حَبِّهَا مَعِ الْأَوَّلِ
 وَحَقِّهَا: سَأَلَ هُوَ يُفْصِقُ هُنَا حَبِّهَا مَعِ الْمَعْنَى وَحَقِّهَا هُنَا
 الْكَلِمَةُ هُنَا مَعِ الْمَعْنَى.

† هُوَ يُفْصِقُ وَهِيَ وَهِيَ أَوْ هُوَ يُفْصِقُ

وَحَقِّهَا وَحَقِّهَا أَيْ الْكَلِمَةُ هُنَا مَعِ الْمَعْنَى وَحَقِّهَا هُنَا
 يُفْصِقُ أَوْ هُوَ يُفْصِقُ هُنَا أَيْ تَرْتَدُّ إِلَى الْأَصْلِ هُوَ هُنَا هُوَ
 يُفْصِقُ مَسَلًا حَقِّهَا هُنَا حَبِّهَا مَعِ الْمَعْنَى وَحَقِّهَا هُنَا
 حَقِّهَا وَهِيَ يُفْصِقُ أَوْ هُوَ يُفْصِقُ وَهِيَ وَهِيَ أَيْ مَسَلًا
 حَبِّهَا كَاللُّغَةِ هُنَا أَيْ تَرْتَدُّ إِلَى الْأَصْلِ كَاللُّغَةِ وَحَقِّهَا هُنَا

كُنَّا نَكْتُمُ الْإِنشَاءَ كَمَا أَهْلُنَا جَاءَ سُلُوكَ هَكَذَا.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Antakya Süryani Kilisesi'nin ilk İstanbul Episkoposu Timateos Pavlus'un orijinal Süryanice el yazmasının tercümesi, metin kritiği, karşılaştırması ve tahlilini yaptık. Metin, genel anlamda yazarın hayat hikayesi olup, ki hayat hikayesinde, Süryani bir din adamının geçirmiş olduğu dini evreleri anlattıktan sonra, toplum ve kilise açısından yapmış olduğu çalışmaları, sonraki kuşaklara aktarma ve bilgilendirme amaçlı olduğu görülmektedir. Nitekim M.S Süryani tarihinde Süryani Historiyografisi olarak adlandırılan, Süryanilerde tarih yazma geleneğinin bir devamı olduğunu söyleyebiliriz. Tarih yazarların çok büyük bir çoğunluğu din adamları olduğu ve öznelden genele, yerelden ulusala doğru bir yöntem izlenmektedir. Burada da aynı şekilde bir tarih yazıcılığı söz konusudur.

Timateos Pavlus öncelikle kendisinin adak adama sonucu dünyaya geldiğini, kendi şahsiyeti, ailesi hakkında bilgiler verdikten sonra, mensubu olduğu toplum ve kilise hakkında bilgiler vermektedir. İkinci derecede ise diğer milletlerle olan ilişkilerini, Süryani Kilisesi olarak diğer kilise ve cemaatlerle ilişkileri ve idari yapının yerel işleyişi ve hem Süryanilere, hem topluma yaklaşımına ilişkin önemli bilgiler aktarmıştır. Tabii ki bunları aktarırken de, yaşamış olduğu toplumun ve çevrenin sosyal, siyasal, ekonomik, dini, zanaat ve sanat yönünden de incelemiştir.

Yazar Timateos Pavlus, yaşamış olduğu toplumda sorumlu bir birey ve bir din adamı olarak da, imkânları el verdiği ölçüde, sadece Süryanilerin menfaati için değil, toplumun genel menfaatlerini gözettiğini görmekteyiz. Toplumun daha iyi yönetilmesi ve kalkınması açısından önemli çabaları olduğunu ve onun bu durumu, yaşamış olduğu kozmopolit toplumda lider bir şahsiyet konumuna yükselmesini sağlamıştır.

Tarihsel açıdan Süryanilerde bir din adamının, cemaat sorunları ile ilgilenmesi olağan bir durumdur. Ancak Timateos Pavlus, içinde yaşadığı toplumun tüm insanların, gençlerin, çocukların ve yaşlıların sorunları ile uğraşmayı ve bunlara çözüm yolları aramayı ihmal etmemiştir. Kendi döneminden itibaren,⁹⁶Süryani Kilisesi ile Ermeni Kilisesi arasında vuku bulan mülk sorunlarına

⁹⁶ Yazarın da bahsettiği bu durumun kanaatimize göre, başlıca sebebi temsilliyeti sorunudur. Süryanilerin Hıristiyanlaşması ile beraber, yaşayış tarzı açısından, tamamen dinsel bir olgu halini

dair verdiği önemli bilgiler, Süryani tarihi açısından elimizdeki tek kaynak olma özelliğini taşımaktadır. Yazma'dan anlaşıldığı üzere, mahir bir yazman ve şairlik yönünden de güçlü bir kalemi olan Timateos Pavlus kırk beş adet şiir yazmıştır. Şiirlerinde dini konuların yanı sıra, devlet liderleri için, dönemin sosyal ve siyasal durumunu anlatan şiirler, yüksek makamdaki din adamlarına ve din adamlarının mektuplarına ve tören şekli ile karşılanmalarına ithafen yazmıştır.

Elyazmasında, şiirlere ilişkin bilgiler son varaklarda geçmektedir, burada geçen bilgilerde şiirlerin tümü yer almıyor. Sadece şiirlerin isimleri, konuları ve başlangıç mısrası yer almaktadır. Şiirleri nerede, hangi kitapta yazdığını, gizemini koruyor. Şiirlere de henüz ulaşamadık.

Osmanlı Devleti'nde hem Süryanilerin, hem Süryani Kilisesi'nin dolaylı yoldan değil de, birinci ağızdan kendilerinin de aynı toprağın, aynı vatanın önemli bir parçası olduklarını vurgusunu yapabildiklerini hem yazarın çabalarından, hem yazmada geçen genel bilgilerden görebiliriz. Yazarın henüz Urfa şehrinde iken yer aldığı genel idari ve adalet yapısı ve Urfa toplumu üzerindeki etkisinden sonra, İstanbul'da Osmanlı Sultanı ile öncelikle Ermeni ve Rum kiliseleri ile ortak başlayan görüşmeleri zamanla tek başına yapma fırsatını doğurmuştur. Aynı şekilde Osmanlı'daki diğer milletler gibi, Süryani din adamları, liderleri için birinci dereceden Osmanlı Devlet Nişanlarına sahip olmalarını sağlamıştır. Yine Sultan'ın bizzat sağladığı fon ile Süryani çocukların devlet mektebinde okumalarını sağlamıştır.

Osmanlı devletinin son dönemine ilişkin Süryanilerin ve bakış açısı ile önemli bilgiler veren yazar Timateos Pavlus, 1895 hadislerini birinci ağızdan anlatmış ve kendisinin sorumlu olduğu toplumu saray erkânı nezdinde korumuş ve İstanbul genelinde kendi gözlemlerine dayanarak, olayaların tasvirini yapmıştır.

Timateos Pavlus'un ölümü İstanbul'da gerçekleşmiş, dini defin töreni ise,

---

almıştır. Roma, Bizans, Sasani ve İslam Halifesi yönetimleri döneminde bu konulara değinmiştik. Aynı durum Osmanlı Devletinde dine dayalı millet sisteminden dolayı daha da güçlenmiştir. Bu açıdan Süryaniler merkezi idare ile pek ilişki halinde olmadılar ve bu ilişkileri yürüten Ermeni Patrikhanesine de tam olarak güvenmişlerdir. İstanbul'daki Ermeni Patrikhanesinin Süryanilere ait kilise ve mülklerini ele geçirmeye yönelik bir çalıma yaptıklarını söyleyemeyiz. Ancak elimizdeki kaynağa göre yereldeki Ermeni Kilisesi yöneticileri ile olan bu tür sorunlara değinmiş ve bunların bazılarının mahkemeye nakledildiğini de açıklamıştır. Özellikle Urfa ve Kütüs'te yaşanan bu tür sorunlara şikayetvari bir şekilde değinmiştir.

İstanbul'daki Süryani Kilisesi bünyesindeki din adamı eksikliğinden ötürü, Ermeni Kilisesince yapılmıştır. Definin Ermeni Kilisesince yapılması, Süryani Patrikhanesini müstakil patrikhane statüsüne kavuşması ve onun kilise çabalarına rağmen aradaki ilişkileri bir düzende koruyabilmiş önemli bir yönetici olduğunu göstermiştir.

KAYNAKÇA

ABBELOOS, JB and TJ LAMP (1874), ‘**The Chronicon Ecclesiasticum of Bar Hebraeus**, Vol.II’, Syriac and Latin, Louvain.

ABBELOOS, JB and TJ LAMP (1874), ‘**The Chronicon Ecclesiasticum of Bar Hebraeus**, Vol.II’, Syriac and Latin, Louvain, S.695-745. Ayrıca Bkz: Dolabani, , Holland. baskı I, 1990.

AKYÜZ, Gabriel, *Osmanlı Devletinde Süryani Kilisesi*, Mardin 2002

AUDO, Tuma. *Simto d’Leşono Suryoyo*, II.Baskı Monastery of St.Ephrem’s Syrian Publications, Holland, 1981.

AYDIN Numan, *Maktabzabno* isimli ve 1976 tarihli Midyat’ta neşrettiği Süryanice el yazmasının 2006 yılında yine Midyat’ta Papaz Petrus AKGÜÇ’ün tarafından düzenlenmiş nüshası, LAMASSU Nineb özel kütüphanesi.

BARSAVM, Patrik, *Berule Bdire* Arapçadan Süryanice’ye Çev. Mardin metropoliti Mor Filuksinus Yuhanon Dolabani, Baskı II. Bar Hebraus Verlag Holland, 1991.

BARSAVM, Patrik Afrem, *Turabdin Tarihi*, Der. ve Baskı, Bağdat ve Basra Metropoliti Mor Ğriĝorius Pavlus Behnam, Bayban Yayınevi Lübnan.

- Conversions retentissantes parmi les Syriens schismatiques, “L’audience de S.B. Mgr Ignace Abdulmessih” *La Croix*, 3-4 Ağustos 1913, yıl: 34, sayı: 9321.
- Conversion et souffrances d’un Archevêque jacobite a Mardin” *Les Missions Catholiques*, 17 Nisan 1914.

ÇELİK, Mehmet *Süryani Kilisesi Tarihi*, Yayıncılık Matbaası, İstanbul, 1987.

DOLABANI, Mor Filluksinus Yuhanon, *Antakya Süryani Ortodoks Süryani Kilisesinin Patriklerinin Tarihi*, Bar Hebraus Verlag, Baskı,I Holland, 1990.

DOĞAN, Hamdi, “**Milli Mücadelede Adıyaman ve Çevresi**,” Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, 2012, s, 556

DUYGU, Zafer, *Süryani Tarih Yazıcılığında Geç Antikçağ*, Divan Yayınları, Ankara, 2016, s,31

- “XII. Yüzyılda Süryaniler ve Haçlılar: Başka Bir Haç Gözünden Haçlı

Seferleri”, *Uluslararası Midyat Sempozyumu Bildirileri*, ss, 531-571

TEKELLİ, İlhan, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı adma, İstanbul, 1993

QARDAHİ, Gabriel, *Bar-Lebo Dictionarium Syro-Arabicum*, Halep: Beğ-Froso d

احكام وفلا. هـ هـ ارجح جديج خذوا ومعهذين وممن معفك
 مغبيا وحده: مثلا مذهبها هـ حسيروها واهوونما:
 فقه حنبلا وحنفا فجه ح وانكا لاهوونم: هـ هـ هـ
 فقه هـ انكا لاهوونم حنبف حها واقبه مغبنيها.
 هـ انكا حنم ماذة كالمه ونصا واهوونم: هـ انكا امفانما
 فقه: هـ انكا حنبلا ماذة ماذة تا فقهنا واهوونم: هـ انكا
 ماذة ماذة وانما: هـ انكا ماذة ماذة ومفقتا
 هـ انكا بالام مبح وهـ مفا. هـ خذوا منكم: فقه فقهونف
 فجه ح حنبلا وحنفا هـ انكا ونفنا حنم امفقا ومفقتا
 انما هـ انكا ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة
 هـ انكا ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة
 مبح اهوونم ح لا ورجع هـ انكا ماذة ماذة ماذة ماذة
 حنفا اقه هـ انكا ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة
 ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة
 واهوونم ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة
 وحنفا حنفا حنفا حنفا حنفا حنفا حنفا حنفا حنفا
 مبح ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة
 ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة
 ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة
 حنفا ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة
 واهوونم ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة
 ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة
 ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة
 ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة ماذة

ويلا وداقلا: حب اعليا واخذتسا جبرونم اجنتا ووديه
 ورتنا وانا حابه حبه ودهيسلا لا انا انا قه
 الا حنتسا ونكاهه مالهة ومع كعنا ه حهلا انا ه
 مونا حه و حنته انا ه مونا مستنا: ه واحدون مع ههنته
 حب كذا دننا انا: حب انا حبنا: حنتسا وبعنتا ه
 كذا ه منتفع من ه مالهة: انا دننا: انا حب و كذا
 ه كذا وداقلا: ه انا و كذا: كذا انا: ورتنا انا
 و قه: حه لا انا حب مالهة انا: ه و كذا: حب
 انا حب مالهة وبع. الا كذا انا و كذا: ه انا
 و انا: حه ه و كذا و حنته انا: ه انا و قه
 و انا: حه انا و كذا: ه انا و كذا: ه انا
 ه حب انا و كذا: ه انا: ه حب انا و كذا
 و مع حنته حب: حب قه: ه حب حب: ه حنته
 كذا و كذا حب: ه انا: ه حب انا و كذا
 كذا انا و انا: ه: ه حه و قه: ه حه حه
 كذا ه قه: ه حه انا: ه حه انا: ه حه انا
 و قه: ه حه انا: ه حه انا: ه حه انا
 لا و كذا: ه انا حبه حبه اسر ووجه: ه انا و كذا
 انا حه و قه: ه انا و كذا: ه انا و كذا
 و انا: ه حه حه: ه حه انا: ه حه انا
 ه انا و كذا و كذا: ه انا و كذا: ه انا و كذا:

ذوقه ابله حسبا نخبه ١٢: عجم جانا جهه كتب معه و نسا
 حمله زاج: هونجا واهه نوسه اوله اوله: حرم سنه ١٥
 و ملقا ابله حريم اوله نخبه ١٣: هخه و نخبه ١٤: هخه
 حرم نخبه حرمه نخبه ١٥: وابه ١٦: اوله ١٧: اوله
 نخبه اجوزا: اهغه حرمه اقصه نخبه ١٨: حرمه نخبه ١٩: اوله
 نخبه حرمه حرمه نخبه ٢٠: اوله نخبه ٢١: حرمه نخبه ٢٢: حرمه
 حرمه نخبه ٢٣: حرمه نخبه ٢٤: حرمه نخبه ٢٥: حرمه نخبه
 حرمه نخبه ٢٦: حرمه نخبه ٢٧: حرمه نخبه ٢٨: حرمه نخبه
 حرمه نخبه ٢٩: حرمه نخبه ٣٠: حرمه نخبه ٣١: حرمه نخبه
 حرمه نخبه ٣٢: حرمه نخبه ٣٣: حرمه نخبه ٣٤: حرمه نخبه
 حرمه نخبه ٣٥: حرمه نخبه ٣٦: حرمه نخبه ٣٧: حرمه نخبه
 حرمه نخبه ٣٨: حرمه نخبه ٣٩: حرمه نخبه ٤٠: حرمه نخبه
 حرمه نخبه ٤١: حرمه نخبه ٤٢: حرمه نخبه ٤٣: حرمه نخبه
 حرمه نخبه ٤٤: حرمه نخبه ٤٥: حرمه نخبه ٤٦: حرمه نخبه
 حرمه نخبه ٤٧: حرمه نخبه ٤٨: حرمه نخبه ٤٩: حرمه نخبه
 حرمه نخبه ٥٠: حرمه نخبه ٥١: حرمه نخبه ٥٢: حرمه نخبه
 حرمه نخبه ٥٣: حرمه نخبه ٥٤: حرمه نخبه ٥٥: حرمه نخبه
 حرمه نخبه ٥٦: حرمه نخبه ٥٧: حرمه نخبه ٥٨: حرمه نخبه
 حرمه نخبه ٥٩: حرمه نخبه ٦٠: حرمه نخبه ٦١: حرمه نخبه
 حرمه نخبه ٦٢: حرمه نخبه ٦٣: حرمه نخبه ٦٤: حرمه نخبه
 حرمه نخبه ٦٥: حرمه نخبه ٦٦: حرمه نخبه ٦٧: حرمه نخبه
 حرمه نخبه ٦٨: حرمه نخبه ٦٩: حرمه نخبه ٧٠: حرمه نخبه
 حرمه نخبه ٧١: حرمه نخبه ٧٢: حرمه نخبه ٧٣: حرمه نخبه
 حرمه نخبه ٧٤: حرمه نخبه ٧٥: حرمه نخبه ٧٦: حرمه نخبه
 حرمه نخبه ٧٧: حرمه نخبه ٧٨: حرمه نخبه ٧٩: حرمه نخبه
 حرمه نخبه ٨٠: حرمه نخبه ٨١: حرمه نخبه ٨٢: حرمه نخبه
 حرمه نخبه ٨٣: حرمه نخبه ٨٤: حرمه نخبه ٨٥: حرمه نخبه
 حرمه نخبه ٨٦: حرمه نخبه ٨٧: حرمه نخبه ٨٨: حرمه نخبه
 حرمه نخبه ٨٩: حرمه نخبه ٩٠: حرمه نخبه ٩١: حرمه نخبه
 حرمه نخبه ٩٢: حرمه نخبه ٩٣: حرمه نخبه ٩٤: حرمه نخبه
 حرمه نخبه ٩٥: حرمه نخبه ٩٦: حرمه نخبه ٩٧: حرمه نخبه
 حرمه نخبه ٩٨: حرمه نخبه ٩٩: حرمه نخبه ١٠٠: حرمه نخبه

ودينارهما لا لا ابخرج ويخرج بهما مع احد: الا معهما ويد
 حبه اسم احدنا بلا حبهوا حسابه والوا مع احدك
 حبه معهما ويتا معي تحبنا وتيالا هو مودة صحتها مع
 احنا: اجدها خط: مدنا حرب ح: اسم حرب الكثر وحده
 مائل مع الابهنا ويؤوا: الا نكحهم نخفنا ه اوم نكاهه اياهه
 ه اوم مضافا اليه حبه حنا نكحهم بجهه ه اوم ههنا
 مكسبهم ههنا ههنا ههنا اسم اجب الحبا مع مهابا: ههنا
 ابهنا ومنافيه قولا: الاسب ومنطوقها حبه الكثر فب
 حو ح: ملامد حبهنا يؤوا: هاه حلالنا اجنا وملاهم:
 ههنا ح نكحها ههنا الكماهم ومكنا: مع ههنا ههنا
 مضافه مقترن نكاه حبه ههنا: ههنا حبهنا ههنا اصيب:
 ههنا لاه مع حه وبنا: حبهه ههنا ههنا: ههنا الابهنا:
 وبع امنا: ههنا مع رجها مهابا: ههنا مع حهنا وبههنا ههنا اياه
 حبه حبهوا ههنا الاجم ههنا: ههنا ههنا حبه مع حهنا
 وبههنا ههنا ههنا وبنا: ومهنا ههنا حنه حهنا ههنا
 وبنا مهابه ههنا اسم اجب: ههنا ههنا اتقن مهاب
 اياه مهابه كنهنا وروندا ونهنا: وننا ايهه لا ابهه
 اخلاه وههنا: اسم حنا ومهنا وبههنا: ههنا ههنا
 ههنا لا ههنا: كنهنا: ههنا ههنا ههنا وبنا ههنا
 مهابه: ههنا ههنا اوم اوولا ههنا ههنا حبهنا
 ههنا مهابه ههنا مهابه: ههنا الكا ههنا
 وبنا مهابه ههنا وبنا حنا: ههنا ههنا:

ووضعه ابروی او تشخصه مستقلا: او خدا و خصم مکاره
 خلیک او تبعیه امتنا: بعد از او از آنکه او او خدا خدا ای
 و او کیم چه وقت و خارا: و کلا حقیقتا و انقا به قدر چه کلام
 ابروی: او کلا مکتب و کلا حق: و خدا: و بعدا حقیقت
 و خدا مکتب: به کلام مکتب از کلام تشخص: او خدا و بعدا و خدا:

ا مکتب و بعدا مکتب خارا و کلا حقیقت	ک مکتب انجیب: انجیب مکتب مکتب مکتب	ت مکتب او کلا حقیقت مکتب مکتب	ث مکتب او کلا حقیقت مکتب مکتب
---	--	-------------------------------------	-------------------------------------

ج مکتب و بعدا مکتب او کلا حقیقت	ح مکتب او کلا حقیقت مکتب مکتب	خ مکتب او کلا حقیقت مکتب مکتب	د مکتب او کلا حقیقت مکتب مکتب
---------------------------------------	-------------------------------------	-------------------------------------	-------------------------------------

ذ مکتب او کلا حقیقت مکتب مکتب	ر مکتب او کلا حقیقت مکتب مکتب	ز مکتب او کلا حقیقت مکتب مکتب	س مکتب او کلا حقیقت مکتب مکتب
-------------------------------------	-------------------------------------	-------------------------------------	-------------------------------------

ش مکتب او کلا حقیقت مکتب مکتب	ط مکتب او کلا حقیقت مکتب مکتب	ظ مکتب او کلا حقیقت مکتب مکتب	ع مکتب او کلا حقیقت مکتب مکتب
-------------------------------------	-------------------------------------	-------------------------------------	-------------------------------------

<p>معه مکانه او و مکنه لا بعهه واندا داوندا قانا و خدا مکنه فخر و نماز</p>	<p>معه مکانه او و کعبه که نور جاوا لانده بعهه لانه لصالحه که نور جاوا والاخر معلم</p>	<p>معه مکانه او و سازمانه اولاد بیه حسبه حقه که بعهه مکنه حقه او و نما و بینه نما</p>	<p>معه مکانه او و مکانه که بعهه و انچه که بعهه لا حقه که بعهه و انچه که بعهه</p>
<p>معه مکانه او و که نور و نما و نما مکنه که بعهه انچه که بعهه و نما</p>	<p>معه مکانه او و که بعهه که بعهه مکنه که بعهه انچه که بعهه و نما</p>	<p>معه مکانه او و که بعهه که بعهه مکنه که بعهه انچه که بعهه و نما</p>	<p>معه مکانه او و که بعهه که بعهه مکنه که بعهه انچه که بعهه و نما</p>
<p>معه مکانه او و که بعهه که بعهه مکنه که بعهه انچه که بعهه و نما</p>	<p>معه مکانه او و که بعهه که بعهه مکنه که بعهه انچه که بعهه و نما</p>	<p>معه مکانه او و که بعهه که بعهه مکنه که بعهه انچه که بعهه و نما</p>	<p>معه مکانه او و که بعهه که بعهه مکنه که بعهه انچه که بعهه و نما</p>
<p>معه مکانه او و که بعهه که بعهه مکنه که بعهه انچه که بعهه و نما</p>	<p>معه مکانه او و که بعهه که بعهه مکنه که بعهه انچه که بعهه و نما</p>	<p>معه مکانه او و که بعهه که بعهه مکنه که بعهه انچه که بعهه و نما</p>	<p>معه مکانه او و که بعهه که بعهه مکنه که بعهه انچه که بعهه و نما</p>
<p>معه مکانه او و که بعهه که بعهه مکنه که بعهه انچه که بعهه و نما</p>	<p>معه مکانه او و که بعهه که بعهه مکنه که بعهه انچه که بعهه و نما</p>	<p>معه مکانه او و که بعهه که بعهه مکنه که بعهه انچه که بعهه و نما</p>	<p>معه مکانه او و که بعهه که بعهه مکنه که بعهه انچه که بعهه و نما</p>

Ek 3: Timateos Pavlus'un fotođrafı⁹⁷

---

⁹⁷ İdem Dergisi, İstanbul Süryani Kilisesi Yayın Organı, Sayı 29, Ocak 2016, s. 62.